

PĒTĪJUMA VEIKŠANU KOORDINĒJA FRANCE TERRE D'ASILE

Nepavadītu bērnu tiesības uz patvērumu Eiropas Savienībā

Salīdzinošais pētījums 27 ES dalībvalstīs

Pētījums ir veikts projekta koordinators

Lorēna Delbosa (Laurent Delbos) (*France terre d'asile*) uzraudzībā.

Pētījums ir pamatots uz izpēti, ko sadarbībā ar valstu kontaktpunktiem veica:

Marina Karljē (Marine Carlier) (*France terre d'asile* – **FRANCIJA**),
Marija de Donato (Maria de DONATO) (*Consiglio Italiano per i Rifugiati* – **ITĀLIJA**),
Julija Ivana (Julia Ivan) (*Ungārijas Helsinku komiteja* – **UNGĀRIJA**),
Marija Ksiazaka (Maria Ksiazak) (*Starptautiskais Humanitāro iniciatīvu fonds* – **POLIJA**),
Miltošs Pavlo (Miltos Pavlou) (*Tiesību, vienlīdzības un dažādības institūts* – **GRIEĶIJA**),
Vineta Polatside (Patvērums "Drošā māja" – **LATVIJA**),
Sonja Velpa (Sonja Welp) (*Terre des Hommes* – **VĀCIJA**).

Ziņojums ir sagatavots sadarbībā ar **Alikšu Pjerāru** (Alix Pierard) un **Karolinu Rublēnu** (Caroline Roublin)
(*France terre d'asile*)

Viss ziņojuma teksts ir pieejams vietnē <http://www.france-terre-asile.org>

Projekts ir līdzfinansēts Eiropas Savienības programmas "Pamattiesības un pilsonība" ietvaros.

Šajā dokumentā ir pausts autora viedoklis, un tas neatspoguļo ne Eiropas Komisijas, ne tās dienestu nostāju.

avec le support de la Fondation pour l'enfance

SATURA RĀDĪTĀJS

PATEICĪBAS	6
LEVADS	7
Konteksts	7
Metodes	8
1. PATVĒRUMA PROCEDŪRU VISPĀRĒJS APSKATS SAISTĪBĀ AR NEPAVADĪTIEM BĒRNIEM ■	9
1.1. Šķēršļi piekļuvē procedūrai	9
1.2. Bērniem paredzēta informācija par procedūru	9
1.3. Svarīgākās nepavadītiem bērniem paredzēto patvēruma procedūru īpatnības	10
2. STATISTIKAS DATI UN PROFILI ■	11
2.1. Pieteikumi	11
2.2. Lēmumi	11
3. LIKUMĪGĀ AIZBILDNĪBA ■	15
3.1. Dažādi likumīgās aizbildnības modeļi	15
3.2. Pārstāvju zināšanas un kvalifikācija	18
3.3. Pārstāvja maiņa un pārraudzība	19
4. DUBLINAS II REGULA ■	20
4.1. Atbilstoši Dublinas II regulai uz citām dalībvalstīm pārsūtītie nepavadītie bērni	20
4.2. Vajadzības gadījumā veiktas pārsūtīšanas īstenošana	21
4.3. No citām valstīm pārsūtītu nepavadītu bērnu uzņemšana atbilstoši Dublinas II regulai	21
5. ATBALSTS UN IZMITINĀŠANA PROCEDŪRAS LAIKĀ ■	22
5.1. Mītne nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu	22
5.2. Juridiska palīdzība nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu	24
5.3. Medicīniskā un psiholoģiskā palīdzība	26
5.4. Nepavadītu bērnu, kuri meklē patvērumu, aizturēšana	27
6. GALVENĀ INTERVIJA ■	29
6.1. Intervijas norise	29
6.2. Patvēruma piešķiršanas amatpersonu zināšanas un apmācība saistībā ar patvēruma pieteikumiem no bērniem	30
6.3. Intervijas apstākļi	32
7. LĒMUMS UN TĀ SEKAS ■	35
7.1. Bērniem specifiski lēmumu aspekti	37
7.2. Lēmumu paziņošana	38
7.3. Pārsūdzēšana	39
7.4. Iespējamie procedūras rezultāti	57
7.5. Ģimenes atkalapvienošanās	40
8. PATVĒRUMS UZ ROBEŽAS UN TĀ SPECIFISKIE ASPEKTI ■	43
8.1. Piekļuve patvēruma procedūrai uz robežas	43
8.2. Aizbildniecība uz robežas	43
8.3. Intervija uz robežas	44
8.4. Aizturēšana uz robežas	46
SECINĀJUMI	47
1. pielikums. KOPSAVILKUMS	48
2. pielikums. Starptautiskie un Eiropas standarti	54
3. pielikums. Vispārēja bibliogrāfija	56

PATEICĪBAS

Ziņojuma autori vēlas pateikties tālāk norādītajām personām un organizācijām.

Samanta Arnolda (Samantha Arnold) (Īrijas Bēgļu padome – IE), Tomass Bertolds (Thomas Berthold) (Bundesfachverband Unbegleitete Minderjährige Flüchtlinge – DE), Baiba Biezā (LV), Edita Blazīte (Edita Blazytė) (LT), Kristina Bukataru (Cristina Bucataru) (Consiliul National Roman pentru Refugiati – RO), Elizabeta Kutrale (Elisabetta Cutrale) (IT), Madlēna de la Serveta (Madeleine de la Servette) (France terre d’asile – FR), Korina Demetriu (Corina Demetriou) (Symfiliosi – CY), Džūdita Denisa (Judith Dennis) (Apvienotās Karalistes Bēgļu padome – UK), Gorans Ekmeskiks (Goran Ekmescic) (Bundesfachverband Unbegleitete Minderjährige Flüchtlinge – DE), Nīls Espenhorsts (Niels Espenhorst) (Bundesfachverband Unbegleitete Minderjährige Flüchtlinge – DE), Nīls Falcons (Neil Falzon) (MT), Rafi Fazils (Rafi Fazil) (Apvienotās Karalistes Bēgļu padome – UK), Katja Furnjē (Katja Fournier) (Plateforme mineurs en exil – BE), Antonio Galjardo (Antonio Gallardo) (MPDL – ES), Aida Hadziametoviča (Aida Hadziahmetović) (Slovēnijas filantropija – SI), Krostofs Harisons (Christophe Harrison) (France terre d’asile – FR), Valērija Ilareva (Valeria Ilareva) (Bēgļu un imigrantu juridiskās konsultācijas – BG), Zuzanna Jeržabkova (Zuzana Jeřábková) (Bēgļu atbalsta organizācija – CZ), Taina Martiskainena (Taina Martiskainen) (FI), Gruša Matevžica (Gruša Matevžić) (Ungārijas Helsinku komiteja – HU), Miroslava Mitelmanova (Miroslava Mittelmanova) (Cilvēktiesību līga – SK), Monika D’Oliveira Farinja (Mónica D’Oliveira Farinha) (Conselho Português para os Refugiados – PT), Matina Pulu (Matina Poulou) (i-RED – GR), Klods Romeo (Claude Romeo) (France terre d’asile – FR), Martins Rozumeks (Martin Rozumek) (Bēgļu atbalsta organizācija – CZ), Helika Sāre (Helika Saar) (EE), Stefānija Študnica (Stefanie Studnitz) (Bundesfachverband Unbegleitete Minderjährige Flüchtlinge – DE), Matjē Tardī (Matthieu Tardis) (France terre d’asile – FR), kā arī visas personas, kas sniedza atbalstu šī projekta sagatavošanā.

SVARĪGĀKO SAĪSINĀJUMU UN AKRONĪMU SARAKSTS

CGRA	Commissariat général aux réfugiés et apatrides/ Bēgļu un bezvalstnieku ģenerālkomisariāts (Beļģija)
CIR	Consiglio Italiano per Rifugiati/ Itālijas Bēgļu padome (Itālija)
CNDA	Cour Nationale du Droit d’Asile/ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (Francija)
EP	Eiropas Padome
CPR	Conselho Português para os Refugiados/ Portugāles Bēgļu padome (Portugāle)
BTk	Bērnu tiesību komiteja
ES	Eiropas Savienība
Fesadil	Agence fédérale pour l’accueil des demandeurs d’asile/ Patvēruma meklētāju federālā uzņemšanas aģentūra (Beļģija)
FRONTEX	Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības dalībvalstu ārējām robežām
HHC	Hungarian Helsinki Committee/ Ungārijas Helsinku komiteja (Ungārija)
HSE	Health Service Executive/ Veselības dienestu administrācija (Īrija)
NVO	Nevalstiska organizācija
OFPPA	Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides/ Francijas Bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojs (Francija)
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům/ Bēgļu atbalsta organizācija (Čehija)
ORAC	Office of the Refugee Applications Commissioner/ Bēgļu patvēruma pieteikumu komisāra birojs (Īrija)
SEF	Servicio de Estrangeiros e Fronteiras/ Portugāles Imigrācijas dienests (Portugāle)
NBPM	Nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu:
UKBA	United Kingdom border agency/ Apvienotās Karalistes Robežu aģentūra (Apvienotā Karaliste)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees/ Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs

Konteksts

Mūsdienās visās 27 Eiropas Savienības dalībvalstīs ir bērni, kas nav sasnieguši 18 gadu vecumu un kuriem nav nodrošināts likumīgais pārstāvis. Liela daļa šo nepilngadīgo tāpat kā pieaugušo ir pametuši savu izcelsmes valsti, bēgot no sadursmēm un vajāšanām. 2010. gadā 4 % no patvēruma meklētājiem pasaulē bija nepavadīti bērni, un 74 % no viņiem lūdza patvērumu kādā no Eiropas valstīm¹. Nepavadīti nepilngadīgie, iespējams, ir tikuši pakļauti vajāšanai vai baidās kļūt par tās upuriem, jo ir bērni. Nepilngadīgie tiek pakļauti tādām riskam kā nepilngadīgo nodarbināšana, bērnu tirdzniecība prostitūcijas nolūkā, seksuāla izmantošana, sieviešu dzimumorgānu izkropļošana, bērnu darbs un citām riska iespējām. Turklāt bērni var tikt saistīti ar savu vecāku vai citu tuvinieku stāvokli, darbībām vai viedokļiem, tādējādi uz viņiem var tikt attiecināts vai viņiem var tikt piedēvēts konkrēts viedoklis, kas arī var izraisīt vajāšanu.

Lai pieteiktos bēgļiem nodrošinātajām aizsardzības iespējām, saskaņā ar 1951. gada Ženēvas Konvenciju patvēruma meklētājiem, tostarp bērniem, ir jāsniedz informācija par savu situāciju. Patvēruma meklētājiem ir jānorāda, ka viņi ir tikuši pakļauti vajāšanai vai viņu *"rase, ticība, tautība, politiskie uzskati vai piederība īpašai sociālai grupai rada pamatotas bailes no vajāšanas"*². Ja, atgriežoties savā izcelsmes valstī, patvēruma meklētājiem ir reāls risks ciest smagu kaitējumu³, viņiem ir arī tiesības pieprasīt alternatīvu aizsardzību – citu starptautiskās aizsardzības veidu, ko 2004. gadā ieviesa Eiropas Savienība (ES)⁴. Visbeidzot, tiesības uz patvērumu ir paredzētas arī Konvencijā par bērna tiesībām, kuras 22. pantā ir noteikts: *"Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai bērnam, kas vēlas iegūt bēgļa statusu vai kas tiek uzskatīts par bēgli saskaņā ar piemērojamajām starptautiskajām vai iekšējām tiesībām un procedūrām, neatkarīgi no tā, vai bērnu pavada vai nepavada viņa vecāki vai jebkura cita persona, nodrošinātu pienācīgu aizsardzību un humanitāro palīdzību (...)."*

Šobrīd, kad Eiropas Savienības dalībvalstīs ir iesaistījušās kopējas Eiropas patvēruma sistēmas (CEAS – Common European Asylum System) izveidē⁵, procedūru un prakses pielāgošana darbam ar nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu, joprojām ir svarīgs jautājums. Standarti, kas attiecas uz šo īpaši neaizsargāto iedzīvotāju grupu, ir jāpielāgo tās īpašajai situācijai. Tādi jautājumi kā, piemēram, likumīgā aizbildnība, atbalsts procedūras laikā vai intervijas apstākļi, ir būtiski šo bērnu efektīvas aizsardzības nodrošināšanai.

Norādītajā kontekstā šī pētījuma mērķis ir analizēt visu 27 ES dalībvalstu likumdošanu un praksi, lai identificētu paraugprakses piemērus, trūkumus un uzlabojumu variantus, kas saistīti ar nepavadītu bērnu patvēruma tiesību īstenošanu Eiropas Savienībā.

¹ ANO Augstais komisārs bēgļu jautājumos, *UNHCR Global Trends 2010*, 2011. gada jūnijs, 27. lpp. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e01b00e2.html> [skatīts 2012. gada 5. jūlijā].

² Konvencija par bēgļu statusu, ko 1951. gada 28. jūlijā pieņēma Apvienoto Nāciju Organizācijas pilnvaroto pārstāvju konferencē par bēgļu un bezvalstnieku statusu, ko sasauca ar 1950. gada 14. decembra Ģenerālās asamblejas 429. (V) rezolūciju. Pieejams vietnē: <http://www2.ohchr.org/english/law/refugees.htm> [skatīts 2012. gada 5. jūlijā].

³ Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu, 2. pants e) apakšpunkts. Pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0083:EN:HTML>.

⁴ Ibid., V nodaļa "Pretendēšana uz alternatīvu aizsardzību", 15. pants: *"Smagu kaitējumu veido: a) nāves sods vai tā izpilde vai b) pieteikuma iesniedzēja spīdzināšana vai necilvēcīga pazemojoša izturēšanās pret viņu, vai necilvēcīga vai pazemojoša sodīšana izcelsmes valstī, vai c) smagi un individuāli draudi civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā."*

⁵ Plašāku informāciju skatīt vietnē: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/index_en.htm [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

Metodes

Šo projektu ar programmas "Pamattiesības un pilsonība" starpniecību ir līdzfinansējusi Eiropas Komisija. Šo projektu koordinēja asociācija *France terre d'asile* (Francija), un tas tika īstenots sadarbībā ar sešām nevalstiskajām organizācijām (NVO): *Consiglio Italiano per i Rifugiati* (Itālija), *Ungārijas Helsinku komiteja* (Ungārija), *Tiesību, vienlīdzības un dažādības institūts* (Grieķija), *Starptautisko Humanitāro iniciatīvu fonds* (Polija), *"Patvērums "Drošā māja"* (Latvija) un *Terre des Hommes* (Vācija).

Vispirms tika sagatavota kopēja anketa visām valstīm⁶. Projektā piedalījās pētnieki no septiņām organizācijām. Laikā no 2011. gada aprīļa līdz decembrim pētnieki strādāja, lai sagatavotu atbildes uz visiem jautājumiem par vairākām mērķa valstīm. Pētniecība tika veikta, pamatojoties uz dokumentiem, kas ir saistīti ar nepavadītu nepilngadīgu personu situāciju pētītajās valstīs, šīs problēmas tiesisko regulējumu, kā arī praktisko pieredzi, par kuru ziņoja ar patvēruma meklētājiem strādājošie profesionāļi un iestādes, kas darbojas šajā jomā. Šī pētījuma autori, pamatojoties uz valstu aptaujās iegūtajām atbildēm aptuveni 650 lapu apjomā, piedāvā rezultātu analīzi un ieteikumus saistībā ar svarīgākajiem jautājumiem šajā jomā.

Saistībā ar resursu trūkumu atsevišķās valstīs un faktiskajām grūtībām, kas rodas, cenšoties salīdzināt 27 dalībvalstis ar atšķirīgām tiesiskajām tradīcijām un dažādiem tiesiskajiem regulējumiem, analīzes mērogs šajā ziņojumā ir dažāds. Turklāt šī problēma visās valstīs nav vienlīdz aktuāla, jo dažās no tām tiek saņemti pieteikumi tikai no neredzami nepavadītām nepilngadīgām personām, līdz ar to šajā jomā īstenotās prakses apjoms arī ir neliels. Turklāt šajā projektā nebija iespējams iekļaut pētījumu par nepavadītu bērnu stāvokli aizjūras zemēs un teritorijās⁷, ņemot vērā neskaidrības, ko tas radītu saistībā ar salīdzinošo perspektīvu.

Iepriekš minēto iemeslu dēļ šis pētījums netiek uzskatīts par visaptverošu visu valstu tiesību aktu un prakses pārskatu. Šī darba mērķis ir vērst uzmanību uz daudziem standartiem un prakses gadījumiem, kuriem būtu jāuzlabo zināšanas saistībā ar nepavadītu bērnu tiesībām uz patvērumu Eiropā.

Mēs ceram, ka šis pētījums būs noderīgs informācijas avots ikvienai šajā jomā iesaistītai personai un jo īpaši Eiropas Savienības iestādēm to centienos izveidot saskaņotu aizsardzības pieeju, kuras pamatā ir bērna tiesību ievērošana.

⁶ Plašāku informāciju par šo tēmu skatīt visa ziņojuma teksta 4. pielikumā "Metožu elementi".

⁷ Šāizjūras zemju un teritoriju definīciju skatīt vietnē: http://europa.eu/legislation_summaries/development/overseas_countries_territories/index_en.htm [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

PATVĒRUMA PROCEDŪRU VISPĀRĒJS APSKATS SAISTĪBĀ AR NEPAVADĪTIEM BĒRNIEM

Lai gan tiesības uz patvērumu ir paredzētas dalībvalstīm saistošos Eiropas un starptautiskajos tiesību aktos, nepavadīti bērni piekļuvē patvēruma procedūrai saskaras ar šķēršļiem. Šajā kontekstā ir jāsniedz bērniem paredzēta informācija par procedūru un jāīsteno pasākumi, kas ir īpaši paredzēti nepavadītām nepilngadīgām personām patvēruma piešķiršanas procedūras ietvaros.

1.1. Šķēršļi piekļuvē procedūrai

Šķiet, ka vairākās valstīs robežu šķērsotāju **atgriešana** tiek veikta, nenovērtējot ar patvērumu saistīto bērna situāciju⁸, kas ir pretrunā ar neizraidīšanas principu⁹.

Ja nepavadīti nepilngadīgie tiek atrasti Doveras ostā **Apvienotajā Karalistē** un viņi "nepieprasa patvērumu"¹⁰, šos nepilngadīgos var nosūtīt atpakaļ uz Franciju vai Beļģiju. Nav zināms, kā robežsardzes aģentūra šajā posmā nošķir nepilngadīgos, kuri meklē patvērumu, no nepilngadīgajiem, kuri to nemeklē, tādējādi var gadīties, ka nepavadīti nepilngadīgie tiek deportēti atpakaļ uz valsti, no kuras viņi iebrauca, pirms pienācīga aizsardzības vajadzības izvērtējuma. Ja policijas veiktas ostu kontroles laikā **Itālijā** uz prāmjiem, kas ir ieradušies no Grieķijas, tiek atrasti nelegālie migranti, policija, neziņojot par to attiecīgajām iestādēm, viņus nodod šī paša prāmja kapteiņa ziņā, lai viņi tiktu nogādāti atpakaļ Grieķijā.

Austrijā Vīnes lidostas robežas procedūras ietvaros Apvienoto Nāciju Augstajam Komisāram Bēgļu lietās (UNHCR) ir iespēja uzlikt veto atteiktajiem nepavadīto bērnu patvēruma pieteikumiem, tādējādi atļaujot iekļūt valstī.

Daži patvēruma procedūras aspekti varētu atturēt nepilngadīgos no patvēruma prasīšanas. Dažās valstīs nepilngadīgie, kuri jau ir pieteikušies uz patvērumu citā Dublinas sistēmas valstī¹¹, nevar izmantot patvēruma procedūru. Vēl viens faktors, kas nepilngadīgos attur no procedūras izmantošanas, ir tās ilgums. **Čehijas** Iekšlietu ministrijas prakse, bez pamatota iemesla ievērojami paildzinot patvēruma piešķiršanas procedūru, nogurdina nenoteiktajā situācijā nonākušos patvēruma meklētājus. Aizbildņa funkcija ir vēl viens elements,

kas nepilngadīgos varētu atturēt no pieteikuma iesniegšanas patvēruma saņemšanai¹². **Kiprā** juridiskās pārstāvības sistēma ir nepilnīga, tāpēc pieteikumi, ko iesnieguši bērni, kuri ir jaunāki par 18 gadiem, netiek izskatīti. Dažās valstīs, piemēram, **Vācijā, Īrijā un Slovākijā**, patvēruma pieteikums ir jāiesniedz ar aizbildņa atļauju, kurš, neraugoties uz bērna viedokli, var pieņemt lēmumu, ka šis pieteikums nav vajadzīgs vai nav bērna interesēs.

Vairākās valstīs **iestāžu īstenotā neoficiālā prakse** var atturēt nepilngadīgos no patvēruma lūgšanas. **Kiprā** policijas iecirknī mēs novērojam tādu praksi kā atteikumu piezvanīt tulkam, atteikumu izsniegt pieteikuma veidlapu iespējamajam pieteikuma iesniedzējam vai daudzkārtēju prasību atgriezties iecirknī vēlāk. **Francijā** patvēruma pieteikuma veidlapas saņemšana valsts reģionālajā pārstāvniecībā (tā tiek saukta par *préfecture*) var būt ļoti sarežģīta.

Citi aspekti, kas var kavēt personu atzīšanu par nepavadītiem bērniem un attiecīgi liegt iespēju izmantot konkrētas procedūras, ir drošības trūkums un **vecuma noteikšanas** procedūras ilgums. Tas ir ļoti liels pamats uztraukumam **visās ES dalībvalstīs**, kur ārsta apskate ir visizplatītākā metode, kaut gan tā tiek uzskatīta par nepietiekamu¹³. Tomēr "procedūru" direktīvā ir noteikts, ka "lēmums noraidīt tādas nepavadītas nepilngadīgas personas patvēruma pieteikumu, kas atteicās no medicīniskās apskates, nav balstīts tikai uz šo atteikšanos"¹⁴.

1.2. Bērniem paredzēta informācija par procedūru

Izcelsmes valstu iedzīvotāju informētības līmenis pat par pašiem būtiskākajiem faktiem saistībā ar tiesībām uz patvērumu Eiropā šķiet ļoti zems. Tāpēc ir svarīgi, lai bērni, atrodoties ES dalībvalsts teritorijā, būtu informēti par savām tiesībām pieteikties uz patvērumu. Gandrīz **visās ES dalībvalstīs** policijai atbilstoši likumam ir jāinformē visi migranti par viņu tiesībām prasīt patvērumu, it īpaši, kad tie tiek arestēti, taču šīs informācijas saturs parasti nemainās neatkarīgi no personas vecuma. Tādējādi praksē daudzi bērni nesaprot šo oficiālo paziņojumu, jo tas neietver īpašus noteikumus attiecībā uz nepilngadīgām personām.

⁸ Plašāku informāciju par šo jautājumu skatīt 8. daļā "Patvērumu uz robežas un tā specifiskie aspekti".

⁹ Konvencija par bēgļu statusu, 33. pants, *op.cit.* (2. punkts).

¹⁰ Intervija ar UKBA aģentu (2011. gada aprīlī) Doverā.

¹¹ Plašāku informāciju par Dublinas II regulas procedūrām skatīt tālāk 4. daļā "Dublinas II regula".

¹² Plašāku informāciju par šo jautājumu skatīt tālāk 3. daļā "Likumīgā aizbildnība".

¹³ Skatīt, piemēram: UNICEF "Age assessment practices" (Vecuma novērtēšanas prakse): http://www.unicef.org/protection/Age_Assessment_Practices_2010.pdf [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

¹⁴ Padomes Direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu, 17. panta c) apakšpunkts. Pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:E:PDF> [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

Zviedrijā Migrācijas pārvalde izsniedz īpašu bērnam paredzētu dokumentu, kurā ir sniegtas dažādas vispārējas ziņas par pieteikšanās procesu bēgļa statusa saņemšanai. Turklāt organizācija Sarkanais Krusts jauniešu centros, kuros dzīvo nepavadītās nepilngadīgās personas, rīko "patvēruma informācijas darbseminārus". Šī aktivitāte ir ļoti populāra, un jauniešiem parasti rodas daudz jautājumu par procedūru.

Jautājums par piekļuvi pamatotai un visaptverošai nepavadītām nepilngadīgām personām paredzētai informācijai rada nopietnas bažas gandrīz visās ES dalībvalstīs. Sniegtās informācijas līmenis bieži vien ir atkarīgs no konteksta un sastaptajiem cilvēkiem, jo parasti valsts iestādes šajā jomā nav īstenojušas nekādus pasākumus vai nodrošinājušas attiecīgus instrumentus.

1.3. Svarīgākās nepavadītiem bērniem paredzēto patvēruma procedūru īpatnības

Vispirms būtu jānorāda, ka termina "patvēruma procedūra" nozīme visās ES dalībvalstīs nav vienāda. Dažās valstīs, izmantojot šo procedūru var iegūt tikai starptautisko aizsardzību (bēgļa statusu vai alternatīvu aizsardzību), bet citās, "meklējot patvērumu", var saņemt cita veida uzturēšanās atļauju¹⁵. Tādējādi vairākās valstīs visiem nepavadītajiem bērniem, kuri vēlas palikt attiecīgās valsts teritorijā, ir jāuzsāk šī procedūra.

27 ES dalībvalstīs visizplatītākā procedūras iezīme ir likumīgā aizbildņa iecelšana¹⁶ patvēruma lūguma iesniegšanai. Šī iezīme ir sastopama visās valstīs.

Dažās valstīs, piemēram, **Bulgārijā, Francijā, Lietuvā, Rumānijā** un **Slovākijā**, pieteikumu nevar atzīt par pilnīgi nepamatotu, un nepavadītiem bērniem vienmēr ir jāpiemēro "standarta" procedūra. Paātrinātas procedūras, pamatojoties uz tādu kritēriju kā "trešā drošā valsts", netiek piemērotas.

Daudzās ES dalībvalstīs, piemēram, **Beļģijā, Igaunijā, Somijā, Grieķijā, Ungārijā, Itālijā, Lietuvā, Maltā, Rumānijā, Slovēnijā** un **Spānijā**, tiesību akti paredz, ka nepavadītu bērnu pieteikumi ir jāizskata prioritārā kārtībā, dažkārt paredzot īsākus maksimālos termiņus to izskatīšanai. Turpretī Īrijas tiesību aktos ir paredzēts, ka termiņš, kurā nepavadītiem bērniem ir jāaizpilda anketa, izklāstot savu patvēruma meklēšanas pamatojumu, ir garāks.

Attiecībā uz galveno interviju¹⁷ daudzās valstīs, piemēram, **Beļģijā, Čehijā, Somijā, Vācijā, Ungārijā, Īrijā, Latvijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Polijā, Slovākijā, Slovēnijā** un **Apvienotajā Karalistē**, patvēruma jautājumu tiesiskajā regulējumā ir iekļautas konkrētas procedūras un vadlīnijas. Šie noteikumi parasti attiecas uz intervētāja kvalifikāciju un vajadzību nodrošināt, lai intervijas tiktu veiktas bērniem draudzīgā vidē.

Mēs arī varam secināt, ka nepavadītiem bērniem uz robežām ne vienmēr tiek piemērotas īpašas procedūras¹⁸. Tomēr dažās valstīs šādas īpašas procedūras tiek piemērotas, un to vienīgā specifiskā iezīme ir prasība, ka to laikā nepilngadīgiem bērniem ir jānodrošina likumīgais pārstāvis. Zināmos apstākļos šos bērnus var arī aizturēt. Citas īpatnības ir konstatējamas arī saistībā ar bērna interešu noteikšanu, uzturēšanās tiesībām vai tiesībām uz izmitināšanu procedūras laikā, nepavadītu bērnu aizturēšanas aizliegumu vai medicīnisku un psiholoģisku palīdzību¹⁹.

1 IETEIKUMS – piekļuve patvēruma procedūrai

- Bērniem neatkarīgi no viņu vecuma vienmēr ir jānodrošina piekļuve patvēruma procedūrām
- Valsts iestādēm ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka visi nepavadītie bērni vienmēr tiek informēti par savām tiesībām uz patvērumu un ka šādas procedūras elementi ir sagatavoti bērniem draudzīgā formā un ir pielāgoti bērnu vajadzībām.

¹⁵ Plašāku informāciju skatīt tālāk 7. daļā "Lēmums un tā sekas".

¹⁶ Plašāku informāciju par juridisko pārstāvību skatīt tālāk 3. daļā "Likumīgā aizbildnība".

¹⁷ Plašāku informāciju par galveno interviju skatīt tālāk 6. daļā "Galvenā intervija".

¹⁸ Plašāku informāciju skatīt tālāk 8. daļā "Patvērums uz robežas un tā specifiskie aspekti".

¹⁹ Plašāku informāciju skatīt tālāk 5. daļā "Atbalsts un izmitināšana procedūras laikā".

2 STATISTIKAS DATI UN PROFILI

Viens no pirmajiem jautājumiem, kas rodas šajā kontekstā, ir saistīts ar to bērnu skaitu Eiropas Savienībā, uz kuriem attiecas patvēruma jautājums. Tādēļ ir jāiegūst detalizēti dati par pieteikumiem un lēmumiem attiecībā uz nepavadītām nepilngadīgām personām.

2.1. Pieteikumi

2.1.1. Kopējais pieteikumu skaits

Turpmākajās lapās redzamajā tabulā ir sniegti pieejamie rādītāji par 2009 un 2010. gadā saņemtajiem nepavadītu bērnu patvēruma lūgumiem. Šajos statistikas datos nav iekļautas tās personas, kuras iesniedza pieteikumu, norādot, ka ir bērni, bet vēlāk tika atzīti par pieaugušajiem.

Nav pieejami dati par patvēruma pieteikumiem, kas laikā no 2005. gada līdz šim brīdim tika iesniegti Maltā un mazākā mērā arī **Bulgārijā**²⁰. Šķiet, ka daudzās valstīs (**Kiprā, Čehijā, Somijā, Itālijā, Latvijā, Rumānijā un Spānijā**) situācija pēdējā laikā ir uzlabojusies – mūsu rīcībā nav statistikas datu par šī perioda sākumu šajās valstīs, bet šādi dati ir pieejami par pēdējiem gadiem. Situācijas uzlabošanās dažās no šīm valstīm var izskaidrot ar iestāšanos Eiropas Savienībā.

Dažās valstīs statistikas dati ir neskaidri un nepilnīgi. Piemēram, **Beļģijā** aģentūras "Agence fédérale pour l'accueil des demandeurs d'asile" (*Fedasil*) publicētajā ziņojumā ir norādīts, ka 2010. gadā patvērumu lūdza 896 nepavadīti bērni, bet Imigrācijas dienesta norādītais skaits ir 860. Polijā oficiālie dati par nepavadītām nepilngadīgām personām ir apvienoti ar datiem par bērniem, kuri ir dzimuši vecāku patvēruma procedūras laikā, un datiem par bērniem, kuri iesniedza atsevišķu patvēruma pieteikumu, piedrodoties vecākiem, kuru patvēruma procedūra jau bija sākta²¹. **Vācijā** laikā kopš 2009. gada tiek novērots krass pieteikumu skaita pieaugums, jo pirms šī gada kā nepavadīti bērni tika reģistrēti tikai tie nepilngadīgie, kuri nebija sasnieguši 16 gadu vecumu.

Kopumā mēs konstatējam, ka 2010. gadā visā Eiropas Savienībā ir iesniegti 10 295 nepavadītu nepilngadīgu personu patvēruma pieteikumi. Vislielākais pieteikumu skaits tika reģistrēts **Zviedrijā** (2393), **Vācijā** (1948) un **Apvienotajā Karalistē** (1595).

Izņemot **Čehiju**, citviet nav pieejami dati par pārsūdzēšanas gadījumiem no nepavadītiem bērniem.²²

2.1.2. Iedalījums pēc dzimuma, valstspiederības un vecuma

Pilnīgi statistikas dati par 2010. gadu ar iedalījumu pēc dzimuma, valstspiederības un vecuma ir pieejami par atsevišķām ES dalībvalstīm, piemēram, **Dāniju, Somiju, Franciju, Ungāriju, Itāliju, Lietuvu, Luksemburgu, Portugāli un Zviedriju**.

13 valstīs no 21 valsts, kurā bija pieejami dati ar patvēruma meklētāju iedalījumu pēc valstspiederības, Afganistāna bija pirmā izcelsmes valsts. Citas visbiežāk norādītās izcelsmes valstis bija Kongo Demokrātiskā Republika, Irāka, Somālija, Nigērija un Gvineja.

Gandrīz katrā gadījumā šie kandidāti šķiet vecāki par 15 gadiem. Izņēmums ir vērojams **Somijā**, kur 23% pieteikumu iesniedzēju nebija sasnieguši 15 gadu vecumu, un **Zviedrijā**, kur 43% pieteikumu iesniedzēju bija jaunāki par 16 gadiem. Ievērojama gados jaunu pieteikumu iesniedzēju proporcija ir reģistrēta **Lietuvā** (32% nebija sasnieguši 15 gadu vecumu) un **Polijā** (30% bija jaunāki par 16 gadiem), bet šajās valstīs saņemto pieteikumu skaits ir neliels. Iedalījums pēc dzimuma liecina, ka vairums pieteikumu iesniedzēju ir vīriešu dzimuma pārstāvji. 2010. gadā vidējais rādītājs valstīs, par kurām šie statistikas dati ir pieejami, liecina, ka 82% nepilngadīgo pieteikuma iesniedzēju ir vīriešu dzimuma pārstāvji. Tomēr **Irījā** lielākā daļa pieteikumu iesniedzēju ir meitenes (laikā no 2005. gada līdz 2009. gadam vidējais rādītājs ir 50% un 2010. gadā – 68%). Šīs tendences skaidrojums nav pieejams.

2.2. Lēmumi

Lielākā daļa valstu nenodrošina detalizētus datus, kas varētu sniegt informāciju par lēmumu skaitu saistībā ar nepavadītu bērnu patvēruma pieteikumiem. Gadījumos, kad šādi dati ir pieejami, var novērot, ka pozitīvo lēmumu daudzums svārstās no 8% (**Irījā**) līdz 61% (**Apvienotajā Karalistē**), taču iespējamie procedūru rezultāti nav vienādi visās valstīs ("pozitīvs" lēmums var tikt pieņemts, bet tam var būt mazāk labvēlīgs statuss nekā bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statuss)²³. Tika konstatēts, ka **Kiprā** pieteikumi netiek izskatīti līdz

²⁰ Vienīgais pieejamais rādītājs ir kopējais 2010. gadā reģistrētu nepavadītu nepilngadīgu patvēruma meklētāju skaits.

²¹ Statistikas tabulā ir apkopoti dati, ko sniedza bērnumams Varšavā – iestāde, ar kuru Ārvalstnieku birojs 2005. gadā noslēdza īpašu līgumu par nepilngadīgu patvēruma meklētāju uzņemšanu.

²² 6 pārsūdzības 2008. gadā, 2 pārsūdzības 2009. gadā un 2 pārsūdzības 2010. gadā. Mūsu rīcībā ir dati par pārsūdzībām Latvijā, bet tikai par 2006. gadu (3 lietas).

²³ Plašāku informāciju skatīt tālāk 7. daļā "Lēmums un tā sekas".

brīdīm, kad pieteikuma iesniedzējs sasniedz 18 gadu vecumu, tādējādi šajā valstī lēmumi par nepavadītiem bērniem netiek pieņemti.

2 IETEIKUMS – statistikas dati

- Katrai dalībvalstij ir jāievāc un jāsniedz dati par patvēruma pieteikumiem un lēmumiem, kas saistīti ar nepavadītiem nepilngadīgajiem, sadalot datus pēc dzimuma, tautības un vecuma, lai veicinātu zināšanu attīstību par šo parādību un piemērotas politikas izveidi.

Statistikas tabulās izmantotie VALSTU KODI (sk. turpmākās lapas)

AF	Afganistāna	GE	Gruzija	PK	Pakistāna
AO	Angola	GH	Gana	RS	Serbija
AZ	Azerbaidžāna	GM	Gambija	RU	Krievijas Federācija
BD	Bangladeša	GN	Gvineja	SO	Somālija
BI	Burundi	IN	Indija	SN	Senegāla
BY	Baltkrievija	IQ	Irāka	SD	Sudāna
CD	Kongo Demokrātiskā Republika	IR	Irānas Islāma Republika	SY	Sīrijas Arābu Republika
CI	Kotdivuāra	KV	Kosova	TR	Turcija
CN	Ķīna	LK	Šrilanka	UA	Ukraina
DZ	Alžīrija	MA	Maroka	UZ	Uzbekistāna
ER	Eritreja	MD	Moldovas Republika	VN	Vjetnama
ET	Etiopija	NG	Nigērija	WB	Rietumkrasts

Citi statistikas tabulās izmantotie saīsinājumi

Lēm.	Lēmums	N/A	Nav pieejams
S	Sieviete	BS	Bēgļa statuss
V	Vīrietis	AA	Alternatīva aizsardzība

STATISTIKAS DATI – avoti

AUSTRIJA	Nav paziņots
BEĻĢIJA	Commissariat général aux réfugiés et apatrides Ministère de la Justice – Service des tutelles
BULGĀRIJA	UNHCR, Darbības Bulgārijā
KIPRA	Iekšlietu ministrija, Patvēruma dienests
ČEHIJAS REPUBLIKA	Iekšlietu ministrija
DĀNIJA	Nav paziņots
IGAUNIJA	Policijas un robežsardzes pārvalde, Pilsonības un migrācijas departaments
SOMIJA	Nav paziņots
FRANCIJA	Office français de protection des réfugiés et des apatrides
VĀCIJA	Federālais Migrācijas un bēgļu birojs
APVIENOTĀ KARALISTE	Iekšlietu ministrija Bēgļu padome
GRIEKIJA	Sabiedriskās kārtības un iedzīvotāju aizsardzības ministrija, UNHCR
UNGĀRIJA	UNHCR Imigrācijas un pilsonības birojs
ĪRIJA	Eiropas Migrācijas tīkls Bēgļu pieteikumu komisāra birojs
ITĀLIJA	Commissione nazionale per il diritto di asilo: Pilsonības komisija
LATVIJA	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
LIETUVA	Nav paziņots
LUKSEMBURGA	Ministère des affaires étrangères. Direction de l'immigration
MALTA	Nav paziņots
NĪDERLANDE	Nīderlandes Bēgļu padome
POLIJA	Ārvalstnieku birojs Bērnam Nr. 9
PORTUGĀLE	Nav paziņots
RUMĀNIJA	Rumānijas Valsts padome bēgļu jautājumos
SLOVĀKIJA	Iekšlietu ministrija
SLOVĒNIJA	UNHCR Iekšlietu ministrija
SPĀNIJA	Eiropas Migrācijas tīkls
ZVIEDRIJA	Nav paziņots

Kopējais aplēstais nepavadīto nepilngadīgo personu skaits valstī (2010. g.) ²⁴	KOPĀ	2009	PIETEIKUMI	2010	Valstspiederība	ZVIEDRIJA	2393	2250	SO = 40% AF = 40% NG = 35% IQ = 5%										
						SPĀNIJA	5500	19	CI = 16% NG = 35% GN = 5%	S = 31% V = 89%									
						SLOVĒNIJA	N/A	26	N/A	N/A									
						SLOVĀKIJA	70	28	MD = 54% AF = 18%	N/A									
						RUMĀNIJA	N/A	30	AF = 43% PK = 13% IQ = 18%	N/A									
						PORTUGĀLE	N/A	4	GN = 50% CD = 13% RU = 15%	V = 100%									
						POLIJA	N/A	16	RU = 63% GE = 35% GH = 15%	S = 25% V = 75%									
						NĪDERLANDE	1500	1039	SO = 34% AF = 31% IQ = 6%	N/A									
						MALTA	N/A	N/A	N/A	N/A									
						LUKSEMBURGA	N/A	9	BY = 33% CD = 33%	S = 11% V = 89%									
		2010	PIETEIKUMI	2010	Valstspiederība	LIETUVA	N/A	3	AF = 67% RU = 33%	V = 100%									
						LATVIJA	N/A	N/A	N/A	N/A									
						ITĀLIJA	7112	409	AF = 22% NG = 18% SO = 10%	S = 12% V = 88%									
						ĪRIJA	N/A	56	NG = 6% AF = 5% SO = 5%	S = 50% V = 50%									
						UNGĀRIJA	N/A	271	AF = 72% SO = 6% KV = 5%	S = 3% V = 97%									
						GRIEĶIJA	N/A	38	N/A	N/A									
						APVIENOTĀ KARALISTE	1595	2990	N/A	N/A									
						VĀCIJA	4200	1304	AF = 10% IQ = 7% VN = 7%	N/A									
						FRANCIJA	6000	447	CD = 26% AF = 10% GN = 7%	S = 33% V = 67%									
						SOMIJA	N/A	557	SO = 36% IQ = 27% AF = 15%	S = 21% V = 79%									
		2010	PIETEIKUMI	2010	Valstspiederība	IGAUNIJA	N/A	0	0	0									
						DĀNIJA	N/A	529	AF = 73% IR = 6% SO = 5%	S = 4% V = 96%									
						ČEHIJA	43	12	UA = 42% AZ = 58% IQ = 58%	S = 42% V = 58%									
						KIPRA	N/A	20	N/A	S = 35% V = 65%									
						BULGĀRIJA	N/A	N/A	N/A	N/A									
						BEĻĢIJA	2831	732	AF = 41% GN = 11% RU = 6%	S = 23% V = 77%									
						AUSTRIJA	2100	1062	AF = 43% NG = 9% MD = 6%	N/A									
						27 ES valstis	33344	11851											
						KOPĀ	10295	687											
						Valstspiederība													
						Dzimums													
						Vecums													

²⁴ Norāda uz nepavadīto nepilngadīgo personu (gan patvēruma meklētāju, gan pārējo) skaitu teritorijā. .

ZVIEDRIJA			68	774	218	N/A	N/A	N/A			90	1003	192	AF=50% SO=37% ER=4%	N/A	N/A									
SPĀNIJA			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
SLOVĒNIJA			0	4	0	AF KV	N/A	N/A	17=25% 16=75%		0	1	0	AF	V	17									
SLOVĀKIJA			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A		N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
RUMĀNIJA			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
PORTUGĀLE			0	2	0	N/A	V	17			0	2	0	GN CD	V S	17									
POLIJA			N/A	1	N/A	RU	V	N/A			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
NĪDERLANDE			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
MALTA			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A			N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
LUKSEMBURGA		N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A		N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
LIETUVA	3	N/A	0	3	0	AF=67% RU=33%	M=100%	17=67% 16=33%	5	100	0	1	4	AF=60% GE=20% VN=20%	M=100%	16=20%									
LATVIJA	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	4	N/A	0	4	0	AF	V	17									
ITĀLIJA	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
ĪRIJA	3	4,9	3	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	3	8,8	3	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
UNGĀRIJA	30	N/A	6	19	5	AF=83% SO=13% RS=3%	F=7% M=93%	N/A	35	N/A	7	24	4	N/A	N/A	N/A									
GRIEĶIJA	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
APVIENOTĀ KARALISTE	2310	65,8	340	25	1945	N/A	N/A	N/A	1450	61	325	10	1115	N/A	N/A	N/A									
VĀCIJA	330	N/A	195	135	N/A	N/A	N/A	N/A	448		140	308	N/A	N/A	N/A	N/A									
FRANCIJA	209	42,7	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	188	38,5	149	39	N/A	N/A	N/A	N/A									
SOMIJA	247	N/A	1	103	143	SO = 64% IQ = 19% AF = 11%	N/A	N/A	262	N/A	6	120	136	SO=55% AF=17% IQ= 16%	N/A	N/A									
IGAUNIJA	0	N/A	0	0	0	N/A	N/A	N/A	0	N/A	0	0	0	N/A	N/A	N/A									
DĀNIJA	92		N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	148		N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
ČEHIJA	3	N/A	3	0	N/A	UA = 100%	N/A	N/A	5	N/A	3	2	N/A	CD=60% AF CN	N/A	N/A									
KIPRA	0	N/A	0	0	0	N/A	N/A	N/A	0	N/A	0	0	0	N/A	N/A	N/A									
BULGĀRIJA	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
BELĢIJA	231	55,5	189	42	0	GN AF CD	N/A	N/A	413	51	290	123	0	AF GN RU	F=67% M=33%	N/A									
AUSTRIJA	159	N/A	17	142	0	AF= 78% SO= 7% ER= 3%	F= 10% M= 90%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A									
27 ES dalībvalstis	Posit. lēmumi	4 684	(proporcija) %	822	1250	2311	Valstspiederība	Dzimums	Vecums	Posit. lēmumi	4249	(proporcija) %	1 013	1 637	1 451	Valstspiederība	Dzimums	Vecums							
	2009	2010																							
	LĒMUMI																								

Terminoloģijas precizējums

Termins "likumīgā aizbildnība" šajā dokumentā ir izmantots, apzīmējot jebkuru personu, kuras uzdevums ir pārstāvēt nepilngadīgu personu dažādās procedūrās. Aizbildņa uzdevums, pienākumi un pilnvaras tiks izklāstītas attiecībā uz katru valsti atsevišķi, izmantojot terminus "aizbildnis", "likumīgais pārstāvis" vai pat "administrators".

Tā kā bērniem nav tiesībspēju, juridiskajās procedūrās viņi ir jāpārstāv pieaugušajiem. Bez šāda likumīgā aizbildņa viņu patvēruma pieteikumu nevarētu uzskatīt par pieņemamu. Lai nodrošinātu nepavadītu nepilngadīgu personu tiesības, gadījumā, ja nepilngadīgi bērni pauž vēlēšanos lūgt patvērumu, viņi ir jāpārstāv likumīgajam aizbildnim.

Šajā kontekstā ES direktīvas par patvērumu paredz: "Dalībvalstis pēc iespējas ātrāk veic pasākumus, lai nepavadītiem nepilngadīgajiem nodrošinātu nepieciešamo pārstāvību."²⁵ Sīkāka informācija par šo prasību ir sniegta direktīvā par minimālajiem standartiem attiecībā uz procedūrām. Tajā "pārstāvis" ir definēts kā "persona, kas rīkojas tās organizācijas vārdā, kura pārstāv nepavadītu nepilngadīgu personu kā juridiskais aizbildnis, kā arī persona, kas rīkojas tās valsts organizācijas vārdā, kura ir atbildīga par nepilngadīgo personu aprūpi un labklājību, vai jebkura cita atbilstīga pārstāvniecība, kas norīkota, lai apmierinātu nepilngadīgas personas intereses"²⁶. Šis likumīgais pārstāvis ir jāieceļ pēc iespējas ātrāk, lai nodrošinātu nepilngadīgajai personai informāciju un sniegtu viņam atbalstu intervijas laikā²⁷. Pārstāvja iecelšana dažos gadījumos nav obligāta, proti, attiecībā uz nepilngadīgu personu, kura sasniedz pilngadību pirms lēmuma pieņemšanas pirmajā instancē, nepilngadīgu personu, kuru pārstāv jurists, 16 gadus vecu vai vecāku nepilngadīgo personu, kura spēj iesniegt pieteikumu patstāvīgi, vai nepilngadīgu personu, kura ir precējusies²⁸. Šajā direktīvā ir paredzēta likumīgā pārstāvja iecelšana robežas zonā²⁹.

²⁵ Padomes Direktīva 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai. Pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:EN:HTML> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā]; Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis), 30. pants, op.cit. (3. punkts).

²⁶ EK, Padomes Direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris), 2. pants, op.cit. (13. punkts).

²⁷ Ibid., 17. panta 1. punkts.

²⁸ Ibid., 17.2., 17.3. pants.

²⁹ Ibid., 35. pants.

Vajadzību nodrošināt likumīgo aizbildnību vairākos pēdējo 20 gadu laikā publicētos ieteikumos un vadlīnijās ir paudis arī UN-HCR³⁰, Bērna tiesību komiteja³¹ un Eiropas Padome³².

Ziņojumā tiks atspoguļota Eiropā vērojamā situācija, kas radusies, dažādām dalībvalstīm ieviešot dažādus likumīgās aizbildnības modeļus. Tiks aplūkoti arī jautājumi par aizbildņu kvalifikāciju un pārraudzību, lai labāk izprastu Eiropas un starptautisko standartu īstenošanu šajā jomā.

3.1. Dažādi likumīgās aizbildnības modeļi

3.1.1. Nepavadīta bērna, kurš meklē patvērumu, juridiskā pārstāvība, ko nodrošina īpašs aizbildnis

Vairākās ES dalībvalstīs ir ieviesta likumīgās aizbildnības sistēma, kas bija īpaši paredzēta nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu.

Dažās valstīs, kurās darbojas īpaša aizbildnības sistēma, kas ir paredzēta nepavadītām nepilngadīgām personām, kuras meklē patvērumu, pārstāvību nodrošina tikai viena organizācija vai institūcija (Kiprā, Čehijā, Dānijā, Portugālē un Slovēnijā).

³⁰ UNHCR "Bērni: aizsardzības un aprūpes vadlīnijas", 1994., 8. nodaļa. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3ae6b3470.pdf> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā]; UNHCR vadlīnijas par politiku un procedūram saistībā ar nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu, 1997., 4.2., 5.7. un 8.3. punkts. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/3d4f91cf4.pdf> [skatīts 2012. gada 30. jūlijā].

³¹ ANO Bērna tiesību komiteja (BTK), BTK Vispārējais komentārs Nr. 6 (2005): attieksme pret nepavadītiem un nošķirtiņiem bērniem ārpus to izcelsmes valsts, 2005. gada 1. septembris, CRC/GC/2005/6, 33.–38. punkts, 69. punkts. Pieejams vietnē: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf> [skatīts 2012. gada 5. jūlijā].

³² Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas lēmums Nr. 1703 (2005), Aizsardzība un atbalsts nošķirtiņiem bērniem, kuri meklē patvērumu, 5. punkts, 9. punkta d) apakšpunkts, 9. punkta e) apakšpunkts. Pieejams vietnē: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta05/erec1703.htm> [skatīts 2012. gada 5. jūlijā]. Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas lēmums Nr. 1810 (2011), Nepavadīti bērni Eiropā: ierašanās, uzturēšanās un atgriešanās aspekti, 5.5. punkts, 6.4. punkts. Pieejams vietnē: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta11/ERES1810.htm> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā]. Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas lēmums Nr. 1985 (2011), Nelegālie migranti – bērni bez dokumentiem: īstenošanas iemesls bāzām, 7. punkts. Pieejams vietnē: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta11/EREC1985.htm> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

Kiprā likumīgo pārstāvi, kurš nepilngadīgajai personai sniedz atbalstu saistībā ar patvēruma pieteikumu un citās juridiskajās procedūrās, atbilstoši Bēgļu likumam iecel bērnu lietu komisārs³³, tomēr, tā kā likumīgo pārstāvi nevar iecelt, nepilngadīgu personu patvēruma pieteikumi netiek izskatīti. **Čehijā** parasti par aizbildni uz visu procedūras laiku tiek iecelta viena persona, kas visbiežāk ir jurists, kurš sadarbojas ar NVO *Organizace pro pomoc uprchlícím* (OPU).

Daudzās citās valstīs, piemēram, Igaunijā, Somijā, Francijā, Luksemburgā, Polijā, Rumānijā un Zviedrijā, nepavadītām nepilngadīgajām personām, kuras meklē patvērumu, īpašu pārstāvību nodrošina un garantē dažādas personas vai organizācijas.

Igaunijā papildus aizbildnim bērnu var pārstāvēt arī aizbildnības iestāde, uzņemšanas centra vadītājs vai šī vadītāja pilnvarota persona. Sociālo lietu ministrija nākotnē plāno ieviest jaunu praksi, paredzot, ka aizbildņa pienākumus veic apmācīti NVO *Omapäi* speciālisti.

3.1.2. Aizbildņa nodrošināta likumīgā pārstāvība visiem nepavadītajiem bērniem

Daudzās valstīs nepavadītus bērnus patvēruma procedūras laikā pārstāv likumīgais pārstāvis, kurš nav īpaši iecelts darbam šīs procedūras ietvaros.

Dažās valstīs, kurās likumīgie pārstāvji netiek īpaši iecelti darba veikšanai patvēruma procedūras ietvaros, piemēram, Beļģijā, Bulgārijā, Grieķijā, Latvijā, Nīderlandē un Slovākijā, visu nepavadīto nepilngadīgo personu pārstāvību nodrošina viena organizācija vai iestāde.

Nīderlandē nepilngadīgajai personai, kura ir nošķirta no abiem vecākiem un kuras aprūpi nenodrošina neviena no tām personām, kurām saskaņā ar likumu vai tradīcijām šāda aprūpe būtu jānodrošina, tiek iecelts aizbildnis³⁴. NIDOS ir Tieslietu ministrijas finansēta Nīderlandes aizbildnības iestāde, kura atbild par visiem nošķirtajiem bērniem Nīderlandē³⁵.

Dažās valstīs, piemēram, Austrijā, Ungārijā, Īrijā, Lietuvā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē, pārstāvību nodrošina uzņemšanas centrs vai tā darbinieki.

Austrijā aizbildnības funkciju uzņemas vietējā jauniešu labklājības iestāde un tādējādi pēc bērna pielaišanas procedūrai tā veic arī nepilngadīgās personas likumīgā pārstāvja uzdevumu³⁶.

Apvienotajā Karalistē situācija ir ļoti specifiska, jo tajā netiek nodrošināta tradicionāla aizbildnības sistēma ne tādām nepavadītām nepilngadīgām personām, kuras meklē patvērumu, ne pārējām nepavadītām nepilngadīgām personām. Tā vietā nepavadītajam bērnam ir dažādas kontaktpersonas, kuru pienākums ir sniegt palīdzību saistībā ar konkrētiem jautājumiem (sociālais darbinieks, "atbildīgais pieaugušais", advokāts, Apvienotās Karalistes Bēgļu padomes Bērnu valdes konsultanti), bet neviens no šiem pieaugušajiem nav atbildīgs par bērna labklājību un pārstāvību kopumā. Daudzas ieinteresētās personas uzstāj, ka ir jāieceļ neatkarīgs pieaugušais, kuram būtu jāpārstāv bērns un jāizstāv tā intereses³⁷. Tomēr Apvienotās Karalistes valdība uzskata, ka direktīvā par procedūram paredzētās prasības attiecībā uz aizbildnību ir izpildītas³⁸.

Dažās valstīs, piemēram, Vācijā, Itālijā un Maltā, kurās likumīgie pārstāvji netiek īpaši iecelti darba veikšanai patvēruma procedūras ietvaros, pārstāvību nodrošina dažādas personas vai organizācijas.

Vācijā vismaz 80 % no visām nepavadītajām nepilngadīgajām personām ir nodrošināts valsts aizbildnis. Tas nozīmē, ka aizbildnību pārņem Vācijas jauniešu labklājības iestāde. Pārējie trīs aizbildnības veidi (privāta, apvienības vai profesionāla aizbildnība) ir neatkarīgi no valsts iestādēm. Nepavadīti nepilngadīgie, kas ir vecāki par 16 gadiem, ir rīcībspējīgi, tāpēc šiem bērniem ne vienmēr tiek iecelti aizbildņi.

³³ 2000. gada Bēgļu likums (pēdējie grozījumi veikti 2007. gadā) [Kiprā], 2000. gada likums Nr. 6(1), 2000., 10. panta 1. punkta 1B) apakšpunkts. Pieejams vietē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a71aac22.html> [skatīts 2012. gada 5. jūlijā].

³⁴ Nīderlandes Civillikums, pants 1:295. Pieejams vietē: <http://www.dutchcivillaw.com/legislation/dcctitle001414.htm> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

³⁵ Starptautiskā bērnu aizsardzība "Aizsardzības trūkumu novēršana, Nīderlandes valsts ziņojums, 2010. gada decembris, 12. lpp. Pieejams vietē: <http://www.defenceforchildren.nl/images/20/1266.pdf> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

³⁶ *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* (Austrijas Civillikums) §§ 154, 154a.

³⁷ ANO Bērnu tiesību komiteja (BTK), Konvencijas dalībvalstu iesniegto ziņojumu izskatīšana atbilstoši Konvencijas 44. pantam. Noslēdzošie secinājumi: Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste, 2008. gada 20. oktobris, CRC/C/GBR/CO/4, 71. punkta c) apakšpunkts. Pieejams vietē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4906d1d72.html> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

³⁸ PROGRAMMA "NOŠKIRTĪ BĒRNI EIROPĀ, *biļetens Nr. 30*, 2008. gada jūlijs. Pieejams vietē: http://www.savethechildren.net/separated_children/publications/newsletter/index.html [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

T1. tabula. Dažādi nepavadītu nepilngadīgu personu, kuras meklē patvērumu, likumīgas aizbildnības modeļi 27 ES dalībvalstīs

	Īpaša pārstāvība patvēruma procedūrā	Likumīgo pārstāvību nodrošina			KOMENTĀRI
		uzņēmšanas centrs vai tā darbinieki	dāzādas personas vai iestādes	tikai viena organizācija vai iestāde	
AUSTRIJA		X			Praksē tiek nodrošināti personīgi nepilngadīgās personas un aizbildņa kontakti.
BEĻĢIJA				X	Nepilngadīga nepavadīta persona var vērsties Tieslietu ministrijas Aizbildnības dienestā.
BULGĀRIJA			X		Likumīgais aizbildnis tiek iecelts saskaņā ar Ģimenes kodeksā aprakstīto vispārējo procedūru. Šķiet, ka praksē likumīgais aizbildnis nereti nemaz netiek iecelts.
KIPRA	X			X	Likumīgais pārstāvis būtu jāieceļ bērnu tiesību aizsardzības komisāram saskaņā ar Likumu par bēgļiem. Praksē pārstāvis netiek iecelts, tāpēc mazgadīgu personu patvēruma pieteikumi netiek izskatīti.
ČEHIJA	X			X	Ir četras aizbildnības formas, bet praksē visā procedūras laikā aizbildnības pienākumus veic viens ieceltais NVO jurists.
DĀNIJA	X			X	Dānijas no Sarkanā krusta tiek ieteikts pārstāvis vietējai varas iestādei, kura vēlāk to oficiāli apstiprina. Sarkanā krusta nodrošināts eksperts sniedz bērnam atbalstu kontaktos ar iestādēm.
IGAUNIJA	X		X		Bērnu var pārstāvēt patvēruma meklētāju uzņemšanas centrs vai pašvaldība. Valdība plāno ieviest praksi, kuras ietvaros pilnas aizbildnības tiesības tiktu piešķirtas apmācītiem NVO speciālistiem.
SOMIJA	X		X		Nepavadītai nepilngadīgai personai, kura lūdz starptautisku aizsardzību, bez kavēšanās būtu jāieceļ pārstāvis. Uzņemšanas centrs, kurā nepilngadīgā persona ir reģistrēta kā iemītnieks(-ce), lūdz tiesu iecelt aizbildni.
FRANCIJA	X		X		Visiem bērniem, kuriem nav pārstāvju, būtu jāieceļ aizbildnis, kurš risina visus ar bērna labklājību saistītos jautājumus. Ja tas nenotiek, tiek iecelts īpašs aizbildnis patvēruma procedūras ietvaros (ad hoc administrators).
VĀCIJA			X		Lielai daļai nepavadītu bērnu tiek nodrošināta valsts aizbildnība, kuru pārņem Vācijas jauniešu labklājības iestādes darbinieks. Bērni, kuri ir vecāki par 16 gadiem, ir rīcībspējīgi, tāpēc viņiem ne vienmēr tiek iecelti aizbildņi.
GRIEĶIJA				X	Valsts prokurors veic pagaidu aizbildņa pienākumus, un viņš var ierosināt pastāvīga aizbildņa iecelšanu ar tiesas starpniecību. Diemžēl šī aizbildnības sistēma praksē pienācīgi nedarbojas.
UNGĀRIJA		X			Likumīgais aizbildnis ir izmitināšanas centra darbinieks. Šī persona ir ieceltais aizbildnis visiem nepavadītajiem bērniem, kuri meklē patvērumu.
ĪRIJA		X			Nepavadītas nepilngadīgas personas likumīgo aizbildnību nodrošina Veselības dienestu administrācija, kura darbojas kā likumīgais aizbildnis, lai gan šī funkcija netiek oficiāli apstiprināta ar Tiesas rīkojumu.
ITĀLIJA			X		Aizbildņi parasti ir pašvaldību sociālie darbinieki. Patvēruma procedūra tiek apturēta līdz likumīgā aizbildņa iecelšanai. Šis aizbildnis ir vienīgā par patvēruma procedūras atsākšanu atbildīgā persona.
LATVIJA				X	Nepavadīta nepilngadīga persona būtu jāpārstāv bāriņtiesai vai tās ieceltam aizbildnim, vai bērnu aprūpes iestādes vadītājam. Praksē ir ļoti sarežģīti atrast likumīgo aizbildni nepavadītam bērnam, kurš meklē patvērumu.
LIETUVA		X			Ar Bērnu tiesību aizsardzības dienesta un pašvaldības lēmumu par pagaidu aizbildni tiek iecelts bēgļu uzņemšanas centrs, un šī iestāde ieceļ atbildīgo sociālo darbinieku.

	Īpaša pārstāvība patvēruma procedūrā	Likumīgo pārstāvību nodrošina			KOMENTĀRI
		uzņemšanas centrs vai tā daļinieki	dažādas personas vai iestādes	tikai viena organizācija vai iestāde	
LUKSEMBURGA	X		X		Tiek iecelts "ad hoc administrators", kurš procedūras laikā pārstāv nepilngadīgo personu. Sarkana krusta ir atbildīgs par nepavadītām nepilngadīgām personām, kuras ir jaunākas par 16,5 gadiem, un organizācijas Caritas aprūpē ir nepavadīti jaunieši no 16,5 līdz 18 gadu vecumam.
MALTA			X		Nepavadītiem bērniem būtu jāsniedz palīdzība atbilstoši Likumam par bērniem un jauniešiem. Sociālie darbinieki, kas strādā patversmēs, kurās tiek uzņemtas nepavadītas nepilngadīgas personas, ir gandrīz visu nepavadīto nepilngadīgo personu aizbildņi.
NĪDERLANDE				X	Nepilngadīgai personai, kura ir nošķirta no vecākiem un kuru neapņēma neviena pieaugušais, tiek iecelts aizbildnis. NIDOS ir Nīderlandes aizbildnības iestāde, kura strādā ar nošķirtajiem bērniem.
POLIJA	X		X		Nepavadītai nepilngadīgai personai patvēruma procedūras ietvaros tiek iecelts likumīgais pārstāvis, kurš šo nepilngadīgo pārstāv tikai patvēruma procedūru ietvaros. Praksē aizbildņi bieži vien ir tieslietu studenti, kuri darbojas Varšavas Universitātes juridisko konsultāciju organizācijā.
PORTUGĀLE	X			X	Likumā par patvērumu ir paredzēta iespēja iecelt "pārstāvi", bet nav pieminēta "aizbildnība". Praksē Conselho Português para os Refugiados ir NVO, kas nodrošina šādu atbalstu.
RUMĀNIJA	X		X		Rumānijas Imigrācijas dienests bez kavēšanās informē Sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības ģenerāldirektorāta iestādes, kuras atbild par likumīgā aizbildņa iecelšanu.
SLOVĀKIJA	X			X	Tiesa ieceļ likumīgo pārstāvi "visu vajadzīgo juridisko pasākumu un darbību veikšanai valsts teritorijā bērna vārdā". Aizbildnis ir darbinieks no Nodarbinātības un sociālo lietu biroja, kas atrodas Trenčīnā.
SLOVĒNIJA	X			X	Policija informē Sociālā darba centru, kurš par likumīgo aizbildni ieceļ organizāciju "Slovēnijas filantropija".
SPĀNIJA		X			Valsts iestāde, kura atrod pamestu nepilngadīgu personu, saskaņā ar likumu uzņemas aizbildnību par šo bērnu.
ZVIEDRIJA	X		X		Pašvaldības visām nepavadītām nepilngadīgām personām, kuras meklē patvērumu, patvēruma pieteikuma izskatīšanas laikā nodrošina likumīgos aizbildņus. Tajā pašā laikā nepavadītiem bērniem tiek nodrošināti likumīgie pārstāvji, kuri ir juristi un ir iesaistīti tikai patvēruma procedūrā.
APVIENOTĀ KARALISTE		X			Apvienotajā Karalistē nav nepavadītām nepilngadīgām personām paredzētas aizbildnības sistēmas neatkarīgi no tā, vai šīs personas meklē vai nemeklē patvērumu. Tā vietā nepavadītajam bērnam ir dažādas kontaktpersonas, kuru pienākums ir sniegt palīdzību saistībā ar konkrētiem jautājumiem.

3.2. Pārstāvju zināšanas un kvalifikācija

Likumīgajiem aizbildņiem, kuri patvēruma procedūru laikā pārstāv nepavadītu nepilngadīgu personu, ir jābūt kompetentiem tiesiskā regulējuma un patvēruma procedūru jomā. Saskaņā ar UNHCR ieteikumu "aizbildņim vai konsultantam ir jābūt vajadzīgajām zināšanām bērnu aprūpes jomā, lai nodrošinātu bērna interešu aizsardzību un

pienācīgu bērna vajadzību nodrošināšanu"³⁹. Šo prasību ir pildījuši arī Bērna tiesību komiteja⁴⁰ un Eiropas Padome⁴¹. Tomēr prasības, kurām aizbildņim ir jāatbilst, dažādās valstīs atšķiras.

³⁹ Vadlīnijas par politiku un procedūram saistībā ar nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu, 1997. gads, kopsavilkums, 1. lpp., *op.cit.* (30. punkts).

⁴⁰ Bērna tiesību komiteja, Vispārējais komentārs Nr. 6, Attieksme pret nepavadītiem un nošķirtiem bērniem ārpus to izcelsmes valsts, 2005. gads, 5. nodaļa, *op.cit.* (31. punkts).

⁴¹ Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Rezolūcija Nr. 1810 (2011), 5.5. punkts, *op.cit.* (32. piezīme).

Austrijā, Bulgārijā, Somijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Īrijā, Itālijā, Latvijā, Lietuvā, Rumānijā, Slovākijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē patvēruma tiesību aktos nav oficiālu prasību attiecībā uz zināšanām vai apmācību.

Dažās valstīs ir nepieciešami īpaši eksperti, piemēram, **Kiprā, Dānijā, Igaunijā, un Nīderlandē.**

Lai kļūtu par aizbildni **Nīderlandē**, personai ir jāiegūst bakalaura grāds sociālā darba jomā. Lai atbalstītu aizbildeņus, NIDOS organizē seminārus, kā arī kursus atsevišķos uzņēmumos. Kad šīs personas sāk pildīt savus pienākumus, tiek organizēts četru dienu ievadkurss. Aizbildeņi Šīpholas lidostā organizētās konferencēs un ar kultūras vidutāju starpniecību saņem informāciju par izcelsmes valstīm.

Šķiet, **ka dažās valstīs ar apmācību vai īpašu vadlīniju palīdzību praksē tiek nodrošināta** likumīgo aizbildeņu kompetence likumu un patvēruma procedūru jomā.

Beļģijā no aizbildeņiem netiek prasītas īpašas zināšanas par tiesību aktiem migrācijas vai patvēruma piešķiršanas jomā, bet visi aizbildeņi, sākot pildīt savus pienākumus, piedalās 5 dienas ilgās apmācībās. Turklāt katru gadu tiek organizētas dienestu iekšējās apmācības. Visbeidzot, visiem aizbildeņiem tiek izsniegta 400 lappušu rokasgrāmata, kurā ir sniegta informācija par visiem uzdevumiem un problēmām. **Maltā** ir notikušas vairākas *ad hoc* apmācību sesijas. UNHCR izplatīja šim jautājumam veltītu rokasgrāmatu. Tomēr oficiālie apmācību kursi nav obligāti. **Portugālē** izvēlētajam pārstāvim nav īpašu zināšanu par patvēruma likumu, bet praksē pārstāvību nodrošina organizācija *Conselho Português para os Refugiados* (CPR), jo tā ir kompetenta šajā jomā.

3.3. Pārstāvja maiņa un pārraudzība

Dažās ES dalībvalstīs, piemēram, **Austrijā, Kiprā, Francijā, Grieķijā un Ungārijā**, bērns nevar lūgt **iecelt citu aizbildeņi**. Tomēr dažās valstīs šāda iespēja pastāv.

Beļģijā aizbildeņības dienestā var iesniegt mediācijas pieprasījumu. Bērns var vērsties arī pie tiesneša (*Juge de Paix*), kurš var apturēt likumīgā aizbildeņa darbu⁴². Šķiet, ka praksē nepavadītas nepilngadīgās personas nav informētas par šīm iespējām⁴³.

⁴² *Loi-programme du 24 décembre 2002 Tutelle des mineurs étrangers non accompagnés* [Beļģija], 2002. gada 24. decembris, 20. pants. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48abd55f0.html> [skatīts 2012. gada 9. jūlijā].

⁴³ Starptautiskā bērnu aizsardzība "Aizsardzības trūkumu novēršana", Beļģijas valsts ziņojums, 2010.–2011. gads, 50. lpp. Pieejams vietnē: <http://www.defenceforchildren.nl/images/20/1267.pdf> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

Dažās valstīs, piemēram, **Beļģijā, Bulgārijā, Dānijā, Igaunijā, Vācijā, Latvijā, Lietuvā, Maltā, Nīderlandē, Rumānijā un Zviedrijā**, ir ieviests aizbildeņa darba pārraudzības regulējums.

Beļģijā likumīgajiem aizbildeņiem ir jāiesniedz ziņojumi Tieslietu ministrijas Aizbildeņības departamentā. **Lietuvā** par nepavadītiem bērniem atbild Sociālās aizsardzības un nodarbinātības ministrija, kura arī pārrauga aizbildeņu darbu. **Zviedrijā** darbojas tīkls – likumīgo aizbildeņu apvienība. Šim tīklam ir arī vietne, kurā apvienības pārstāvji vajadzības gadījumā var lūgt ieteikumus un palīdzību.

Kā apliecina šajā sadaļā sniegtā informācija, likumīgās aizbildeņības jautājums ES tiek risināts dažādos veidos. Dažu valstu atbildīgās struktūras uzskata, ka likumīgā aizbildeņa pienākums ir rūpēties par visiem bērna dzīves aspektiem, tostarp patvēruma procedūrām. Šī iespēja šķiet labs risinājums, ja aizbildeņim ir pietiekamas zināšanas par patvēruma tiesībām. Īpaša aizbildeņa iecelšana patvēruma procedūras risināšanai arī ir iespējams risinājuma veids, taču tas nozīmē, ka starp šo īpašo aizbildeņi un vispārējo aizbildeņi ir jābūt labām attiecībām. Tas nozīmē arī to, ka šī īpašā aizbildeņa loma, kurš ir apmācīts darbam ar patvēruma jautājumiem, tiek paplašināta, lai ietvertu sevi visus procedūras aspektus, ieskaitot atbalstu pieteikuma rakstīšanā un sagatavošanos intervijai.

3 IETEIKUMS – likumīgā pārstāvība

- Patvēruma procedūras laikā ir jāieceļ likumīgais aizbildeņis katram nepavadītajam bērnam.
- Aizbildeņim ir jābūt īpašām zināšanām likumdošanas un patvēruma procedūras jomās, un viņam ir jābūt pieredzei bērnu tiesību un bērnu aizsardzības jomā. Šim aizbildeņim ir jābūt neatkarīgam no valsts iestādēm.
- Ir jāievieš pārraudzības sistēma, lai novērtētu likumīgā aizbildeņa darbu. Atbilstoši bērna vecumam un briedumam bērnam ir jāsniedz iespēja paust viedokli par aizbildeņa iecelšanu un darbu.

4 DUBLINAS II REGULAR

Saskaņā ar Padomes 2003. gada 18. februāra regulu, ko parasti sauc par Dublīnas II regulu, *“Ja patvēruma meklētājs ir nepilngadīgais bez pavadības, tad dalībvalsts, kas atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, ir tā dalībvalsts, kurā likumīgi atrodas kāds nepilngadīgā ģimenes loceklis, ja vien tas ir nepilngadīgā interesēs. Ja nepilngadīgajam nav ģimenes locekļu, dalībvalsts, kas atbild par pieteikuma izskatīšanu, ir tā dalībvalsts, kurā nepilngadīgais iesniedzis patvēruma pieteikumu”*⁴⁴. Pirkstu nospiedumus var iegūt tikai no nepilngadīgām personām, kuras ir vecākas par 14 gadiem. Praksē tas nozīmē, ka nepilngadīgos, kas jaunāki par 14 gadiem, nedrīkst pārvietot atbilstoši Dublīnas II regulai, izņemot gadījumus, kad nepilngadīgo ģimenes locekļi atrodas citā dalībvalstī.

Pieteikuma iesniedzēja vecums ir ļoti svarīgs, jo šie īpašie noteikumi attiecas tikai uz nepilngadīgām personām. 2011. gadā pieņemtajā rezolūcijā Eiropas Padome norādīja, ka Dublīnas II regula nepavadītiem bērniem būtu jāpiemēro tikai tad, ja tas ir bērna interesēs⁴⁵.

4.1. Atbilstoši Dublīnas II regulai uz citām dalībvalstīm pārsūtītie nepavadītie bērni

Lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu ir **atļauta nepavadītu nepilngadīgu personu pārsūtīšana uz citu valsti atbilstoši Dublīnas II regulai**. Tā ir atļauta **Austrijā, Beļģijā, Bulgārijā, Kiprā, Čehijā, Dānijā, Igaunijā, Somijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Īrijā, Latvijā, Luksemburgā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Spānijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē**.

⁴⁴ Eiropas Savienības Padome, Padomes Regula (EK) Nr. 343/2003 (2003. gada 18. februāris), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, 2003. gada 18. februāris, Nr. 343/2003, 6. pants. Pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:050:0001:001:0:EN:PDF> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

⁴⁵ Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Rezolūcija Nr. 1810 (2011), 5.14. punkts, *op.cit.* (32. punkts).

Šķiet, ka **Čehijā, Vācijā un Slovēnijā** nepilngadīgos var pārsūtīt uz citu valsti, ja viņu pirkstu nospiedumi tiek atrasti EURDAC datubāzē – pat tad, ja viņi nav lūguši patvērumu citā valstī.

Lielākajā daļā valstu, kurā ir atļauta pārsūtīšana uz citām valstīm atbilstoši Dublīnas II regulai, ir **pārtraukta pārsūtīšana uz Grieķiju**. Pēc 2011. gadā Eiropas Cilvēktiesību tiesā izskatītās lietas⁴⁶ pārsūtīšana uz Grieķiju ir apturēta **Austrijā, Beļģijā, Dānijā, Somijā, Vācijā, Ungārijā, Itālijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē**. Dažas valstis, piemēram, **Somija, Vācija**⁴⁷, **Nīderlande, Zviedrija un Apvienotā Karaliste**, uzskata, ka **ari pārsūtīšana uz Itāliju ir problemātiska**, ņemot vērā šajā valstī nodrošināto uzņemšanas apstākļu nepilnību un patvēruma sistēmas problēmas. Tāpēc dažkārt tiek pausti iebildumi pret patvērumu meklētāju pārsūtīšanu uz šo valsti.

Dažās valstīs **pārvietošana var notikt, taču praksē tas notiek reti**. Tā tas ir **Luksemburgas, Rumānijas un Slovākijas** gadījumā – saskaņā ar šo valstu tiesību aktiem pārsūtīšana atbilstoši Dublīnas II regulai ir iespējama, tomēr praksē tā gandrīz nekad netiek veikta.

Francijā valsts aizsardzības ministrs 2009. gadā paziņoja, ka, lai gan Eiropas Savienības tiesību akti neparedz šādas saistības, Francija *“atturas no nepavadītu nepilngadīgo pārsūtīšanas uz dalībvalstīm, kurās viņi iesniedza patvēruma pieteikumu pirms ierašanās Francijā”*⁴⁸. Tomēr šķiet, ka 2011. gadā Francija saskaņā ar Dublīnas II regulu uz citām dalībvalstīm pārsūtīja 10 nepavadītas nepilngadīgas personas⁴⁹. Arī Ungārijā ir sniegusi informāciju par nepilngadīgām personām, kas uzņemtas no Francijas.

⁴⁶ *M.S.S. v. Beļģija un Grieķija*, iesniegums Nr. 30696/09, Eiropas Padome: Eiropas Cilvēktiesību tiesa, 2011. gada 21. janvāris. Pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d39bc7f2.html> [skatīts 2012. gada 19. aprīlī].

⁴⁷ Skatīt, piemēram: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/urteil-fluechtlinge-duerfen-nicht-nach-italien-zurueckgefuehrt-werden-a-844105.html> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

⁴⁸ MINISTERE DE L'IMMIGRATION, DE L'INTEGRATION, DE L'IDENTITE NATIONALE ET DU DEVELOPPEMENT SOLIDAIRE “Visite d'un centre d'accueil de mineurs étrangers isolés interpellés à Calais: Eric BESSON salue le succès du dispositif mis en place”, 1.10.2009. Pieejams vietnē: http://www.immigration.gouv.fr/spip.php?page=imprimer&id_article=1821 [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

⁴⁹ NVO *La Cimade* sniegtie statistikas dati par Dublīnas II regulas īstenošanu Francijā 2011. gadā, 2012. gada marts. Pieejams vietnē: <http://www.cimade.org/nouvelles/3743-Statistiques-sur-l-application-du-reglement-Dublin-II-en-France-en-2011> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

Itālijā nepavadīti nepilngadīgie netiek pārvietoti uz citu valsti, izņemot gadījumus, kad nepilngadīgais un ģimenes loceklis skaidri izsaka vēlmi atkalapvienoties un ja bērna labvēlīgākās intereses bērna principa ietvaros tiek aizsargātas.

4.2. Vajadzības gadījumā veiktas pārsūtīšanas īstenošana

Saskaņā ar ES tiesisko regulējumu atgriešanas jomā “*pirms nepavadīts nepilngadīgais tiek izraidīts no dalībvalsts teritorijas, minētās dalībvalsts iestādes pārliecinās, ka nepilngadīgo nogādā pie viņa ģimenes locekļa, noteikta aizbildņa vai uz piemērotām uzņemšanas telpām valstī, uz kuru veic atgriešanu*”⁵⁰. Lai gan šie noteikumi attiecas uz pārsūtīšanu uz trešajām valstīm, tādas pašas prasības a fortiori būtu jāattiecinā uz pārsūtīšanu atbilstoši Dublīnas II regulai.

Pārsūtīšana dažādās valstīs tiek īstenota atšķirīgi. Dažās valstīs bērni, gaidot deportēšanu, var tikt aizturēti. Dažkārt viņi tiek informēti par gaidāmo pārsūtīšanu dažas dienas iepriekš, un viņiem tiek izskaidrots, kas viņus sagaida. Dažreiz viņus pārvieto, sniedzot ļoti maz informācijas. Dažas valstis nodrošina bērnu nokļūšanu mērķa valstī, bet dažos gadījumos viņiem uz šīm valstīm ir jādodas patstāvīgi.

Dažās valstīs **bērni tiek pavadīti uz pārsūtīšanas mērķa valsti**. Piemēram, **Beļģijā**, bērns uz lidostu dodas kopā ar aizbildni. Daži aizbildņi pat izvēlas pavadīt nepilngadīgo uz mērķa valsti, un šādā gadījumā izmaksas (lidojuma biļetes cenu) sedz Ārlietu ministrija. **Dānijā** bērns tiek pavadīts uz mērķa valsti. **Igaunijā** bērnu vajadzības gadījumā pavadā Policijas un robežsardzes pārvaldes ierēdņi (civilajā apgērbā) un aizbildņības iestādes pārstāvis.

Citās valstīs **bērni netiek pavadīti uz pārsūtīšanas mērķa valsti**. Tā tas ir **Vācijā** gadījumā: bērni bieži vien nezina, kurš viņus sagaidīs pēc pārsūtīšanas. **Slovēnijā** bērnus var pavadīt vai pārsūtīt vienus pašus.

Būtisks jautājums ir saistīts ar **kontroles pasākumiem pēc bērna atgriešanās**, un šķiet, ka šādi pasākumi netiek īstenoti.

Laika posms pirms pārsūtīšanas un apstākļi pirms deportēšanas ir tās valsts ziņā, kura pieņem lēmumu par pārsūtīšanu uz citu dalībvalsti. Šķiet, ka **Austrijā** nepavadītas nepilngadīgas personas pārsūtīšana tiek veikta tādos pašos apstākļos kā pieaugušā pārsūtīšana. Nepilngadīgas personas, gaidot deportēšanu, var tikt aizturētas vismaz vienu dienu pirms pārsūtīšanas. Eiropas salīdzinošajā ziņojumā

⁵⁰ Eiropas Savienība, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 2008. gada 16. decembris, 2008/115/EK, 10. panta 2. punkts. Pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:EN:PDF> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

par Dublīnas II regulas īstenošanu tika konstatēts, ka Īrijā nepilngadīgie, tāpat kā pieaugušie, “*parasti nav informēti par precīzu datumu un laiku, kad viņi tiks pārsūtīti. [Viņi] parasti tiek aizvesti uz lidostu, kurā viņiem ir jāuzturas līdz brīdim, kad vēlāk tajā pašā dienā izlido attiecīgā lidmašīna*”⁵¹. Šīs informācijas trūkums var ļoti traumēt nepilngadīgas personas, kurām ir jādodas uz citu vietu, par kuru tās neko nezina.

4.3. No citām valstīm pārsūtītu nepavadītu bērnu uzņemšana atbilstoši Dublīnas II regulai

Par šo jautājumu trūkst datu, bet šķiet, ka gadījumos, kad nepavadītas nepilngadīgas personas atbilstoši Dublīnas II regulai tiek pārsūtītas no citām valstīm, pret šiem bērniem tiek piemērota tāda pati attieksme kā pret bērniem, kuri meklējot patvērumu, ir tikko ieradušies valstī.

Austrijā, Beļģijā, Dānijā, Ungārijā, Itālijā, Lietuvā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē tiek uzņemti nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu un kuri tiek atgriezti attiecīgajā valstī atbilstoši Dublīnas II regulai. Teorētiski **Luksemburgā** varētu uzņemt no citām valstīm atbilstoši Dublīnas II regulai pārsūtītas nepilngadīgas personas, bet praksē šādi gadījumi nav zināmi.

Ja bērns **Itālijā** norāda, ka ir pieaugušais, bet pēc tam valstī, kuru viņš sasniedz, sniedz ziņas, ka ir nepilngadīga persona, atgriežoties Itālijā, atbilstoši regulai pret viņu izturēsies kā pret pieaugušo. *Consiglio Italiano per Rifugiati – CIR* (Itālijas Bēgļu padome) ir vairāk kārt acinājusi atbildīgo iestādi izturēties pret šiem bērniem kā pret nepilngadīgajiem un, ja par viņu vecumu rodas šaubas, veikt vecuma noteikšanu, tomēr līdz šim procedūrā nav konstatētas nekādas izmaiņas. Šāda problēma ir vērojama arī **Maltā** un dažos gadījumos **Ungārijā, Rumānijā** atbilstoši Dublīnas II regulai pārsūtīta nepilngadīga persona, kuras patvēruma procedūra vēl nav pabeigta, tiek izmitināta Rumānijas Imigrācijas dienesta uzņemšanas un atbalsta centrā. Turpretī, ja Rumānijas administratīvā vai tiesu iestāde nepilngadīgās personas lietā jau ir pieņēmusi noraidošu lēmumu, uz Rumāniju pārsūtītā nepilngadīgā persona tiek ievietota ārkārtas izmitināšanas centrā, jo tā vairs netiek uzskatīta par patvēruma meklētāju. Šīs personas uzturēšanās attiecīgajā centrā tiek atļauta līdz brīvprātīgai repatriācijai vai brīdim, kad bērns sasniedz pilngadību.

4 IETEIKUMS – Dublīnas II regula

- Dublīnas II regulu nevajadzētu piemērot nepavadītām nepilngadīgām personām, izņemot ģimeņu apvienošanās nolūkā, ja tas ir bērna interesēs. Šajā gadījumā nepilngadīgas personas ir pienācīgi jāinformē un pārsūtīšanas laikā jāpavada.

⁵¹ FORUM REFUGIES et al., *Projet transnational Dublin, Rapport final*, 2011. gads, 67. lpp.

Nepavadītiem bērniem, kuri ir iesnieguši patvēruma pieteikumu, ir jāgaida vairākas nedēļas vai mēneši pirms galvenās intervijas un galīgā lēmuma pieņemšanas. Šā perioda laikā viņiem ir vajadzīga mītne un īpašs bērniem un patvēruma meklētājiem paredzēts atbalsts, aptverot medicīniskos, psiholoģiskos un tiesiskos aspektus.

Šajā kontekstā Konvencijas par bērna tiesībām 20. pantā ir paredzēts: *“Bēnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi nav savas ģimenes vides vai kuru, lai vislabāk ievērotu viņa paša intereses, nedrīkst atstāt šajā vidē, ir tiesības uz īpašu valsts aizsardzību un palīdzību.”* Turklāt saskaņā ar Eiropas Savienības Padomes 1997. gada rezolūciju par nepavadītiem nepilngadīgajiem, kuri ir trešo valstu valstspiederīgie⁵², *“neatkarīgi no to juridiskā statusa nepavadītiem nepilngadīgajiem ir jānodrošina vajadzīgā aizsardzība un pamataprūpe atbilstoši valsts tiesību aktu noteikumiem”*. Vajadzība nodrošināt aprūpi, kuras pamatā ir bērna intereses, ir princips, kuru ir paudušas arī daudzas starptautiskas organizācijas, piemēram UNHCR⁵³ un Eiropas Savienība. ES direktīvās ir noteikts, ka nepavadītas nepilngadīgas personas ir jāizmitina pienācīgās mītnēs, kas atbilst viņu īpašajām vajadzībām⁵⁴.

5.1. Mītne nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu

2005. gadā Eiropas Padome sniedza ieteikumu, ka nepavadītas nepilngadīgas personas ir *“jāievieto aprūpes un uzņemšanas iestādēs atbilstoši viņu vecumam un briedumam”*⁵⁵. 2003. gada direktīvā par patvērumu ir sniegti precīzāki norādījumi: *“Nepavadītus nepilngadīgos, kas iesniedz patvēruma pieteikumu, (...) izmitina kopā*

*ar pieaugušiem radniekiem, kopā ar audžu ģimeni, izmitināšanas centros, kur ir īpaši apstākļi nepilngadīgajiem, citās izmitināšanas vietās, kas piemērotas nepilngadīgajiem”*⁵⁶. Šajā tekstā ir paredzēts izņēmums attiecībā uz bērniem, kuri ir vecāki par 16 gadiem, proti, dalībvalstis viņus var ievietot *“pieaugušo patvēruma meklētāju izmitināšanas centros”*⁵⁷.

Noteiktās valstīs dažreiz tiek izvēlēta iespēja izmitināt nepavadītus patvērumu meklējošus bērnus **audžuģimenēs**, taču šī iespēja nekad netiek plaši izmantota. Dažās valstīs izvēlēta pieeja ir atkarīga no nepilngadīgās personas vecuma. **Kiprā** nepavadīti nepilngadīgie, kuri nav sasnieguši 3 gadu vecumu, tiek ievietoti audžuģimenē neatkarīgi no tā, vai viņi ir nepavadīti nepilngadīgie vai kipriešu bērni bez aizbildņa. **Nīderlandē** tas attiecas tikai uz bērniem, kuri ir jaunāki par 13 gadiem. Šis risinājums dažkārt tiek izmantots **Igaunijā, Francijā, Vācijā, Īrijā, Itālijā** un **Apvienotajā Karalistē**.

Nepavadītus nepilngadīgos var izmitināt bērniem **paredzētos uzņemšanas centros**, proti, kopā ar attiecīgās valsts bērniem.

Kiprā Labklājības iestāde īsteno identisku procedūru gan attiecībā uz nepavadītiem nepilngadīgajiem, gan kipriešu bērniem, kuriem nav aizbildņa. **Francijā** atbildību par nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu, tāpat kā par pārējiem bērniem, kuriem ir vajadzīga aizsardzība, parasti uzņemas bērnu labklājības dienesti (*Aide sociale à l'enfance*)⁵⁸, un nepavadītie bērni tiek izmitināti bērniem paredzētos uzņemšanas centros. **Ungārijā** nepavadītus bērnus, kuri meklē patvērumu, izmitina Fotā (pilsētā, kas atrodas 20 km attālumā no Budapeštas), valsts aprūpē esošiem bērniem (gan ungāriem, gan ārvalstniekiem) paredzētā centrā. Šiem bērniem kompleksā ir atvēlēta atsevišķa ēka.⁵⁹

Nepavadītus nepilngadīgos var izmitināt centros, **kas ir paredzēti nepavadītām nepilngadīgām personām no ārvalstīm**.

Beļģijā visu nepavadīto nepilngadīgo personu (gan to, kuras meklē patvērumu, gan pārējo

⁵² Padomes Rezolūcija Nr. 97/C 221/03 par nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas ir trešo valstu pilsoņi, 1997. gada 26. jūnijs, 3. panta 2. punkts. Pieejams vietnē: [http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31997Y0719\(02\)&model=guichett](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31997Y0719(02)&model=guichett) [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

⁵³ UNHCR Bērnu interešu noteikšana – aizsardzības un aprūpes informācijas biļetens, 2008. gada jūnijs. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49103ece2.html> [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

⁵⁴ Padomes Direktīva 2003/9/EK op.cit. (25. punkts). Padomes Direktīva 2004/83/EK op.cit. (3. punkts).

⁵⁵ Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas lēmums Nr. 1703 (2005), 5. pants, op.cit. (32. piezīme).

⁵⁶ Padomes Direktīva 2003/9/EK, 19. panta 2. punkts, op.cit. (25. punkts).

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Civillikuma 375. pants. Pieejams vietnē: http://www.legi-france.gouv.fr/affichCodeArticle.do?sessionId=48475E9009D5FFD3573D22E62240E798.tpdjo08v_3?idArticle=LEGIARTI000006426776&cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20120709 [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

⁵⁹ Informācija ir pieejama vietnē: <http://www.kigyk.hu/> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

nepilngadīgo) izmitināšanu parasti nodrošina Fedasil. Tomēr pieaugošā nepavadītu nepilngadīgu personu skaita dēļ Fedasil uzņem tikai tos nepilngadīgos, kuri lūdz patvērumu.

Čehijā nepavadītas nepilngadīgas personas, kuras lūdz patvērumu, tiek izmitinātas Ārvalstu bērnu namā kopā ar citiem nepavadītiem nepilngadīgajiem ar dažādiem juridiskajiem statusiem. **Somijā** spēkā esošie standarti attiecībā uz nepavadītu nepilngadīgo izmitināšanu ir pielīdzināmi Bērnu labklājības likuma prasībām, bet tikai attiecībā uz 15 gadus veciem vai jaunākiem bērniem. Standarti attiecībā uz nepavadītiem nepilngadīgajiem 16–17 gadu vecumā ir zemāki. **Dānijā** nepavadīti nepilngadīgie tiek izmitināti vienā no trīs īpašiem centriem, kurus ir izveidojis Sarkanais krusts. Šajos centros ir bērniem pielāgotas telpas, un tajos strādā specializēts personāls. **Francijā** nepavadītas nepilngadīgās personas var tikt izmitinātas centros, kas ir paredzēti nepavadītiem ārvalstu nepilngadīgajiem – gan tiem, kuri meklē patvērumu, gan pārējiem.

Apvienotajā Karalistē par nepavadītu bērnu uzņemšanu un aprūpi atbild vietējās iestādes. Aprūpes un izmitināšanas standarti ir ārkārtīgi atšķirīgi – tie ir atkarīgi no vietējām iestādēm, bērna vecuma un bērna aprūpes pamatojuma⁶⁰. Atbilstoši brieduma līmenim, ko novērtē sociālie darbinieki, uz nepavadītām nepilngadīgām personām var attiecināt atšķirīgas Likuma par bērniem sadaļas⁶¹, un attiecīgi patstāvīgākie jaunieši var tikt izmitināti daļēji individuālās mītnēs (viesnīcās, pansijās vai kopīgos dzīvokļos), bet pārējie – audžu ģimenēs vai aprūpes namos.

Arī **Grieķijā, Īrijā, Spānijā** un **Nīderlandē** šie bērni tiek izmitināti nepavadītiem ārvalstu nepilngadīgajiem paredzētos centros.

Dažreiz, izvēloties izmitināšanās veidu, par prevalējošu tiek uzskatīts bērna patvēruma meklētāja, nevis nepilngadīgā statuss. Tāpēc bērni var tikt ievietoti **patvēruma meklētāju uzņemšanas centrā kopā ar pieaugušajiem**, kas Eiropas tiesību aktos attiecībā uz bērniem, kuri ir vecāki par 16 gadiem, ir atļauts. Tādējādi viņiem tiek sniegti juridiskie pakalpojumi, bet viņu kā nepilngadīgo personu vajadzības ne vienmēr tiek nodrošinātas. Šāda situācija ir vērojama **Bulgārijā, Igaunijā, Itālijā, Lietuvā, Luksemburgā, Maltā, Nīderlandē, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā** un **Slovēnijā**.

Bulgārijā praksē bērni bieži tiek izmitināti vienā no diviem patvēruma meklētājiem paredzētajiem uzņemšanas centriem, proti, centrā, kas atrodas Banjā. **Luksemburgā**

nepavadītas nepilngadīgas personas tiek uzņemtas un izmitinātas *Caritas* un Sarkanā krusta pārvaldītos patvēruma meklētāju uzņemšanas centros, kas nav pielāgoti īpašajām nepilngadīgu personu vajadzībām. Tikai bērni, kuri nav sasnieguši 15 gadu vecumu, tiek ievietoti bērnu un jauniešu aprūpes iestādēs.

Maltā nepavadītas nepilngadīgas personas, kuras ir sasniegušas 16 gadu vecumu vai ir vecākas, var tikt ievietotas pieaugušo patvēruma meklētāju izmitināšanas centros, kuros ir ļoti slikti sadzīves apstākļi un netiek nodrošināts pienācīgs atbalsts⁶². **Rumānijā** bērni, kas ir vecāki par 16 gadiem, tiek izmitināti valdības centros, kuri ir paredzēti patvēruma meklētājiem, bēgļiem un alternatīvas aizsardzības saņēmējiem. Šajos centros netiek nodrošināta pārtika, bet tikai pirmās nepieciešamības lietas, piemēram, ziepes, tualetes papīrs un zobu pasta. Katrs cilvēks saņem 108 levas (43 levas atbilst 10 eiro) mēnesī. **Slovēnijā** bērni, kuri meklē patvērumu, tiek uzņemti un izmitināti patvēruma namā, taču viņiem ir paredzēta atsevišķa ēkas daļa, kurā mītnās bērni un vientuļas sievietes. **Nīderlandē** nepavadītu 13 gadus vecu vai vecāku nepilngadīgu personu ikdienas aprūpi nodrošina Centrālā patvēruma meklētāju uzņemšanas aģentūra (nepavadīti nepilngadīgie, kuri ir jaunāki par 13 gadiem, tiek izmitināti audžuģimenēs).

Visbeidzot, bērnu var izmitināt **specializētos centros, kas ir paredzēti nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu**.

Francijā valsts līmenī darbojas viens centrs, kas ir īpaši paredzēts nepavadītiem bērniem. Tajā tiek nodrošināti juridiskie un izglītības pakalpojumi. Šis nepilngadīgu patvēruma meklētājiem paredzētais uzņemšanas centrs (CAOMIDA) atrodas netālu no Parīzes. Šajā centrā strādā psihologs un juridiskais eksperts. Šie speciālisti bērniem sniedz atbalstu patvēruma procedūras laikā. Šajā centrā ir tikai 33 vietas, un tas nozīmē, ka daudzi citi nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu, šeit netiek izmitināti⁶³.

Maltā darbojas divi centri, kas ir paredzēti nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu – *Dar is-Sliem* un *Dar il-Liedna*. **Portugālē** vienīgais centrs patvēruma meklētāju izmitināšanai ir CPR Bēgļu uzņemšanas centrs⁶⁴, kas atrodas Bobadelā, Lisabonas nomalē. Viena telpa šajā centrā ir īpaši paredzēta nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu. 2012. gadā tika atvērts jauns Portugāles Bēgļu

⁶⁰ Eiropas Migrācijas tīkls, Apvienotā Karaliste, 2010. gada marts, 28. lpp. Pieejams vietnē: <http://emn.intrasoft-intl.com/Dowloads/prepareShowFiles.do?directoryID=115> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā]. Intervijas ar advokātiem, 28.11.2011.

⁶¹ Likums par bērniem (1989. g.), 17. vai 19. sadaļa. Pieejams: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/part/III> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

⁶² Patvēruma meklētāju uzņemšana (minimālie standarti), 2005. gada noteikumi (Maltā), 15. pants. Pieejams vietnē: <http://www.doi.gov.mt/en/legalnotices/2005/09/LN320E.pdf> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

⁶³ 2011. gadā patvērumu Francijā lūdza 595 nepavadīti bērni.

⁶⁴ Plašāku informāciju skatīt vietnē: http://www.refugiados.net/_novo-site/car/car.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā] un http://www.refugiados.net/_novosite/car/car.html [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

padomes uzņemšanas centrs bērniem, kuri ir bēgļi. Svarīgi arī atzīmēt, ka bērni, kuri ir vismaz 16 gadus veci, var tikt ievietoti pieaugušiem patvēruma meklētājiem paredzētos aprūpes namos⁶⁵.

5.2. Juridiska palīdzība nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu

Patvēruma procedūras laikā, sagatavojot un iesniedzot pieteikumus, bērniem var būt vajadzīgs jurista atbalsts. Dažkārt var tikt paredzēta valsts nodrošināta juridiskā palīdzība, bet vairumā gadījumā šādu palīdzību sniedz NVO.

5.2.1. Dažādi juridiskās palīdzības veidi

Dažās valstīs ir paredzēta un/vai tiek nodrošināta **bezmaksas juridiskā palīdzība** (to parasti sniedz jurists). Šāda pieeja tiek īstenota **Beļģijā, Igaunijā, Somijā, Ungārijā, Īrijā, Lietuvā, Luksemburgā, Nīderlandē, Slovākijā, Slovēnijā, Spānijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē**. Šajās valstīs nepavadītas nepilngadīgas personas visos procedūras posmos var saņemt juridisku palīdzību.

Somijā NVO "Bēgļu konsultāciju centrs" ir lielākā iestāde, kas sniedz juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem.⁶⁶ **Īrijā** nepavadītām nepilngadīgām personām, kuras meklē patvērumu, tāpat kā patvēruma meklētājiem, ir tiesības un Bēgļu juridiskā dienesta sniegtu bezmaksas juridisko atbalstu. **Slovēnijā** nepavadītas nepilngadīgas personas, kuras meklē patvērumu, tāpat kā visi patvēruma meklētāji, visos procedūras posmos var saņemt bezmaksas juridisko atbalstu.

Beļģijā frankofonajā Briseles Advokātu asociācijā ietilpst juridiskās palīdzības dienests, kurā strādā juristi, kas ir specializējušies nepavadītu nepilngadīgu personu lietās. Šo darbinieku grupu veido 15 juristi, kuri specializējas ar nepavadītām nepilngadīgām personām saistītu procedūru jomā un apmainās ar informāciju par visām šāda veida lietām.

Tomēr ne vienmēr juridiskais atbalsts ir kvalitatīvs un piemērots nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu. Piemēram, **Ungārijā** juristi parasti nav specializējušies patvēruma tiesībās. Turpretī **Luksemburgā** pārstāvības nodrošināšanai ieceltie juristi ir specializējušies patvēruma jautājumos, bet viņi nav īpaši apmācīti darbam ar bērniem. 2011. gadā **Apvienotajā Karalistē** tika veikts pētījums par nepavadītām nepilngadīgām personām sniegto juridisko konsultāciju kvalitāti, un tā secinājumi atklāja atšķirīgo likumīgās pārstāvības kvalitāti⁶⁷. Tomēr šajā jomā strādā arī izcili likumīgie pārstāvji, kuri bērniem sniedz kvalitatīvu palīdzību.

Kiprā ir vērojama īpatnēja situācija. Teorētiski saskaņā ar likumu par bēgļiem visām nepilngadīgajām personām visos procedūras posmos pienākas bezmaksas juridiskā palīdzība. Tomēr praksē bērnu pieteikumi tiek izskatīti tikai tad, kad viņi sasniedz 18 gadu vecumu, jo nepilngadīgajiem netiek nodrošināta likumīgā pārstāvība. Nepavadītas nepilngadīgas personas, kuras meklē patvērumu, **Slovākijā** teorētiski var saņemt bezmaksas juridisko atbalstu. Tomēr praksē tas notiek ļoti reti, jo vietējā iestāde, kas ir iecelta par aizbildni, nedeļēģē juristu bērna pārstāvēšanai patvēruma procedūrā.

Itālijā juridisko atbalstu nodrošina SPRAR centri, kā arī specializētas NVO gadījumos, kad likumīgais pārstāvis lūdz NVO sniegt palīdzību nepilngadīgai personai visas patvēruma procedūras laikā. Tomēr, ņemot vērā faktu, ka visiem nepilngadīgajiem nav šādu iespēju, šie pakalpojumi netiek nodrošināti visām nepavadītām nepilngadīgām personām.

Citās valstīs, piemēram, **Dānijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā, Itālijā, Latvijā, Maltā, Portugālē un Slovākijā, bezmaksas juridiskais atbalsts ir pieejams tikai pārsūdzību lietu gadījumā vai konkrētās situācijās.**

Dānijā noraidošā lēmuma pieņemšanas gadījumā bērna patvēruma lietā Dānijas Imigrācijas dienests ieceļ

⁶⁵ 2008. gada 30. jūnija Likums Nr. 27/2008, ar kuru tiek noteikti nosacījumi un procedūras patvēruma, alternatīvas aizsardzības un patvēruma meklētāja, bēgļa un alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai un ar kuru iekšējā tieslietu sistēmā tiek transponēta Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/83/EK, 2005. gada 1. decembra Direktīva 2005/85/EK, 2008. gada 30. jūnija Direktīva 27/2008 [Portugāle], 79. pants. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48e5c13c8.html> [skatīts 2012. gada 15. jūnijā].

⁶⁶ Plašāka informācija ir pieejama vietnē: http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lang=eng [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

⁶⁷ "Tādu likumīgo pārstāvju skaits, kuri sniedz kvalitatīvus pakalpojumus un spēj veikt efektīvu darbu, ir ierobežots. Konsultanti lēš, ka pašlaik Londonā ir mazāk nekā 20 pārstāvju, kuri spēj nodrošināt vēlamās pakalpojumu standartus darbā ar bērniem, un šis skaits ir ievērojami mazāks citos Anglijas reģionos. Lielākajai daļai likumīgo pārstāvju ir ierobežotas zināšanas par īpašajām problēmām, ar kurām nošķirti bērni saskaras patvēruma noteikšanas procedūrā, un viņu zināšanas par tiesisko regulējumu bērnu labklājības jomā ir ļoti ierobežotas. Ļoti nedaudzi speciālisti ir ziņojuši gan patvēruma, gan bērnu labklājības tiesību jomā. Nepilnības tiek konstatētas arī pašreizējās zināšanās par bērnu situāciju valstīs, kuras ir nošķirto bērnu izcelsmes valstīs, un par konkrētiem jautājumiem, piemēram, sieviešu dzimumorgānu izkropļošanu." (BĒGLU PADOME, *Līdzsvarotas dzīves. Nošķirti bērni, kuri meklē patvērumu, sniegto juridisko konsultāciju kvalitāte imigrācijas jomā*. 2011. gada februāris, 13. lpp. Pieejams vietnē: <http://www.refugeecouncil.org.uk/Resources/Refugee%20Council/downloads/researchreports/Lives%20in%20the%20balance.pdf> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].)

advokātu bērna pārstāvībai. **Francijā** nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu, tāpat kā pieaugušie patvēruma meklētāji, var saņemt bezmaksas palīdzību no jurista pārsūdzības posmā. **Portugālē** patvēruma meklētājiem ir tiesības un bezmaksas juridisko palīdzību, tomēr tikai juridiskajā posmā⁶⁸. Turklāt CPR var sniegt bezmaksas juridisko palīdzību administratīvās procedūras laikā. **Itālijā** patvēruma meklētājs teritoriālajā komisijā var saņemt jurista palīdzību, apmaksājot to no saviem līdzekļiem⁶⁹. Pārsūdzības gadījumā visiem patvēruma meklētājiem (tostarp nepilngadīgām personām) ir iespēja saņemt bezmaksas juridisko atbalstu⁷⁰.

Valstīs, kurās nav paredzēts bezmaksas juridiskais atbalsts, vai papildus šādam atbalstam palīdzību var piedāvāt **NVO vai tieslietu speciālisti uzņemšanas centros**.

Čehijā visi nepavadītie bērni, kuri meklē patvērumu, var saņemt bezmaksas juridisko atbalstu visās izmitināšanas vietās (Diagnostikas centrā, Ārvalstu bērnu namā vai pat tad, ja viņi tiek aizturēti). Šo palīdzību sniedz NVO, kuras nosaukums ir OPU. **Igaunijā** valsts Cilvēktiesību centrs īstenoja Eiropas finansētu projektu. Kopš 2011. gada janvāra šis Eiropas Bēgļu fonda finansētais projekts ar nosaukumu "Juridiskās palīdzības nodrošināšana patvēruma meklētājiem" ir nodrošinājis bezmaksas juridisko atbalstu patvēruma meklētājiem, tostarp nepilngadīgām personām. **Polijā** vairumā gadījumu nepavadītas nepilngadīgas personas var saņemt bezmaksas juridiskās konsultācijas un likumīgā pārstāvja atbalstu, kurš parasti ir jurisprudences students, bet šis pārstāvis vajadzības gadījumā var saņemt bezmaksas jurista konsultācijas. **Rumānijā** nepilngadīgas personas pārsūdzības gadījumā var saņemt *pro bono* jurista atbalstu⁷¹. Lielākajā daļā **Vācijas** federālo zemju uzņemšanas centros darbojas palīdzības dienests atbalsta sniegšanai patvēruma procedūrā.

5.2.2. Jurista uzdevums saistībā ar likumīgā aizbildņa pienākumiem

Vispirms ir svarīgi uzsvērt, ka daudzās valstīs jurista iecelšana ir fakultatīva, bet likumīgā aizbildņa noteikšana ir obligāts pasākums.

⁶⁸ Saskaņā ar 29. jūnija Likuma 34/2004 39. pantu, kas grozīts ar 28. augusta Likumu 47/2007. Pieejams vietnē: https://queixaselectronicas.mai.gov.pt/content_images/Lei_34_2004_47_2007.pdf [skatīts 2012. gada 27. jūlijā], un saskaņā ar 2008. gada 30. jūnija Patvēruma akta Nr. 27/2008 49. panta 1.d punktu. Pieejams vietnē: <http://www.dre.pt/pdf1s/2008/06/12400/0400304018.pdf> [skatīts 2012. gada 27. jūlijā].

⁶⁹ Decreto Legislativo 28 gennaio 2008, n.25 "Attuazione della direttiva 2005/85/CE recante norme minime per le procedure applicate negli Stati membri ai fini del riconoscimento e della revoca dello status di rifugiato", Art. 16-1. Pieejams vietnē: <http://www.camera.it/parlam/leggi/deleghe/08025dl.htm> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

⁷⁰ Saskaņā ar Itālijas Konstitūcijas 24. panta 3. sadaļu. Pieejams vietnē: http://www.senato.it/documenti/repositorio/istituzione/costituzione_inglese.pdf un D.P.R. n. 115/2002.

⁷¹ Civilprocesa kodeksa 74.-81. pants. Pieejams vietnē: <http://www.lexit.ro/legislatie/codprciv.pdf> [skatīts 2012. gada 12. jūlijā].

Dažās valstīs, piemēram, **Beļģijā**, **Kiprā**, **Grieķijā**, **Īrijā** un **Zviedrijā**, jurista un likumīgā aizbildņa pienākumi ir **precīzi noteikti** un **savstarpēji papildinoši**. Jurists strādā ar lietas juridiskajiem aspektiem, bet aizbildnis nodrošina nepilngadīgās personas sociālo aprūpi. **Beļģijā** nepavadītas nepilngadīgas personas aizbildnim ir jāatrod jurists, kas pārstāvēs aizbildnībā esošo bērnu. Pēc tam abi pārstāvji sadarbojas. **Īrijā** likumīgais aizbildnis bērna vārdā sniedz norādījumus juristam. **Francijā** šīs divas misijas atšķiras. Aizbildņa vienīgais uzdevums ir pārstāvība, jo nepilngadīgām personām nav tiesībspēju, bet jurista pienākums ir aizstāvēt nepilngadīgās personas intereses. Jurists un aizbildnis var būt viena persona, kā tas ir **Čehijā**.

Jebkurā gadījumā ir **vajadzīga** jurista un aizbildņa **sadarbība**. **Nīderlandē** cieša sadarbība ir obligāta, jo aizbildnim ir nozīme patvēruma procedūras ietvaros, sagatavojot nepilngadīgo interviju. **Portugālē** NVO, kura nodrošina likumīgo pārstāvību (Portugāles Bēgļu padome), sniedz juristam attiecīgo informāciju, lai sagatavotu pārsūdzību. **Slovākijā** aizbildnis ieceļ juristu bērna pārstāvēšanai, turklāt aizbildnim ir tiesības iebilst pret jebkuru konkrētu pasākumu, neļaujot juristam to veikt vai atceļot atļauju pārstāvēt bērnu.

5.2.3. Tulka palīdzība procesa gaitā

Dažkārt bērni **pieteikuma sagatavošanā** var izmantot **bezmaksas tulka pakalpojumus**. Piemēram, **Beļģijā**, aizbildnības aģentūra var samaksāt tulkam, lai tas palīdzētu sagatavot patvēruma pieteikumu. Arī **Apvienotajā Karalistē** tulks parasti piedalās visās nepilngadīgās personas un likumīgā pārstāvja tikšanās reizēs.

Praksē arī gadījumos, kad nepilngadīgās personas pieteikuma sagatavošanā nav paredzēta tulka palīdzība, **dažkārt šādu atbalstu var piedāvāt NVO vai brīvprātīgie**.

Gadījumā, ja bērns vēlas sniegt papildu informāciju, **Latvijā** un **Ungārijā** viņš var iesniegt attiecīgos dokumentus savā dzimtajā valodā. Amatpersona vai atbildīgā iestāde būs atbildīga par šo dokumentu tulkošanu.

Turklāt visās Eiropas valstīs interviju laikā nepavadītai nepilngadīgai personai ir tiesības izmantot tulka pakalpojumus. Tomēr praksē imigranti **Grieķijā** bieži izmanto citu imigrantu palīdzību tulkošanā.

5.2.4. Sociālo darbinieku nozīme atbalsta sniegšanā, lai sagatavotu nepavadītu bērnu patvēruma pieteikumu

Sociālie darbinieki parasti ir cilvēki, kuri satiek bērnu ļoti bieži un vislabāk pārzina tā situāciju. Viņu galvenā loma

šajā procesā ir nodrošināt nepavadītām nepilngadīgām personām sociālo un psiholoģisko atbalstu. Viņi nodrošina šo bērnu aprūpi, palīdz viņiem paust savas sajūtas un veido ar viņiem uz uzticību balstītas attiecības. Šajā kontekstā ir svarīgi veikt šo cilvēku ieguldījuma analīzi saistībā ar atbalsta sniegšanu nepavadītu bērnu patvērumu pieprasījumu sagatavošanā.

Pirms nepilngadīgais pieņem lēmumu par patvēruma lūgšanu, sociālais darbinieks var palīdzēt noteikt, vai nepilngadīgajai personai to vajadzētu darīt. Šāda situācija jo īpaši vērojama **Itālijā** un **Francijā**.

Dažos gadījumos sociālie darbinieki var sniegt juridisko palīdzību vai sniegt atbalstu procedūras gaitā. Piemēram, **Ungārijā** sociālajiem darbiniekiem nav oficiālas ietekmes bēgļa statusa noteikšanas procedūrā, bet viņi var palīdzēt nepavadītiem nepilngadīgajiem paust savu viedokli un sniegt informāciju par cilvēktiesību pārkāpumiem, ar kuriem viņi ir saskārušies. Dažkārt sociālie darbinieki var lūgt psihologa palīdzību. **Slovākijā** lēmuma pieņemējs Migrācijas dienestā vai jurists var lūgt sociālo darbinieku sagatavot ziņojumu par bērna uzvedību patvēruma iestādē un sniegt tā dēvēto bērna "sociālo profilu", kas var būt noderīgs, piemēram, vispārējā bērna personības novērtējumā. Šāda procedūra tiek īstenota arī **Somijā**. Sociālajiem darbiniekiem ir jāsagatavo imigrācijas dienestā strādājošajiem lēmuma pieņēmējiem adresēts paziņojums par bērna interešu novērtējumu.

5.3. Medicīniskā un psiholoģiskā palīdzība

Nepavadītām nepilngadīgām personām to īpašās situācijas dēļ bieži vien ir vajadzīga medicīniska un psiholoģiska aprūpe, kas dalībvalstīm būtu jānodrošina⁷². Šī vajadzība ir vēl lielāka patvēruma meklētāju gadījumā, jo viņi var būt cietuši vajāšanas dēļ. Šāda vajāšana var radīt arī psiholoģiskas problēmas, kuras ir pienācīgi jāārstē.

Dažās valstīs, piemēram, **Francijā**, **Īrijā**, **Lietuvā**, **Luksemburgā**, **Maltā**, **Rumānijā**, **Slovēnijā** un **Zviedrijā**, nepavadīti **bērni saņem tādu pašu medicīnisku un psiholoģisku palīdzību kā valsts aprūpē esošie bērni**. Nepavadītām nepilngadīgām personām, kuras ierodas **Īrijā**, tiek nodrošināta medicīniskā pārbaude, un, kamēr šie bērni atrodas aprūpē, tiek veikta viņu medicīniska uzraudzība. **Slovēnijā** bērni, kuri meklē patvērumu un mācās, līdz 25 gadu vecumam saņem bezmaksas veselības pamatapdrošināšanu.

Dažās valstīs **nepavadītām nepilngadīgām personām, kuras meklē patvērumu, tiek nodrošināta medicīniskā aprūpe kā patvēruma meklētājiem**. Šāda pieeja tiek īstenota **Bulgārijā**, **Nīderlandē**, **Polijā** un **Portugālē**.

⁷² Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Rezolūcija Nr. 1810 (2011), op.cit. (32. punkts).

Visbeidzot, nepavadītas nepilngadīgas personas var saņemt medicīniskās aprūpes pakalpojumus kā bērni UN kā patvēruma meklētāji (divkāršs statuss). Šķiet, ka, piemēram, **Spānijā**, bērni, kuri meklē patvērumu, var saņemt veselības aprūpes pakalpojumus, jo viņi ir patvēruma meklētāji un bērni⁷³.

Nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu, uzņemšanas centros var iziet medicīnisko pārbaudi un vajadzības gadījumā saņemt arī ārstēšanu. Šāda situācija ir vērojama **Dānijā**, **Igaunijā**, **Somijā**, **Vācijā** un **Itālijā**.

Turklāt nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu, vairumā gadījumu var saņemt **NVO atbalstu**.

Somijā Imigrācijas dienests nevalstiskās organizācijas *Yhteiset Lapsetme* (Visi mūsu bērni) vadīta projekta ietvaros izstrādāja patvēruma procedūru nepavadītām nepilngadīgām personām⁷⁴. Projekta mērķis bija izstrādāt instrumentus, lai veicinātu bērna interešu ievērošanu Somijas patvēruma procedūras ietvaros, kā arī uzlabotu nepavadītas nepilngadīgas personas psiholoģiskā stāvokļa un labklājības novērtēšanu patvēruma procedūras laikā.

Latvijā nepavadīti bērni var saņemt **tikai neatliekamo veselības aprūpi**. **Grieķijā** oficiāli viņiem ir piekļuve veselības aprūpei, bet tā nav bez maksas.

Saistībā ar psiholoģisko aspektu šķiet, ka atbalsts netiek nodrošināts visās valstīs.

Lietuvā Bēgļu uzņemšanas centrā nepavadītiem bērniem tiek nodrošināta psiholoģiskā palīdzība, ja viņu aizbildņi to uzskata par vajadzīgu. Šie aizbildņi kopā ar centra un pārvaldes sociālajiem darbiniekiem pieņem lēmumu par to, vai nepieciešams nodrošināt psihologa palīdzību. **Ungārijā** nepavadītām nepilngadīgām personām ir tiesības saņemt psiholoģisko un sociālo atbalstu no *NVO Cordelia Foundation* (tā tiek finansēta līdzekļiem, ko valstij piešķir Eiropas Bēgļu fonds), ja šīs personas ir spīdzinātas, taču šos pakalpojumus nenodrošina valsts un pieejamās iespējas ir ierobežotas. **Apvienotajā Karalistē** vietējās iestādēs darbojas iekšējie bērnu garīgās veselības dienesti, kuros nepavadītas nepilngadīgas personas var saņemt psiholoģisko aprūpi. Tikai dažas organizācijas ir specializējušās migrantu un patvēruma meklētāju garīgās veselības jautājumos.

⁷³ Ley 12/2009, de 30 de octubre, reguladora del derecho de asilo y de la protección subsidiaria, Art. 18. Pieejams vietnē: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/I12-2009.t2.html#a18 [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

⁷⁴ Plašāka informācija ir pieejama: http://www.yhteisetlapsetme.fi/documents/Unaccompaniedproject2008-2011_Projectdescription.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

Tomēr, lai saņemtu šo konkrēto atbalstu, ir jāgaida garā rindā, turklāt ne visi nepavadītie bērni atbilstu kritērijiem⁷⁵.

Austrija nepavadītu nepilngadīgu personu konsultāciju centri sūdzas par to, ka ir ļoti grūti atrast atbilstošu centrā izmantojamu psihiatriskās ārstēšanas metodi pusaudžiem.

5.4. Nepavadītu bērnu, kuri meklē patvērumu, aizturēšana

Saskaņā ar Konvenciju par bērna tiesībām "bērna apcietināšana, aizturēšana vai ieslodzījums cietumā izdarāmi saskaņā ar likumu un piemērojami tikai kā galējais līdzeklis un uz iespējami īsāku attiecīgo laika periodu"⁷⁶. UNHCR publicēja vadlīnijas par nepavadītu bērnu, kuri meklē patvērumu, īpašo situāciju, norādot, ka "bērnus, kuri meklē patvērumu, nevar aizturēt. Tas ir jo īpaši svarīgi nepavadītu bērnu gadījumā"⁷⁷. Šajā kontekstā bērnu nevar aizturēt tikai tāpēc, ka viņš ir nepavadīta nepilngadīga persona, kura meklē patvērumu.

Saistībā ar šo jautājumu ES dalībvalstīs tiek konstatētas atšķirīgas situācijas. Dažās valstīs nepavadītu bērnu aizturēšana, neraugoties uz to, vai viņi meklē patvērumu, nav atļauta nekādā gadījumā. Citās valstīs viņu aizturēšana ir aizliegta tikai tad, ja viņi ir iesnieguši patvēruma pieteikumu. Dažās valstīs nepavadītu nepilngadīgo aizturēšana ir atļauta neatkarīgi no situācijas vai izņēmuma gadījumos. Var piebilst, ka vairākās valstīs nepavadītus bērnus praksē var aizturēt, ja pastāv šaubas par viņu vecumu. Tas nozīmē, ka teorētiski nepavadītu nepilngadīgu personu aizturēšana šajās valstīs ir aizliegta, bet praksē daži no viņiem tiek aizturēti, ja tiek uzskatīts, ka viņu vecums pārsniedz 18 gadus. Aizturēšanas aizliegums attiecas uz personām, kuras tiek atzītas par nepilngadīgām.

Kā interesants aspekts ir jāatzīmē novērojums, ka aizturēšanas jautājumus dažkārt tiek risināts atšķirīgi atkarībā no tā, vai nepilngadīgais ir ar ģimeni, viens pats un/vai viņš ir patvēruma meklētājs⁷⁸.

No rīcībā esošās informācijas var izveidot to valstu sarakstu, kurās **nepavadītu bērnu aizturēšana ir aizliegta**⁷⁹: **Beļģija, Kipra, Dānija, Francija, Ungārija, Īrija, Itālija, Lietuva, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Spānija, Zviedrija** un **Apvienotā Karaliste**.

Francijā nepilngadīgo aizturēšana valsts teritorijā ir aizliegta, bet nepavadīti nepilngadīgie var tikt aizturēti robežas zonā (tā dēvētajā "zone d'attente").

Portugālē nepilngadīgos nedrīkst aizturēt⁸⁰ par nelegālu iekļūšanu vai atrašanos valstī. Šajā kontekstā likumā ir paredzēts īpašs režīms, kas ļauj legalizēt šādu valstī atklātu nepilngadīgu personu situāciju.

Otru to valstu sarakstu, kurās ir **aizliegta nepavadītu bērnu, kuri meklē patvērumu, aizturēšana**, veido **Bulgārija** un **Polija**.

Bulgārijā nepavadītas nepilngadīgas personas, kuras meklē patvērumu, teorētiski netiek aizturētas, bet termiņš patvēruma pieteikuma iesniegšanai var būt ilgs, tāpēc gaidīšanas periodā šie nepilngadīgie tiek uzskatīti par migrantiem bez dokumentiem un var tikt aizturēti. Parasti maksimālais aizturēšanas periods ir 3 mēneši, bet praksē to var pagarināt par papildu 3 mēnešiem. Arī **Polijā** nepavadītas nepilngadīgas personas var tikt aizturētas pirms patvēruma lūgšanas. Maksimālais aizturēšanas ilgums, ko var piemērot bērnam, kurš ir nelegālais migrants un kurš nav sācis patvēruma procedūru, ir viens gads.

Austrija, Čehijā, Igaunijā, Somijā, Vācijā, Grieķijā, Latvijā, Maltā, Nīderlandē un **Slovēnijā** nepavadīti bērni var tikt aizturēti, neraugoties uz to, vai viņi ir vai nav patvēruma meklētāji.

Maltā visas personas, kuras valstī ieceļo nelegāli, tostarp bērni, nekavējoties tiek aizturētas. Nepilngadīgā persona tiek aizturēta līdz brīdim, kad tiek pieņemts lēmums par vecuma noteikšanu un pārsūtīšanu uz nepilngadīgo izmitināšanas namiem. **Somijā** policijas vai robežsardzes pārstāvis, kurš ierosina nepilngadīgo aizturēt, sazinās ar sociālās aprūpes dienestu pārstāvjiem un informē tos par šo faktu, kā arī lūdz viņu viedokli par konkrēto gadījumu. Arī **Nīderlandē** nepavadīti nepilngadīgie var tikt aizturēti. Tomēr viņu aizturēšana ir stingri ierobežota⁸¹. **Čehijā** nepavadītas nepilngadīgas personas, kuras ir vecākas par 15 gadiem, var tikt aizturētas uz laiku līdz trim mēnešiem, ja pastāv risks, ka iebrucējs varētu apdraudēt valsts drošību, būtiski traucēt sabiedrisko kārtību vai kavēt lēmuma izpildi par administratīvo izraidīšanu⁸².

⁷⁵ Intervija ar Bēglu Padomes politikas konsultantu, 29.11.2011.

⁷⁶ ANO Ģenerālā asambleja, Konvencija par bērna tiesībām, 1989. gada 20. novembris, Apvienotās Nācijās, Līgumu sērijas, 1677. sējums, 3. lpp., 37. pants. Pieejams vietnē: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>

⁷⁷ UNHCR "Vadlīnijas par politiku un procedūram saistībā ar nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu", 2. lpp., op.cit. (30. punkts).

⁷⁸ Pilnu šā jautājuma salīdzinājumu skatīt ECRE, Glābiet bērnus salīdzinošajā pētījumā par nepilngadīgo atgriešanas jomu, 2011. gada decembris. http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/Return_of_children-final.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

⁷⁹ Informāciju par aizturēšanu robežu zonās skatīt tālāk 8.4. daļā "Aizturēšana uz robežas".

⁸⁰ Neskarot nepilngadīgo kriminālbildību, kas attiecas uz personām, kas ir sasniegušas vismaz 16 gadu vecumu.

⁸¹ Ja nepavadīts nepilngadīgais tiek turēts aizdomās vai apsūdzēts saistībā ar noziedzīgu nodarījumu, ja nepilngadīgā atgriešanu iespējams nodrošināt 14 dienu laikā vai ja nepilngadīgais ir patvaļīgi devies prom no uzņemšanas centra vai pārkāpis ierobežojošos pasākumus saistībā ar viņa mītnes vietu (Imigrācijas un patvēruma ministrijas "Kamerbrief", publicēts 2011. gada martā).

⁸² Likums Nr. 326/1999 Coll. par ārvalstnieku uzturēšanos Čehijas Republikas teritorijā, 124. sadaļa. Pieejams vietnē: http://ec.europa.eu/ews/UDRW/images/items/doc1_1339_966375972.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

Igaunijas tiesību aktos ir atļauts uz medicīniskās pārbaudes laiku sākotnējā uzņemšanas centrā aizturēt nepavadītu bērnu, kurš meklē patvērumu. **Vācijā** valsts tiesību aktos izņēmuma gadījumos un, ņemot vērā bērna intereses, ir atļauta bērnu aizturēšana uz laiku līdz 18 mēnešiem. Par aizturēšanas īstenošanu atbild federālās zemes, un dažas no tām nepilngadīgos neaiztur.

Dažās valstīs, kurās nepavadītu nepilngadīgu personu aizturēšana ir atļauta, apstākļi, kādos jāuzturas aizturētajiem, ir visai slikti. Austrijā aizturētajiem pusaudžiem netiek nodrošināta gandrīz nekāda juridiskā palīdzība, lai viņi varētu iebilst pret deportāciju. Jaunieši tiek ievietoti kamerā vieni paši vai kopā ar citiem jauniešiem, ar kuriem nav iespējams sazināties, jo viņi nāk no dažādām izcelsmes valstīm. **Igaunijā** aizturētajiem jauniešiem tiek piemēroti smagi pārvietošanās brīvības ierobežojumi. Piemēram, ja ārvalstu pilsoņi neievēro centra noteikumus, viņi tiek izolēti no pārējiem iemītniekiem. Apmeklējumu laiks tiek ierobežots līdz vienai stundai, turklāt tikšanās pārrauga kāds no centra darbiniekiem. **Vācijā** kopējos cietumos, kuros tiek aizturētas deportējamās personas, nav nekādu izglītošanās iespēju. Ar **Maltu** saistītās bažas attiecas uz aizturēšanas politikas patvaļu, pārapdzīvotību, nehigiēniskiem apstākļiem, svaiga gaisa trūkumu, nepietiekamu uzturēšanās laiku ārpus telpām, lai baudītu atpūtu un svaigu gaisu (vidēji 1 stunda dienā), nepietiekamu apģērba, gultasveļas un higiēnas piederumu (piemēram, šampūna, zobu pastas un ziepju) nodrošinājumu, kā arī faktu, ka netiek nodrošinātas nekādas iespējas iesaistīties kādās saturīgās aktivitātēs.

Ja tiek aizturēti nepavadīti nepilngadīgie, parasti viņi tiek **nošķirti no pieaugušajiem**. Šāda prakse tiek īstenota **Austrijā, Bulgārijā, Čehijā, Igaunijā, Somijā, Latvijā, Nīderlandē** un **Slovēnijā**. Tomēr **Bulgārijā** problemātisks ir privātuma nodrošināšanas jautājums – nepavadīti nepilngadīgie tiek izmitināti lielā atsevišķā aizturēšanas centra zālē kopā ar citiem bērniem un ģimenēm. **Grieķijā** nepavadīti nepilngadīgie būtu jāaiztur uz laika periodu no dažām dienām līdz pat 90 diennaktīm – tikai uz tik ilgu laiku, cik nepieciešams, lai viņus pārsūtītu uz atbilstošiem nepilngadīgu personu izmitināšanas centriem, tomēr nav paredzēti noteikumi par viņu nošķiršanu aizturēšanas laikā.

Kā apliecina izklāstītā informācija, nepavadītu nepilngadīgu patvēruma meklētāju aizturēšanas aizliegums nav paredzēts visās 27 ES dalībvalstīs. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir apliecinājusi šo bērnu neaizsargātības augsto līmeni aizturēšanas kontekstā⁸³. Būtu jāatzīmē, ka tiesa secināja: aizturot šos bērnus, tika pārkāpts ne tikai Eiropas Cilvēktiesību konvencijas

5. pants (t. i., tiesības uz brīvību un drošību), bet arī tās 3. pants (t. i., spīdzināšanas, cietsirdīgas un pazemojošas izturēšanās aizliegums). Ceram, ka šie atzinīgi vērtējamie notikumi nākamo gadu laikā nodrošinās šādu praksi izskaušanu.

5 IETEIKUMS - atbalsts un izmitināšana

- Nepavadītām nepilngadīgām personām visos procedūras posmos ir jāsaņem atbalsts pieteikuma sagatavošanā.
- Neraugoties uz nepavadīto nepilngadīgo personu juridisko statusu, viņiem ir jānodrošina nepieciešamā aizsardzība, kā arī medicīniskā un psiholoģiskā pamataprūpe.
- Nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu, ir jāievieto bērniem paredzētā izmitināšanas centrā. Darbinieki, kuri strādā ar šiem bērniem, ir pienācīgi jāapmāca saistībā ar patvēruma meklētāju un bērnu īpašajām vajadzībām.
- Nepavadītus nepilngadīgos nekad nevajadzētu turēt apcietinājumā, neatkarīgi no tā, vai viņi meklē vai nemeklē patvērumu.

⁸³ Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Mubilanzila Majeka (*Mubilanzila Mayeka*) un Kaniki Mitunga pret Beļģiju. Iesniegums Nr. 13178/03, 2006. gada 12. oktobra lēmums, sk., *inter alia*, 55., 101.-104. punktu, un Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Muškadžijeva (*Mushkhadzhieva*) un citi pret Beļģiju. Iesniegums Nr. 41442/07, 2010. gada 19. janvāra lēmums, 63. punkts.

6 GALVENĀ INTERVIJA

Pēc sākotnējās intervijas, kas notiek kādā valstī ar mērķi noskaidrot nepilngadīgās personas identitāti, ģimenes stāvokli un migrācijas maršrutus, valsts procedūru ietvaros tiek organizēta galvenā intervijs, kuras mērķis ir apliecināt pamatotas bažas par vajāšanu. Šī galvenā intervijs parasti ir svarīgākais patvēruma procedūras posms. Tas ir svarīgs brīdis, kad patvēruma lūdzējs var izskaidrot savu situāciju, sniedzot sīkāku informāciju. Patvēruma dienesta darbiniekiem šī intervijs ir laba iespēja pārbaudīt stāstījuma ticamību, uzdodot precīzus jautājumus par rakstiskajā pieteikumā sniegtajām ziņām.

1985. gadā UNHCR publicēja vadlīnijas par intervijas veikšanu⁸⁴. 1995. gada modulī "Pretendenta uz bēgļa statusu intervēšana" ir arī nodaļa par nepavadītām nepilngadīgām personām⁸⁵. 1997. gada Eiropas Savienības Padomes rezolūcijā ir paredzēts, ka "izskatot nepavadītas nepilngadīgas personas pieteikumu, papildus objektīviem faktiem un apstākļiem būtu jāņem vērā nepilngadīgā vecums, briedums un garīgā attīstība, kā arī fakts, ka viņa zināšanas par izcelsmes valsts apstākļiem var būt ierobežotas"⁸⁶.

Lai gan šis posms ir izšķiroši svarīgs, dažas valstis savās procedūrās vai praksē paredz iespēju izskatīt nepilngadīgā pieteikumu, neveicot intervijs. Ja intervijs tiek organizēts, tā ir jāpielāgo bērna situācijai. Šajā kontekstā viens no svarīgākajiem jautājumiem ir patvēruma dienesta darbinieku kvalifikācija un zināšanas.

6.1. Intervijas norise

Konvencijā par bērna tiesībām ir paredzēts, ka "bērnam tiek dota iespēja tikt uzklaustītam jebkādas ar bērnu saistītās iztiesāšanas vai administratīvās izmeklēšanas gaitā"⁸⁷.

Intervija bieži vien tiek uzskatīta par bērna procesuālo garantiju. Tāpēc daudzās ES dalībvalstīs pieteikuma izvērtējums nav iespējams bez intervijas veikšanas. Tomēr gadījumos, kad iestādes uzs-

kata, ka lēmums var tikt pieņemts, pamatojoties tikai uz rakstisko pieteikumu, iespējams piemērot valsts tiesību aktos paredzētos izņēmumus. Citos gadījumos izņēmumi var būt nesaistīti ar pieteikumu, bet piemēroti personīgu aspektu dēļ (vecums, briedums, trauma u.c.).

6.1.1. Valstis, kuru tiesiskajā regulējumā vai praksē nav paredzēti izņēmumi

Dažās ES dalībvalstīs, piemēram, **Austrijā, Bulgārijā, Čehijā, Dānijā, Somijā, Ungārijā, Latvijā, Lietuvā, Luksemburgā, Polijā, Slovākijā, Spānijā** un **Zviedrijā**, pieteikuma izskatīšana, neveicot intervijs, nav iespējama, izņemot gadījumus, kad dažādu iemeslu dēļ pieteikuma iesniedzēja lieta tiek slēgta pirms intervijas datuma (ja pieteikuma iesniedzējs pazūd drīz pēc patvēruma procedūras sākšanas, maina adresi, neziņojot par to migrācijas iestādēm vai citos gadījumos). Šajās valstīs tiek intervēti visi bērni, pat paši jaunākie.

Dānijā procesa laikā tiek organizētas vairākas intervijas. Galvenā intervijs ir vairākas stundas ilga. Nākamās intervijas tiek veiktas atkarībā no patvēruma procesa posma. **Ungārijā** gadījumos, kad nepavadītais nepilngadīgais ir vecāks par 14 gadiem, intervijs ir iespējams atlikt uz vēlāku datumu (ja bērns cieš akūtas traumas dēļ vai nespēj piedalīties intervijs citu iemeslu dēļ), tomēr tā ir obligāts nosacījums. **Lietuvā** intervijs ir iespējams atlikt, ja bērns psiholoģiski nav gatavs tajā piedalīties.

6.1.2. Valstis, kuru tiesiskajā regulējumā vai praksē ir paredzēti izņēmumi

Citās ES dalībvalstīs, piemēram, **Beļģijā, Kiprā, Igaunijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā, Īrijā, Itālijā, Maltā, Nīderlandē, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā** un **Apvienotajā Karalistē**, pieteikuma izskatīšana ir iespējama arī bez intervijas veikšanas.

Šāds risinājums parasti ir labvēlīgs bērniem, ļaujot atturēties no intervijas veikšanas gadījumos, kad tā nešķiet piemērota.

Beļģijā var atcelt vai atlikt intervijs ar smagi traumētu bērnu vai bērnu, kurš ir invalīds. Komisija norāda, ka parasti gadījumos, kad intervijs nav iespējama, noraidoši lēmumi netiek pieņemti.

Igaunijā iespēja piedalīties intervijs tiek piedāvāta tikai tiem nepilngadīgajiem, kuri ir vecāki par 10 gadiem, vai jaunākiem bērniem, ja to ļauj viņu

⁸⁴ UNHCR Vadlīnijas par nepavadītu nepilngadīgu personu intervēšanu un sociālā profila sagatavošanu, 1985. gada oktobris. Pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47fdfae5d.html> [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

⁸⁵ UNHCR modulis "Pretendenta uz bēgļa statusu intervēšana" (RLD4), 1995, 5. nodaļa "Bērnu intervēšana". Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/publ/PUBL/3ae6bd670.pdf> [skatīts 2012. gada 30. jūlijā].

⁸⁶ Padomes Rezolūcija 97/C 221/03, 4. pants, op.cit. (52. punkts).

⁸⁷ Konvencija par bērna tiesībām, 12. panta 2. punkts, op.cit. (76. punkts).

attīstības līmenis. **Nīderlandē** nepavadīti nepilngadīgie, kuri ir jaunāki par 6 gadiem, netiek intervēti. **Slovēnijā** pieteikuma izskatīšana bez intervijas veikšanas ir iespējama tikai tad, ja bērns ir jaunāks par 15 gadiem. Paātrinātas procedūras ietvaros attiecībā uz visiem patvēruma meklētājiem, tostarp nepilngadīgajiem īpašos apstākļos turpmākās personīgās intervijas iespējams izlaist. Personīgu interviju var neveikt arī tad, ja patvēruma iestāde jau pirms intervijas var piešķirt aizsardzību, pamatojoties uz pieejamajiem pierādījumiem, un personīga intervija nav nepieciešama. **Apvienotajā Karalistē** par patvēruma pieteikuma saturu tiek intervēti tikai bērni, kuri ir vismaz 12 gadus veci⁸⁸.

Francijā praksē tiek intervētas visas nepavadītās nepilngadīgās personas. Vienīgie zināmie gadījumi, kad bērni netiek intervēti, ir tad, ja tie ir iekļauti mobilitātes programmās (ir pieņemti pozitīvi lēmumi). Līdzīga situācija ir vērojama **Maltā**. **Portugāles** tiesību akti paredz, ka interviju iespējams neveikt tikai tādā gadījumā, ja pastāv iemesls pieņemt pozitīvu lēmumu par starptautiskās aizsardzības prasību, pamatojoties tikai uz iesniegtajiem paziņojumiem un dokumentiem, vai gadījumā, ja patvēruma meklētājs informāciju par savu situāciju ir iesniedzis citā veidā, vai arī tad, ja prasības iesniedzējs ir pilnīgi nespējīgs piedalīties intervijā⁸⁹. **Itālijā** teritoriālās komisijas var pieņemt lēmumu neintervēt personas, kuras ir cietušas smagu traumu rezultātā/ir slimas, ja to apstiprina medicīniski/psiholoģiski dati. **Īrijā** pieteikuma izskatīšana, neveicot interviju, pašlaik nav iespējama. Tomēr likumā ir paredzēti izņēmuma gadījumi, kad interviju iespējams neveikt, proti, ja nepilngadīgās personas "vecums un brieduma līmenis ir tāds, ka intervija nesniegtu noderīgu informāciju izmeklēšanas veikšanai"⁹⁰.

Dažās valstīs nodrošinātā iespēja izskatīt pieteikumu, neveicot interviju, var ietekmēt nepilngadīgā tiesības uz patvērumu.

Grieķijā, neraugoties uz likumā paredzētajiem noteikumiem⁹¹, intervija praksē ilgst tikai dažas minūtes, tāpēc bērnam netiek sniegta iespēja pilnīgi paskaidrot savu situāciju. **Rumānijā** būtu jāņem vērā bērna intelektuālās

attīstības līmenis un brieduma pakāpe⁹², bet praksē patvēruma pieteikuma izskatīšana, neveicot interviju, negatīvi ietekmē nepilngadīgās personas patvēruma lūgumu.

Apvienotās Karalistes Robežaģentūras (UKBA) pārstāvis norāda, ka "nav ieteicams" novērtēt prasību, ja netiek veikta galvenā intervija⁹³. Bērni, kuri ir jaunāki par 12 gadiem, netiek intervēti, un viņu lietu izskata, pamatojoties uz pierādījumu veidlapu (un, iespējams, citām rakstiskām liecībām), bet tiek norādīts, ka "ir sarežģīti piešķirt patvērumu", pamatojoties tikai uz pierādījumu veidlapu⁹⁴. Tādējādi lielākajai daļai nepilngadīgo, kuri netika intervēti (parasti – nepilngadīgie, kuri ir jaunāki par 12 gadiem), tiek piešķirta brīva uzturēšanās atļauja.

6.2. Patvēruma piešķiršanas amatpersonu zināšanas un apmācība saistībā ar patvēruma pieteikumiem no bērniem

6.2.1. Patvēruma piešķiršanas amatpersonu apmācība

Patvēruma piešķiršanas amatpersonas parasti tiek apmācītas dažādos ar patvērumu saistītos aspektos, piemēram, par tiesību kritēriju saturu, likumdošanas vai valsts apstākļu izpēti vai par starpkultūru saskarsmi intervijas laikā. Tomēr, lai izskatītu pieteikuma veidlapas, ko iesniedzis nepavadīts nepilngadīgais, ir nepieciešama papildu apmācība noteiktos jautājumos, kas saistīti ar šo viegli ievainojamo iedzīvotāju grupu.

Savās 1997. gada vadlīnijās ANO Augstais komisārs bēgļu lietās (UNHCR) atzīmēja, ka "vēlams, lai visas intervijas ar nepavadītiem nepilngadīgajiem (ieskaitot intervijas bēgļa statusa noteikšanai) veiktu profesionāli kvalificētas un īpaši apmācītas personas ar atbilstošām zināšanām bērnu psiholoģiskās, emocionālās un fiziskās attīstības, kā arī uzvedības jomā"⁹⁵. Tajā pašā gadā ES paziņoja, ka "intervijas ir jāveic amatpersonām ar vajadzīgo pieredzi un sagatavotību"⁹⁶. 2005. gada direktīvā par patvēruma sniegšanas procesiem tiek pieprasīts: "gadījumā, ja nepavadītai nepilngadīgai personai ir personiskā intervija par viņas patvēruma pieteikumu (...), interviju veic persona, kam ir nepieciešamās zināšanas par nepilngadīgo personu īpašajām vajadzībām."⁹⁷ Visbeidzot, 2011. gadā Eiropas

⁸⁸ Imigrācijas noteikumi, 352. punkts: "Visi bērni, kuri ir vismaz 12 gadus veci un ir patstāvīgi lūguši patvērumu, tiek intervēti saistībā ar pieprasījuma saturu, izņemot gadījumus, kad bērns nevar piedalīties intervijā." Pieejams vietnē: <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/policyandlaw/immigrationlaw/immigrationrules/part11/> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

⁸⁹ Likums Nr. 27/2008 (Likums par patvērumu), 16. pants, op.cit. (65. punkts).

⁹⁰ Likums par imigrāciju, uzturēšanos un aizsardzību, 2010. gads, 83. sadaļa, 10. punkta b) apakšpunkts. Pieejams: <http://www.oireachtas.ie/documents/bills28/bills/2010/3810/b3810d.pdf> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

⁹¹ Prezidenta dekrēts 114/2010 par vienotas procedūras ieviešanu bēgļa vai alternatīvas aizsardzības saņēmēja statusa piešķiršanai ārvalstniekiem vai bezvalstniekiem saskaņā ar Padomes Direktīvu 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (L 326/13.12.2005) [Grieķija], 2010. gada 16. novembris, 10. panta 2. punkta b) apakšpunkts. Pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cfdfad2.html> [skatīts 2012. gada 14. jūnijā].

⁹² Likums Nr. 122/2006 par patvērumu Rumānijā [Rumānija], Likums nr. 112/2006, 2006. gada 25. augusts, 47. pants. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/44ace142a.html> [skatīts 2012. gada 9. jūlijā].

⁹³ Intervija ar UKBA patvēruma pieteikumu izskatītāju, 29.11.2011.

⁹⁴ Intervija ar UKBA patvēruma pieteikumu izskatītāju, 29.11.2011.

⁹⁵ UNHCR Vadlīnijas par politiku un procedūrām saskarsmē ar nepavadītiem bērniem, kas meklē patvērumu, op. cit. (30. piezīme), 5. nodaļa

⁹⁶ Padomes Rezolūcija 97/C 221/03 par nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas ir trešo valstu pilsoņi, 4. pants, op. cit. (52. piezīme).

⁹⁷ Padomes Direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris), 17. panta

Padome ieteica visām dalībvalstīm, lai “visas intervijas ar nepavadītu bērnu, kas skar viņa vai viņas personas datus un izcelsmi, ir jāveic individuāli, ar specializētu un labi apmācītu darbinieku palīdzību”⁹⁸.

Neraugoties uz šo lielo normu un ieteikumu skaitu, patvēruma piešķiršanas amatpersonu apmācības līmenis un zināšanas saskarsmē ar nepavadītiem bērniem ES dalībvalstīs nav vispārināms.

6.2.1.1. Apmācība praksē

Austrija iepriekš tika veikta modernizēta apmācība sadarbībā ar UNHCR. Administratīvās tiesas tiesnešiem patvēruma piešķiršanas lietās iepriekš netika sniegta nekāda veida apmācība darbā ar jauniešiem. **Beļģijā** patvēruma piešķiršanas amatpersonas saņem specializētu apmācību Eiropas izglītības programmas patvēruma piešķiršanas moduļa par “bērnu intervēšanu” ietvaros. **Kiprā** šādas amatpersonas tiek apmācītas, taču šiem darbiniekiem vēl nav nācies intervēt bērnus, līdz ar to viņiem nav praktiskās pieredzes šajā jomā. **Čehijā** apmācību saņem tikai atsevišķu lietu vadītāji, kas saskaras ar nepavadītiem nepilngadīgajiem. Galīgo lēmumu tomēr pieņem Iekšlietu ministrijas Patvēruma departamenta direktors, un šis lēmums lielākoties tiek balstīts uz patvēruma politiku. **Igaunijā** 2010. gadā projekta VARRE ietvaros tika apmācīti valdības pārstāvji (šo projektu īstenoja Starptautiskās Migrācijas organizācijas pārstāvniecība Tallinā).

Irījā UNHCR piedāvā apmācības iespējas, kas aptver galvenos bērnu intervēšanas principus, kā arī pilnībā aptver aizsardzības novērtējuma procesu (ticamības izvērtēšanu, pierādīšanas pienākumu, bērnu vajāšanas veidus u.c.). Apmācībā ir ietverta gadījumu izpēte, kā arī bērnu psihologs iepazīstina ar intervēšanas metodēm. Pašlaik saskaņā ar patvēruma meklētāju biroja sniegto informāciju visi iesaistītie darbinieki ir saņēmuši atbilstošu apmācību⁹⁹.

Maltā visi iesaistītie biedri divreiz gadā apmeklē Eiropas izglītības programmas patvēruma piešķiršanas jomā rīkotās apmācības, kā arī specializētos kursus, kuros ir ietverti arī moduļi saistībā ar nepilngadīgo intervēšanas metodēm. **Ungārijā** ar nepavadītiem nepilngadīgajiem strādā tikai daži darbinieki, kuri ir pietiekami kompetenti šajā jomā. **Nīderlandē** nepavadītu nepilngadīgo patvēruma pieteikumi tiek izskatīti departamentā, kas ir īpaši specializēts šādam darbam (*Unit Landelijke AMA-taken* – Valsts nodaļa darbam ar nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas meklē patvērumu). **Polijā** darbiniekiem, kuri intervē nepavadītus

bērnus, šim nolūkam ir obligāti jāiziet specifiski apmācības kursi. **Portugālē** patvēruma piešķiršanas amatpersonu apmācībā ir ietvertas arī bērnu intervēšanas metodes. **Zviedrijā** ir pieejama rokasgrāmata amatpersonām, kas intervē bērnus, savukārt **Somijā** ir jāizmanto vadlīnijas, kuras sagatavojis Imigrācijas dienests¹⁰⁰. **Apvienotajā Karalistē** amatpersonai, kura intervē bērnu, ir “jāiziet īpaša apmācība bērnu intervēšanā un jāapzinās, ka bērns var justies nomākts vai satraukts.”¹⁰¹ Lai gan likums nosaka, ka “lēmumu par patvēruma pieteikumu jāpieņem personai, kura ir attiecīgi apmācīta darbam ar patvēruma pieteikumiem no bērniem”¹⁰², UNHCR atzīmēja, ka apmācībā vairāk uzmanības tiek pievērsts procesuāliem aspektiem, nevis lēmumu pieņemšanai¹⁰³.

6.2.1.2. Nepilnīgi īstenota apmācība

Francijā patvēruma meklētāju birojs nosaka, ka iesaistīto amatpersonu apmācību veic viņu vadītāji vai citas amatpersonas, taču apmācības saturs nav noteikts¹⁰⁴. Praksē visus pieteikumus izskata apmācītas amatpersonas no biroja ģeogrāfiskajiem departamentiem (piemēram, Āzijas), taču tas nenotiek vienlīdzīgi starp visiem departamentiem, kur, iespējams, ir pārāk liels pieteikumu skaits, lai nozīmētu atsevišķu apmācītu amatpersonu visu nepavadīto nepilngadīgo pieteikumu izskatīšanai (piemēram, Āfrikas nodaļā). **Vācijā** Federālais birojs ir izveidojis *Sonderbeauftragte* (specializētu tiesnešu) datubāzi. Metodes tiek paskaidrotas, taču tās ne vienmēr tiek izmantotas praksē. **Grieķijā** likums nosaka, ka personām, kas veic intervēšanu, ir jābūt pietiekami kompetentām, lai ņemtu vērā intervējamo personu kulturālo izcelsmi un ievainojamību¹⁰⁵. Tomēr praksē ir redzams, ka vairāki policijas darbinieki nav atbilstoši apmācīti. **Latvijā** ir organizēti vairāki apmācības kursi darbam ar nepavadītiem bērniem patvēruma meklējumos Latvijā un ārvalstīs, taču patvēruma pieteikumu skaitu no nepavadītiem bērniem, kas meklē patvērumu Latvijā, ir neliels, tādēļ ne visās nodaļās ir šim nolūkam apmācīti darbinieki.

Luksemburgā¹⁰⁶, **Slovākijā** un **Spānijā** personai, kas pieņem lēmumus saistībā ar nepavadīto nepilngadīgo patvēruma pieteikumiem, ir jābūt atbilstošām zināšanām par nepavadīto nepilngadīgo personu vajadzībām,

¹⁰⁰ Vadlīnijas par nošķirtu nepilngadīgo intervēšanu, Somijas Imigrācijas dienests, 2002. gada marts. Pieejams vietnē: http://www.unhcr.org/refworld/category,LEGAL,FIN_DI,,,430ae8d72,0.html [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹⁰¹ Imigrācijas noteikumi, 352. §, op.cit. (88. punkts).

¹⁰² Ibid. 352. § ZB.

¹⁰³ UNCHR Kvalitātes nodrošināšanas projekts, galvenie novērojumi un ieteikumi, 6. ziņojums, 2008. gada aprīlis–2009. gada maijs. Pieejams vietnē: http://www.unhcr.org.uk/fileadmin/user_upload/pdf/6_QI_Key_Observations_Recommendations6.pdf [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

¹⁰⁴ Rakstiska intervija ar OFPRA aģentiem, 25.10.2011.

¹⁰⁵ Prezidenta dekrēts Nr. 114/2010, 10. panta 9. punkta A) apakšpunkts, op.cit. (91. piezīme).

¹⁰⁶ *Loi du 5 mai 2006 relative au droit d'asile et à des formes complémentaires de protection* [Luksemburga], 2006. gada 5. maijs, 12. panta 2. punkts. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48ca6fa2.html> [skatīts 2012. gada 14. jūnijā].

4. punkta a) apakšpunkts, op.cit. (14. piezīme).

⁹⁸ Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Rezolūcija Nr. 1810 (2011), 5.7. §, op.cit. (32. piezīme).

⁹⁹ Intervija ar Bēgļu patvēruma pieteikumu komisāra biroja (ORAC) pārstāvjiem, 3.11.2011.

taču praksē tas ne vienmēr ir sastopams. **Itālijā** pastāv tendence nodot uzticēt nepilngadīgo intervēšanu komisijas darbiniekam ar visbagātāko pieredzi vai darbiniekam, kuram ir labākas iemaņas darbā ar viegli ievainojamām personām. **Bulgārijā** likums nepieprasa veikt patvēruma piešķiršanas apmācības un praksē nav pieejama nekāda veida informācija. **Rumānijā** intervējošās amatpersonas netiek apmācītas darbam ar jūtīgu un viegli ievainojamu personu gadījumiem. Šīs amatpersonas paplašina savas zināšanas pašmācības ceļā un reizēm arī NVO rīkotajos semināros. **Slovēnijā** UNHCR rīkoja apmācības kursus, kuros tika pievērsta uzmanība šim tematam, tomēr tas nebija galvenais apmācības temats.

6.2.2. Zināšanas par situāciju bērnu izcelsmes valstī

Eiropas Savienība sniedz iespējas informācijas ievākšanai par situāciju konkrētā izcelsmes valstī. Eiropas informācijas tīkls par izcelsmes valstīm (ECOI – European Country of Origin Information) ir rīks, kas palīdz darbiniekiem rast atbildes uz jautājumiem par politisko, sociālo, kultūras, ekonomisko, humanitāro un cilvēktiesību situāciju pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī¹⁰⁷. Turklāt parasti ir pieejami informācijas resursi konkrēta pakalpojuma sniegšanai valsts patvēruma piešķiršanas jomas iestādēs. Dažas valstis ir ieviesušas informācijas ievākšanas veidus, jo šāda informācija par konkrēto bērnu stāvokli ne vienmēr ir iekļauta augstākminētajās datu bāzēs.

Beļģijā dokumentācijas centrā (*Centre de documentation des instances d'asile*) var saņemt īpašu ziņojumu par kādu aktuālu problēmu, kas skar bērnus (piemēram, "raganu" bērnus). Šis centrs var sniegt arī informāciju par bērnu dzīves apstākļiem un situāciju izcelsmes valstī, kad tiek izskatīts katrs individuālais gadījums.

Francijā datu bāzes par situāciju izcelsmes valstī parasti satur nodaļu par likumiem un darbībām, kas varētu ietekmēt bērnus. Dokumentācijas centrs (*Division de l'Information, de la Documentation et des Recherches*) var sniegt arī informāciju par individuāliem gadījumiem. Turklāt nepieciešamības gadījumā tiek veikti specifiski pētījumi (piemēram, Sieviešu ģenitāliju izkropļošana Mali, 2008. gads).

Apvienotajā Karalistē UKBA izdotajos izcelsmes valsts informācijas (COI – country of origin information) ziņojumos un darbības norādījumu piezīmēs (OGN – operational guidance notice) vajadzētu iekļaut specifiskas sadaļas par bērniem. Tomēr saskaņā ar juriskonsultu sniegto informāciju šie specifiskie dati bieži netiek izmantoti¹⁰⁸.

¹⁰⁷ Skatīt <http://www.ecoi.net/> [skatīts 2012. gada 11. jūnijā]; Imigrācijas noteikumi, 352. §, *op.cit.* (85. piezīme).

¹⁰⁸ Intervijas ar juridiskajiem pārstāvjiem, 28.11.2011. un 29.11.2011.

6.3. Intervijas apstākļi

Nepavadīti nepilngadīgie nav spējīgi izstāstīt par savu situāciju tāpat, kā to var veikt pieaugušie. Viņu īpaši vieglās ievainojamības dēļ intervijai ir nepieciešami īpaši apstākļi. Ir svarīgi materiālie aspekti, piemēram, īpašas telpas, tomēr visbūtiskāk ir izmantot specifiskas intervēšanas procedūras un metodes atbilstoši bērna vecumam un briedumam.

Saskaņā ar Bērna tiesību komitejas informāciju intervijas ir jāveic bēgļa statusu nosakošās iestādes pārstāvim, kas spēj ņemt vērā nepavadīto bērnu īpašo situāciju, lai objektīvi veiktu bēgļa statusa piešķiršanas izvērtējumu un izprastu bērna situāciju, kultūru un izcelsmi¹⁰⁹. Sadaļā par "bēgļa statusa pieteikuma iesniedzēju intervēšanu" UNCHR nosaka, ka "intervēšanas metodes ir jāizmanto atbilstoši bērna sapratnei un brieduma līmenim."¹¹⁰

Visās ES dalībvalstīs bērnam, kas lūdz patvērumu, ir jāsniedz iespēja izmantot tulka pakalpojumus. Izņemot šo iespēju, kas ir pieejama visiem patvēruma meklētājiem, ne visās ES dalībvalstīs tiek nodrošināti specifiski apstākļi intervijai ar nepilngadīgu personu. Tiesību akti un prakse atšķiras katrā valstī.

6.3.1. Īpaši praksē izmantotie apstākļi 111

Beļģijā patvēruma piešķiršanas amatpersonai intervijas sākumā ir jāpārliciecinās, ka nepilngadīgais saprot tulku. Nepavadīti nepilngadīgie tiek intervēti īpašās telpās. Patvēruma komisija ir pieņēmusi īpašu metodi, ko sauc par "dialoga sazināšanās metode"¹¹¹. Šī metode tika pielāgota tieši bērna atmiņai. Vēl viena intervēšanas metode ir ļaut bērnam pirmajam brīvi runāt par savu pieredzi konkrētajā jomā pirms konkrētu jautājumu uzdošanas.

Čehijā intervijas bieži notiek Ārvalstu bērnu namā, kur apstākļi ir pielāgoti nepavadīto nepilngadīgo vajadzībām. Tomēr izņēmuma gadījumos intervijas var notikt arī aizturēšanas centrā vai slēgtā uzņemšanas centrā, kur apstākļi nav īpaši pielāgoti bērniem. **Somijā** bērna likumīgais aizbildnis vienmēr piedalās intervijā un var izlemt arī par advokāta klātbūtni. Reizēm intervijā piedalās arī persona no uzņemšanas centra, kura ir tuva bērnam un kurai bērns uzticas. Papildus ir iespējama bērna radnieka

¹⁰⁹ BTK Vispārējs komentārs Nr. 6 (2005.): attieksme pret nepavadītiem un nošķirtiem bērniem ārpus to izcelsmes valsts, *op.cit.* (31. piezīme), 6. nodaļa.

¹¹⁰ UNHCR modulis "Pretendenta uz bēgļa statusu intervēšana" (RLD4), 1995, 5. nodaļa, *op.cit.* (85. piezīme).

¹¹¹ CGRA Rapport d'activité 2010. Pieejams vietnē: http://www.cgvs.be/fr/binaries/2010_Rapport-Annuel_FR_tcm126-130185.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

klātbūtne, taču šādi gadījumi ir reti. **Itālijā** uzklauššana tiek veikta bērnam draudzīgā veidā ar iepilnotiem pārtraukumiem. Teritoriālās komisijas biedriem ir jāņem vērā vecums, nobriedums, situācija ģimenē, kā arī īpaši vajāšanas veidi izcelsmes valstī un fakts, ka nepilngadīgie var izpaust savas bailes citādi nekā pieaugušajiem. **Latvijā** un **Lietuvā** intervijas ir jāveic bērniem draudzīgā veidā un vidē, taču tikai daži no šiem aspektiem tiek reāli nodrošināti praksē.

Nīderlandē tiek nodrošināti īpaši apstākļi bērniem, kas jaunāki par 12 gadiem. No 2001. gada ir spēkā *"Intervēšanas protokols nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas meklē patvērumu un ir jaunāki par divpadsmit gadiem"*.¹¹² **Zviedrijā** darbinieki izmanto īpašas bērnu intervēšanas rokasgrāmatas. **Spānijā** ar patvērumu saistītie tiesību akti nosaka, ka administrācijai ir jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu attieksmi, kas atbilst pieteikuma iesniedzēja dzimumam vai citiem aspektiem, kā piemēram, ja bērns ir nepavadīts¹¹³.

6.3.2. Īpaši apstākļi, kas nav pilnīgi izmantoti praksē

Īrijā patstāvīgām intervijām tiek izmantotas telpas ar bērniem draudzīgu vidi. Ja bērns ir īpaši viegli ievainojams vai satraukts par došanos uz interviju nepazīstamā vietā, dažas dienas pirms intervijas bērns var apmeklēt ēku un telpu, kurā notiks intervija, lai iepazītu to. Šķiet, ka tiek pielikts vairāk pūļu intervijas vides, nevis uz iztaujāšanas stila un satura sagatavošanai. Īrijas Bēgļu padome tiešām uzsver, ka jaunieši pēc patstāvīgajām intervijām izskatījās diezgan traumēti.

Francijā patvēruma piešķiršanas amatpersonas vēsta, ka intervijas ir bērniem piemērotas, ietverot garāku ievadu un procedūras izskaidrojumu, kā arī atvieglotu formulējumu, lai bērns justos ērtāk. Tomēr personas, kas pavada bērnus intervijas laikā (likumīgie aizbildņi, advokāti vai sociālie darbinieki), uzskata, ka pielāgošanās līmenis ir ļoti zems. Daudzos gadījumos bērnus intervē kā pieaugušos¹¹⁴. **Apvienotajā Karalistē** norādījumos ir noteikts, ka intervijas ir jāveic piemērotās telpās (piemēram, istabās ar logiem). Imigrācijas noteikumos ir noteikts, ka *"bērnā ir jāļauj izteikties paša izvēlētajā veidā un tempā"*¹¹⁵. Saskaņā ar padomnieku un likumīgo pārstāvju teikto šis noteikums netiek ievērots praksē¹¹⁶. Patstāvīgās nepavadīto bērnu intervijas patiesībā netiek veiktas īpašos apstākļos.

Saskaņā ar Patvēruma aktu **Slovākijā** patvēruma piešķiršanas intervijas laikā lēmumu pieņemošajai amatpersonai ir jāņem vērā bērna vecums, kā arī intelektuālās un paškontroles attīstības līmenis. Tomēr praksē netiek piemēroti īpaši apstākļi bērnu intervēšanai. Situācija **Slovēnijā** ir diezgan līdzīga: ar likumu¹¹⁷ noteiktie aizsardzības pasākumi ne vienmēr tiek izmantoti praksē.

Rumānijā intervijas praksē parasti notiek drošā atmosfērā, ar pārtraukumiem, bērnam draudzīgā veidā. Tomēr patvēruma piešķiršanas amatpersonas nav atbilstoši apmācītas¹¹⁸.

Šķiet, ka dažās ES dalībvalstīs, piemēram, **Austrijā, Bulgārijā, Kiprā, Dānijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Maltā** un **Portugālē**, bērni tiek **intervēti vienādos apstākļos ar pieaugušajiem**. Vienīgā iespējamā atšķirība ir aizbildņa klātbūtne, taču šīs prasības izpildīšana ne vienmēr nodrošina vajadzīgos apstākļus darbam ar dažādiem nepilngadības aspektiem.

Ungārijā apstākļi nav īpaši piemēroti bērniem, tikai daži krāsaini zīmējumi uz sienām atšķir bērniem paredzēto iekārtojumu un pieaugušajiem paredzētā. Amatpersonas var izmantot visus pašizpaušmes veidus, tomēr lielā mērā tā ir atkarīga no galvenās amatpersonas attieksmes un no tulka. **Portugālē** interviju veikšanai netiek nodrošināti īpaši apstākļi.

6 IETEIKUMS – galvenā intervija

- Bez intervijas nedrīkst pieņemt nevienu noraidošu lēmumu, izņemot gadījumus, kad pieteikuma iesniedzēju pilnībā izvērtē neatkarīga iestāde un tas tiek atzīts par pilnīgi nespējīgu.
- Intervija ir jāveic bērnam draudzīgos apstākļos, tā ir jāvada speciāli kvalificētai un apmācītai amatpersonai ar atbilstošām zināšanām par bērnu psiholoģisko, emocionālo un fizisko attīstību, kā arī uzvedību. Turklāt ES un konkrētās valsts iestādēm ir jāsniedz informācija patvēruma piešķiršanas amatpersonām par situāciju, kas skar bērnus izcelsmes valstī.

¹¹² Uzlabojot viegli ievainojamo patvēruma meklētāju aizsardzību – EVASP 2010. Pieejams vietnē: <http://www.evasp.eu/dutchReport.pdf> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹¹³ Ley 12/2009, 17. pants, op.cit. (73. piezīme).

¹¹⁴ Patvēruma meklētāju biroja pārstāvji skaidro, ka nav nepieciešami īpaši saziņas līdzekļi ar bērniem, jo 95,1% nepavadīto nepilngadīgo patvēruma meklētāju ir vecāki par 16 gadiem.

¹¹⁵ Imigrācijas noteikumi, 352. §, op.cit. (88. piezīme).

¹¹⁶ Intervijas ar Bērnu paneļa juridiskajiem pārstāvjiem un konsultantu, 28.11.2011. un 29.11.2011.

¹¹⁷ Starptautiskās aizsardzības Likums [Slovēnija], 2008. gada 4. janvāris, 45. panta 2. punkts. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47f1dfc2.html> [skatīts 2012. gada 9. jūlijā].

¹¹⁸ Skatīt iepriekš 6.2.1.1. daļu "Nepilnīgi īstenota apmācība".

3. TABULA. Personas, kurām atļauts pavadīt bērnu intervijas laikā, 27 ES valstīs

	Likumīgais aizbildnis	Juridiskie padomnieki/ advokāts	Citas
AUSTRIJA	X		
BELĢIJA	X	X	Uzticama persona (piemēram, sociālais darbinieks)
BULGĀRIJA	X		
KIPRA	X		Par bērna labklājību atbildīgais ieceltais aizbildnis
ČEHIJA	X		Aizbildnis var nodot savas pilnvaras jebkurai trešajai personai.
DĀNIJA	X		
IGAUNIJA	X	X	
SOMIJA	X	X	Uzticama persona (piemēram, sociālais darbinieks)
FRANCIJA	X	X	Uzticama persona (piemēram, sociālais darbinieks)
VĀCIJA	X	X	Sociālais darbinieks vai ģimenes loceklis
GRIEĶIJA	X	X	
UNGĀRIJA	X	X	UNHCR pārstāvis, sociālais darbinieks (ja patvēruma piešķiršanas iestāde sniedz individuālu atļauju)
ĪRIJA	X	X	Citi pieaugušie, piemēram, Īrijas Bēgļu padomes darbinieki vai audžuvecāki
ITĀLIJA	X	X	Citas personas, piemēram, sociālie darbinieki un psihologi
LATVIJA	X	X	
LIETUVA	X	X	
LUKSEMBURGA	X		
MALTA	X	X	UNHCR
NĪDERLANDE	X	X	Nīderlandes Bēgļu padomes pārstāvis
POLIJA	X		Aprūpētājs, psihologs un radnieks vai bērnam tuva persona
PORTUGĀLE	X	X	ANO Augstā Komisāra bēgļu lietās biroja pārstāvis vai Portugāles Bēgļu padomes pārstāvis
RUMĀNIJA	X	X	UNHCR, NVO
SLOVĀKIJA	X	X	Bērna radnieks
SLOVĒNIJA	X	X	UNHCR pārstāvis, citas publiskas amatpersonas vai kompetentās iestādes darbinieki, zinātniskie darbinieki, studenti, publiskie darbinieki, ja tam ir nozīme zinātniskajam darbam vai institūcijai
SPĀNIJA	X	X	Advokāts. Pēc vajadzības sociālie darbinieki, psihologi vai atbildīgie par aizbildnību
ZVIEDRIJA	X	X	Uzticama persona
KARALISTE		X	Atbildīgais pieaugušais

7 LĒMUMS UN TĀ SEKAS

Situācijā, kad nepavadīti bērni meklē patvērumu, ir nepieciešams, lai lēmumu pieņemšanas procesā tiktu ņemta vērā pieteikuma iesniedzēja nepilngadība un vieglā ievainojamība. Tas nozīmē, ka bēgļa statuss var tikt piešķirts, pamatojoties uz vajāšanas veidiem, kas specifiski tieši bērniem, un ka par lēmumiem ir jāpaziņo bērniem saprotamā veidā. Šī prasība tiek attiecināta arī uz darbībām, kas tiek veiktas pēc lēmuma pieņemšanas (pārsūdzēšana, procedūras rezultāti un ģimenes atkalapvienošana).

7.1. Bērniem specifiski lēmumu aspekti

UNHCR izstrādātā nostāja attiecībā uz uzraudzības funkciju izpildi saskaņā ar 1951. gada Bēgļu konvenciju nosaka, ka bēgļa definīcija ir jāpielāgo atbilstoši vecumam¹¹⁹. Bērna tiesību komiteja ir vairākkārt atkārtojusi šo prasību¹²⁰. Tas nozīmē, ka "lēmums par bērna bēgļa statusu aicina liberāli izmantot principu izvērtēt šaubas par labu atbildētājam"¹²¹.

Jāatzīmē, ka lēmumu analīze ir grūta, jo amatpersonu sniegtie dati par lēmumu saturu ir ierobežoti¹²².

7.1.1. Atzīšanas līmeņa salīdzinājums starp pieaugušajiem un nepavadītiem bērniem

Lai noteiktu, vai pret nepavadītiem bērniem ir īpaša attieksme, var salīdzināt atzīšanas līmeni starp pieaugušajiem un nepavadītiem bērniem. Tomēr šāda pieeja nav iespējama lielākajā daļā valstu, jo detalizēti statistikas dati nav pieejami (**Austrijā**, **Bulgārijā**, **Itālijā**, **Luksemburgā**, **Nīderlandē**, **Polijā**, **Rumānijā** un **Spānijā**), lēmumi nekad netiek pieņemti nepilngadības laikā (**Kiprā**) vai arī ir mazs pieteikumu skaits no nepavadītiem bērniem, kas kopumā padara

salīdzinājumu nevajadzīgu (**Čehijā**, **Igaunijā** un citās valstīs).

Beļģijā kopējais bēgļa statusa atzīšanas līmenis un alternatīvā aizsardzības piešķiršana pirmajā instancē 2010. gadā (51 %) ir vismaz divreiz svarīgāka nekā pieaugušo gadījumā (21,4 %)¹²³. **Francijā** kopējais līmenis (pirmajā instancē un pārsūdzēšanas laikā) 2010. gadā arī bija svarīgāka bērnu gadījumā (38,5 %) nekā pieaugušo gadījumā (27,5 %)¹²⁴. Turklāt bēgļa statusa (BS) daļa salīdzinājumā ar alternatīvo aizsardzību (AA) pozitīvo lēmumu gadījumos, kas pieņemti pirmajā instancē, ir svarīgāka nepavadītiem bērniem (BS=87 % / AA=13 %), nevis pieaugušajiem (BS=80 % / AA=20 %). Saskaņā ar **Ungārijas** statistikas datiem bērniem aizsardzība tiek piešķirta nedaudz biežāk nekā pieaugušajiem, kaut gan arī bērnu "bēgšanas līmenis" arī ir bijis ārkārtīgi augsts¹²⁵. **Lietuvā** krasi atšķiras pozitīvo lēmumu skaits attiecībā uz nepavadītiem bērniem un uz pieaugušajiem. Visi nepavadītie bērni saņem pozitīvus lēmumus, lai gan bieži tiek piešķirta alternatīva aizsardzība, nevis bēgļa statuss. **Portugālē** un **Slovēnijā** lielākā daļa pieteikumu no nepavadītiem nepilngadīgajiem tiek pieņemti un tiek piešķirta alternatīva aizsardzība. **Irījā** nepavadīto nepilngadīgo atzīšanas līmenis ir augstāks par kopējo atzīšanas līmeni, taču šajā valstī ir viens no zemākajiem atzīšanas līmeņiem starp Eiropas Savienības dalībvalstīm¹²⁶, tādējādi līmenis paliek zems (2010. gadā bēgļa statuss tika piešķirts 8,8 % pieteikuma iesniedzēju¹²⁷).

Šīs situācijas norāda, ka bērnu pieteikumi tiek izskatīti labvēlīgāk.

Saskaņā ar patvēruma iestāžu sniegto informāciju **Vācijā** nepavadīti bērni saņem vairāk pozitīvu lēmumu pirmajā instancē (32-23 % pozitīvu

¹¹⁹ Skatīt, piemēram: Vadlīnijas par politiku un procedūrām saistībā ar nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu, 8.6. §, op.cit. (30. piezīme); UNHCR Slēdziens par apdraudētajiem bērniem, 2007. gada 5. oktobrī, Nr. 107 (LVIII) – 2007. (g) viii. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/471897232.html> [skatīts 2012. gada 11. jūnijā].

¹²⁰ Bērna tiesību komiteja, Vispārējs komentārs Nr. 6, Attieksme pret nepavadītiem un nošķirti bērniem ārpus to izcelsmes valsts, 74. §, op.cit. (31. punkts).

¹²¹ UNHCR Bērni: aizsardzības un aprūpes vadlīnijas, 1994., 8. nodaļa, (99.-102. lpp), op.cit. (30. piezīme).

¹²² Skatīt iepriekš 2. daļu "Statistika un profili".

¹²³ CGRA Rapport d'activité 2010, op.cit. (111. piezīme) un CCE Rapport annuel 2009-2010, sur la période du 1er septembre 2009 au 31 août 2010.

¹²⁴ Šo līmeni aprēķina šādi: tas atbilst pirmajā instancē un pārsūdzēšanas kārtībā pieņemto pozitīvo lēmumu 2010. gadā summai salīdzinājumā ar kopējo šajā gadā pieņemto lēmumu skaitu. Apelācijas kārtībā pieņemtie lēmumi parasti netiek saistīti ar pirmajā instancē pieņemtajiem lēmumiem vienā gadā.

¹²⁵ 2010. gadā pieteikums tika noraidīts tikai 3 gadījumos no 270 patvēruma pieteikumiem, bet 25 gadījumos tika piešķirta aizsardzība; daudzi no pieteikuma iesniedzējiem izstājās, pirms procedūra tika pabeigta.

¹²⁶ Patvēruma loterija ES 2010. gadā. Pieejams vietnē: <http://www.ecre.org/component/content/article/56-ecre-actions/246-asylum-lottery-in-the-eu-in-2010.html> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹²⁷ ORAC Ikgadējais ziņojums 2010. Pieejams vietnē: <http://www.orac.ie/pdf/PDFCustService/AnnualReports/Office%20of%20the%20Refugee%20Applications%20Commissioner%20-%20Annual%20Report%20-%202010.pdf> [skatīts 2012. gada 11. jūnijā].

lēmumu). Tomēr bēgļa statuss tiek piešķirts retāk, jo bērnu vajāšana bieži netiek atpazīta. Atšķirīga situācija ir redzama arī **Apvienotajā Karalistē**. Apsverot gan starptautisko aizsardzību (bēgļa statuss vai humanitārā aizsardzība), gan brīvas palikšanas atļauju, nepavadītiem nepilngadīgajiem tiesības uz palikšanu piešķir biežāk nekā pieaugušajiem. Taču, apsverot tikai starptautisko aizsardzību, sākotnējie lēmumi biežāk ir labvēlīgāki pieaugušajiem, nevis nepilngadīgajiem. Lai gan 2010. gadā 16,9% no visiem pieteikuma iesniedzējiem ieguva bēgļa statusu, tikai 13,7% no tiem bija nepavadīti nepilngadīgie. **Grieķijā, Latvijā, Maltā, un Slovēnijā** bērnu aizsardzības līmenis šķiet ļoti līdzīgs pieaugušo aizsardzības līmenim. **Somijā** pozitīvo lēmumu skaits ir diezgan līdzīgs vai pat zemāks nepavadītiem nepilngadīgajiem salīdzinājumā ar pieaugušajiem, tomēr nepavadītie nepilngadīgie netiek atgriezti izcelsmes valstīs, kā tas notiek ar pieaugušajiem, bet gan saņem sava veida pozitīvu lēmumu.

7.1.2. Bērnu vajāšanas veidu apsvēšana lēmumu pieņemšanas procesā

No dažiem vajāšanas veidiem cieš tieši bērni. To var saistīt ar juridiskajiem standartiem bēgļa statusa vai alternatīvas aizsardzības piešķiršanā. Piemēram, nepilngadīgo nodarbināšana (tostarp meiteņu vervēšana seksuālu pakalpojumu sniegšanas nolūkos vai piespiedu laulībām ar militāro personālu) un tieša vai netieša iesaistīšana karadarbībā ir nopietns cilvēktiesību pārkāpums un tiek uzskatīta par vajāšanu, kuras dēļ var piešķirt bēgļa statusu¹²⁸. Sieviešu ģenitāliju izkropļošanu arī var pieskaitīt pie bērnu vajāšanas veidiem, jo tas neproporcionāli skar tieši mazas meitenes¹²⁹. UNHCR sniedz arī citus piemērus – tādus kā piespiedu nodarbinātība¹³⁰ vai bērnu tirdzniecība prostitūcijas un seksuālās izmantošanas nolūkos¹³¹. Turklāt bērni, iespējams, baidās no citiem diskriminācijas un vajāšanas gadījumiem, kas skar visu ģimeni¹³², vai jau ir šādos gadījumos cietuši.

Daudzās valstīs, piemēram, **Bulgārijā, Kiprā, Grieķijā un Portugālē**, bērnu vajāšanas veidi netiek minēti valsts likumos vai vadlīnijās un praksē nav zināms neviens gadījums, kad bērniem būtu piešķirta aizsardzība, balstoties uz šiem vajāšanas veidiem.

Beļģijā kopš 1980. gada ar likumu tiek pieprasīts ņemt vērā bērnu vajāšanas veidus¹³³. Pēdējo gadu laikā tika pieņemti pozitīvi lēmumi attiecībā uz bērniem kareivjiem, bērniem "raganām" vai bērniem, kas ļaunprātīgi izmantoti korāna skolās Rietumāfrikā¹³⁴. Piespiedu laulības un sieviešu ģenitāliju izkropļošana arī tiek ņemta vērā, taču tas neattiecas tikai uz bērniem. **Francijā** patvēruma meklētāju iestādes pārstāvji min piemērus, kad bēgļa statuss tiek piešķirts bērniem "raganām" no Kongo Demokrātiskās Republikas un alternatīva aizsardzība tiek piešķirta jaunām meitenēm, kuras ir pakļautas ģenitāliju izkropļošanas riskam¹³⁵. Pastāv arī gadījumi, kad bērnu vajāšanas veidi tiek izskatīti pārsūdzēšanas gadījumos attiecībā uz piespiedu laulību vai sieviešu ģenitāliju izkropļošanu¹³⁶ vai piespiedu vervēšanas riska gadījumos¹³⁷. **Apvienotajā Karalistē** pirmajā instancē bērniem bēgļu statusu vai humanitāro aizsardzību vajāšanas veidu dēļ pārsvarā nepiešķir¹³⁸. Pārsūdzēšanas gadījumā bērnu vajāšanas veidi tiek atzīti daudz biežāk. **Ungārijā** bērnu vajāšanas veidus atzīst Imigrācijas un pilsonības birojs, lai gan praksē šādos gadījumus bieži klasificē kā "ģimenes strīdu" it kā ar nozīmi, ka vajāšana nevarētu skart bērnus.

Austrijā pozitīvi patvēruma lēmumi saistībā ar bērnu aizsardzību tiek pieņemti tikai sieviešu aizskaršanas gadījumos (piespiedu laulības vai sieviešu ģenitāliju izkropļošana). **Čehijā** ir zināms tikai viens gadījums, kad nepilngadīgai patvēruma meklētājai tika piešķirts bēgļa statuss, kā pamatojumu izmantojot sieviešu ģenitāliju izkropļošanu un piespiedu laulību. **Vācijā** daži no bērnu vajāšanas veidiem tiek ņemti vērā lēmumu pieņemšanas procesos. Īpaši liela iespēja saņemt aizsardzību ir sieviešu ģenitāliju izkropļošanas upuriem. Ļoti nedaudziem bērniem kareivjiem tiek piešķirta aizsardzība.

Tiesu prakses dati nav viegli pieejami. Tālāk ir norādīti daži lēmumi, kuros tika ņemti vērā bērnu vajāšanas veidi:

¹²⁸ Bērnu tiesību komiteja *Vispārējs komentārs Nr. 6, Attieksme pret nepavadītiem un nošķirti bērniem ārpus to izcelsmes valsts*, 59. §, op.cit. (31. piezīme).

¹²⁹ UNHCR *Norādījumu piezīme par bēgļu prasībām saistībā ar sieviešu ģenitāliju izkropļošanu*, 2009. gada maijs, 9. §. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a0c28492.html> [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

¹³⁰ Skatīt ILO Konvenciju Nr. 182 Smagākās bērnu darba formas. Pieejams vietnē: <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C182> [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

¹³¹ *Vadlīnijas par politiku un procedūram saistībā ar nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu*, 8.7. §, op.cit. (30. piezīme).

¹³² *Ibid.*, 8.8. §.

¹³³ *Loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers*. Pieejams: *Loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers* [Beļģija], 2011. gada 22. septembris, 48/3. panta 2. §. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e803ea82.html> [skatīts 2012. gada 9. jūlijā].

¹³⁴ Intervijas ar Beļģijas patvēruma meklētāju biroja CGRA koordinātoru un UAM aptaujas advokātu, 18.10.2011.

¹³⁵ Rakstiska intervija ar OFPRA pārstāvi, 25.10.2011.

¹³⁶ Skatīt, piemēram: CNDA, 28 juillet 2009, 636210/08016675, Mlle D.

¹³⁷ Skatīt, piemēram: CNDA, décision n°10016190 du 20 décembre 2010.

¹³⁸ Intervijas ar juridiskajiem pārstāvjiem, 28.11.2011. un 29.11.2011.

VALSTS	ATSAUCE	DATUMS (M/D/G)	TEMATS	KOMENTĀRI
BEĻĢIJA	CCE, spriedums (arrêt) Nr. 13.854 CCE, spriedums (arrêt) Nr. 11.831, lieta Nr. 21.870	07.08.2008. 05.27.2008.	Lēmumu pieņemšana atkarībā no vecuma	Tiesa apstiprināja nepieciešamību piešķirt patvērumu un pieņemt lēmumu atkarībā no personas vecuma. Biežāk ir jāizmanto arī princips par šaubu izvērtēšanu atbildētāja labā.
	CCE, spriedums Nr. 64.557	06.09.2011.	Bērnu vajāšana un no dzimuma atkarīga vajāšana	
FRANCIJA	CNDA, lēmums Nr. 636210/08016675	07.28.2009.	Bailes no sieviešu ģenitāliju izkropļošanas	Bēgļa statuss piešķirts uz dzimuma pamata.
	CNDA, lēmums Nr. 10016190	12.20.2010.	Bailes no piespiedu nodarbinātības, Afganistāna	Piešķirta alternatīva aizsardzība
UNGĀRIJA	Lieta Nr. 6K34223/2009/10. M.A. pret Imigrācijas un pilsonības biroju	2009	Pamatotas bailes	Tiesa nolēma, ka bērna bailes ir jāpēta atbilstoši kandidāta vecuma specifikai un individuālajiem apstākļiem (izglītības trūkums un viegla ievainojamība).
RUMĀNIJA	Afganistāna/ Sučavas tribunāls/ lēmums Nr. 584 – citē lēmumu Nr. C465/07 El Gafadži (<i>El Gafaji</i>) no Eiropas Kopienų tiesas	06.04.2011.	Piešķirta alternatīva aizsardzība saistībā ar kopējo situāciju Afganistānā	
	Sudāna –/ Bukareste, 4. tiesas sektors/ lēmums Nr. 4207	28.05.2010	Piešķirta alternatīva aizsardzība saistībā ar bērnu kritisko situāciju Darfūras apkaimē.	
	Nigērija –/ Bukareste, 4. tiesas sektors/ lēmums Nr. 7269 -	11.12.2009	Piešķirta alternatīva aizsardzība saistībā ar jaunu meiteņu tirdzniecības situāciju Nigērijā.	
SLOVĒNIJA	Gana –/ Augstākā Tiesa/ I spriedums, virs 466/2009,	12.11.2009.	Ticamība, pretrunīgi patvēruma meklētāja apgalvojumi	Augstākā Tiesa ir noteikusi, ka patvēruma piešķiršanas iestādēm ir jāuzdod papildu jautājumi nepilngadīgajam patvēruma meklētājam, lai viņš varētu paskaidrot savas atbildes (pretrunīgus apgalvojumus) par iemesliem, kādēļ viņš pameta savu izcelsmes valsti.

7.1.3. To lēmumu sekas, kuri pieņemti pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas

Lielākajā daļā valstu galvenās sekas gadījumā, ja 18 gadu vecums ir sasniegts pirms procedūras beigām, ir tādas, ka izšķir likumīgā aizbildņa loma. Tas var ietekmēt arī ģimenes atkalapvienošanos. Tātad pret personām, kas pieteikušas patvērumam kā bērni, attiecas kā pret pieaugušajiem, ja lēmums tiek pieņemts pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas. Svarīga izmaiņa izmitināšanas ziņā ir tā, ka šīm personām ir jāpārceļas uz pieaugušo izmitināšanas centriem. Turklāt valstīs, kur starptautisko aizsardzību var piešķirt, balstoties tikai uz to, ka persona ir bērns, 18 gadu vecuma sasniegšana varētu tieši ietekmēt lēmumu.

Beļģijā pieteikumu izskata īpaša patvēruma piešķiršanas amatpersona, kas strādā ar nepavadītiem bērniem, pat ja procedūra beidzas pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas. **Slovēnijā** bērns, kas sasniedz 18 gadu vecumu, var lūgt pagarināt likumīgā aizbildņa pilnvaras. **Zviedrijā** nepavadīto nepilngadīgo iesniegtie pieteikumi joprojām tiek izskatīti kā nepilngadīgo pieteikumi, pat ja bērns sasniedz 18 gadu vecumu, kamēr gaida lēmumu.

Francijā patvēruma piešķiršanas iestādes apliecina: pat ja pieteikums tiek izskatīts pēc 18 gadu vecuma

sasniegšanas, tiek ņemts vērā fakts, ka persona cieta no vajāšanas nepilngadīgā vecumā. Tomēr praksē šī noteikuma ieviešana nešķiet acīmredzama. **Kiprā** pieteikumus neizskata līdz pilngadības sasniegšanai, jo nav pieejama likumīgā pārstāvēšana. **Apvienotajā Karalistē** pieņemtie lēmumi, kas attiecināmi uz 18 gadus veciem kandidātiem, ir mazāk labvēlīgi nekā lēmumi, kas attiecināmi uz nepilngadīgajiem, taču tie ir arī mazāk labvēlīgi nekā uz pieaugušajiem attiecināmie lēmumi. Viens no iemesliem ir tas, ka saskaņā ar politiku attiecībā uz nepavadītiem bērniem, kas meklē patvērumu, sākot ar 17,5 gadu vecumu, nepavadītie nepilngadīgie vairs nevar saņemt brīvas palikšanas atļauju.

7.2. Lēmumu paziņošana

UNHCR nosaka, ka "Nepilngadīgie, kas ir pietiekami nobrieduši, lai saprastu, ko nozīmē statusa noteikšana, ir jāinformē par šo procesu, kāda ir viņu loma un cerības šajā procesā, kā arī par jau pieņemtajiem lēmumiem un to iespējamām sekām"¹³⁹. Analizējot lēmumu paziņošanas problēmas ES, tika pētīti divi aspekti: persona, kam tiek paziņots lēmums, un veids, kā lēmums tiek paziņots.

¹³⁹ UNHCR Bērni: aizsardzības un aprūpes vadlīnijas, 102. lpp, op.cit. (30. piezīme).

7.2.1. Persona, kurai tiek paziņots lēmums

Dažās valstīs lēmumu visbiežāk paziņo likumīgajam aizbildnim.

Veidi, kā pārstāvis informē nepilngadīgo par lēmumu, **Austrijā** ir ļoti dažādi katrā atsevišķā gadījumā, svārstoties no "nepavadītā nepilngadīgā neinformēšanas" līdz "informēšanai un izskaidrošanai, piedaloties vadītājam un tulkam". **Lietuvā** lēmums tiek paziņots aizbildnim, kas savukārt ir atbildīgs par tā paziņošanu bērnam piemērotā veidā, paskaidrojot visu neskaido informāciju.

Citās valstīs lēmumu paziņo gan bērnam, gan likumīgajam aizbildnim.

Čehijā bērns un viņa aizbildnis tiek informēti par datumu, kad tiks paziņots lēmums par patvēruma piešķiršanu. Iekšlietu ministrijas pārstāvis ierodas centrā norunātajā dienā, lai paziņotu šo lēmumu. Lai bērns būtu pavadīts, ir jāierodas arī aizbildnim.

Dānijā lēmumu izsūta pa pastu, un to piegādā patvēruma meklētājam. Ja bērns nav spējīgs to izlasīt un/vai nesaņem lēmumu, vēstules saturu bērnam paziņo likumīgais aizbildnis.

Visbeidzot, šo lēmumu var paziņot vairākām personām atkarībā no situācijas.

Portugālē dienests *Servicio de Estrangeiros e Fronteiras* (SEF) paziņo par lēmumu nepavadītiem nepilngadīgajiem, kā arī UNHCR un NVO CPR (Portugāles Bēgļu padome)¹⁴⁰. **Rumānijā** lēmums tiek paziņots personīgi nepilngadīgajam, ja viņš ir vecāks par 16 gadiem (t.i., ja viņš var pārsūdzēt lēmumu bez likumīgā aizbildņa palīdzības).

7.2.2. Lēmuma paziņošanas veids

Lielākajā daļā valstu netiek izmantota bērniem pielāgota valoda vai citas iespējas, kā varētu paziņot lēmumu bērnam. Situācija ir tāda pati kā ar pieaugušajiem, un nekādi speciāli pasākumi netiek veikti. Reizēm tiek uzskatīts, ka tas ir likumīgā aizbildņa pienākums paskaidrot šo lēmumu, taču parasti šādā veidā netiek veikti nekādi drošības pasākumi.

Beļģijā vienīgā atšķirība attiecībā uz pieaugušajiem ir uzrunas "jūs" lietošana neoficiālās formas "tu" vietā. **Īrijā** lēmums tiek vienādi formulēts gan pieaugušajiem, gan bērniem, un Bērnu tiesībsarga biroja pārstāvji atzīmēja, ka "nošķirtie bērni šo vēstuli saturu raksturoja kā "biedējošu

un nedraudzīgu"¹⁴¹. **Igaunijā** noraidošs lēmums tiek izsūtīts pa pastu tajā valodā, kurā runā bērns. Ja lēmums ir pozitīvs, tas tiek rakstīts igauņu valodā un bērnam iztul-kots mutiski. Nepieciešamības gadījumā tulka klātbūtne paziņošanas brīdī ir iespējama **Bulgārijā, Čehijā, Somijā, Grieķijā, Ungārijā, Portugālē** un **Zviedrijā**. **Portugālē** vispirms lēmumu nepilngadīgajam SEF birojā paziņo SEF patvēruma piešķiršanas amatpersona. Pēc tam CPR darbinieki aprunājas ar nepilngadīgo, lai pārliecinātos par dokumenta pilnīgu izpratni un atbildētu uz visiem iespējamiem jautājumiem un šaubām.

7.3. Pārsūdzēšana

Saskaņā ar UNHCR sniegto informāciju minimālajām procedūras garantijām ir jāiekļauj "pārsūdzēšanas iespēja, pieprasot oficiālu atkārtotu lēmuma izskatīšanu."¹⁴² Globālā mērogā nepastāv īpaši apstākļi, kad nepavadīti nepilngadīgie pārsūdzētu noraidošu pirmo lēmumu regulārās procedūras ietvaros, atskaitot dažus izņēmumus.

7.3.1. Īpaši noteikumi vai prakse attiecībā uz bērniem, kas veic pārsūdzēšanu

Tāpat kā pirmajā instancē, arī šajā procedūrā ir iesaistīts likumīgais aizbildnis. Dažās valstīs, piemēram, **Austrijā, Beļģijā, Francijā, Ungārijā** un **Itālijā**, aizbildņiem ir jāpieprasa pārsūdzēšana vai vismaz ir jāsniedz piekrišana. Kopumā praksē pārsūdzēšanas ziņā pastāv ļoti maz atšķirību salīdzinājumā ar pirmo instanci. **Somijā** tiesa ne vienmēr rīko tiesas sēdes nepavadītiem bērniem. **Vācijā** administratīvajā tiesā iesniegtā pārsūdzēšanas prasība tiek izskatīta parastā tiesas sēdē, bērniem specifiski pasākumi netiek veikti. **Latvijā** pastāv papildu garantija – bezmaksas juridiskās palīdzības sniegšana nepavadītiem bērniem pārsūdzēšanas procedūras laikā. **Zviedrijā** pārsūdzēšanas laikā bērnam tiek piedāvāta pilnvarotas personas palīdzība, kuru ieceļ Zviedrijas Migrācijas pārvalde.

Daudzās valstīs pirmās instances procedūra un pārsūdzēšana var atšķirties, taču ne attiecībā uz bērniem specifiskiem apstākļiem. **Bulgārijā** un **Francijā** personai, kas iesniedz pārsūdzēšanas prasību, saskaņā ar Juridiskās palīdzības likumu ir tiesības saņemt advokāta pakalpojumus. **Kiprā** pārsūdzēšanas gadījumā, kas iesniegta bēgļu gadījumu izskatīšanas iestādē, likums īpaši nosaka, ka patvēruma meklētājs var būt sava advokāta vai juridiskā padomnieka, nepavadītas nepilngadīgās personas aizbildņa un nepieciešamā tulka pavadībā, izņemot

¹⁴⁰ 2008. gada 30. jūnija Likums Nr. 27/2008, 29. pants, op.cit. (65. piezīme).

¹⁴¹ Bērnu Tiesībsarga birojs *Nošķirtu bērnu dzīve Īrijā* (2009. gada novembris), 31. lpp. Pieejams vietnē: http://www.oco.ie/assets/files/publications/separated_children/SeparatedChildrenProjectReport.pdf [skatīts 2012. gada 18. jūnijā].

¹⁴² UNHCR Vādlinijas par politiku un procedūrām saistībā ar nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu, op.cit. (30. piezīme).

gadījumus, kad patvēruma meklētājam ir citas prasības. **Beļģijā** pārsūdzēšanas posma laikā netiek intervēti ne pieaugušie, ne nepilngadīgie.

Dažās valstīs **pārsūdzēšanas tiesības šķiet apdraudētas**. **Austrijā** līdz pat šai dienai daži jauniešu labklājības biroji pārliecības vadīti nesniedz pārsūdzēšanas prasības tiesā pret noraidošu pirmās instances lēmumu. **Slovākijā** aizbildnis nevar iesniegt pārsūdzēšanas prasības pret Migrācijas biroja noraidošajiem administratīvajiem lēmumiem. Līdzīgi trūkumi tika atklāti **Ungārijā** attiecībā uz pārsūdzēšanas prasību neiesniegšanu dažos gadījumos. **Apvienotajā Karalistē** par būtisku iemeslu bažām ir kļuvis fakts, ka dažiem nepavadītiem nepilngadīgajiem **nav pārsūdzēšanas tiesību**. Tas attiecas uz bērniem, kuru lietas tika identificētas kā Dublīnas II regulas gadījumi, kā arī uz tiem bērniem, kuriem tika sniegta mazāk nekā 12 mēnešus ilga brīvas palikšanas atļauja. Vēl viens iemesls bažām ir tas, ka likumīgie pārstāvji var atrunāt bērnus no pirmā lēmuma pārsūdzēšanas¹⁴³.

7.3.2. Noraidošu lēmumu sekas pārsūdzēšanas posmā

Daudzās valstīs var pārsūdzēt pirmās apelācijas tiesas spriedumu pirms **otrās instances tiesas**, piemēram, **Beļģijā, Bulgārijā, Kiprā, Čehijā, Igaunijā, Somijā, Francijā, Vācijā, Īrijā, Itālijā, Luksemburgā, Lietuvā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Spānijā** un **Apvienotajā Karalistē**. Dažās valstīs ir vairāk par divām pārsūdzēšanas iespējām, piemēram, **Zviedrijā** un **Apvienotajā Karalistē**. Reizēm, **kad visi iespējamie varianti ir izmēģināti, patvēruma meklētājs noteiktos apstākļos var lūgt lietas atkārtotu izvērtēšanu**, piemēram, **Francijā** un **Rumānijā**.

Dažās valstīs, kad tiek pasludināts galējais noraidošais lēmums **nepavadītajam nepilngadīgajam, kas meklē patvērumu, ir jāpamet valsts**, uz kā pamata var tikt izsniegts izsūtīšanas orderis. Tā notiek **Bulgārijā, Kiprā, Igaunijā, Somijā, Vācijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Polijā, Slovēnijā, Spānijā** un **Zviedrijā**. Dažās valstīs **nepavadītiem nepilngadīgajiem ir tiesības palikt valstī līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai**. **Francijā** nepavadīts nepilngadīgais, kura patvēruma pieteikums ir atteikts, nevar tikt izraidīts no valsts, jo nepilngadīgajiem nav nepieciešama uzturēšanās atļauja līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. Arī **Slovākijā** nepavadītiem nepilngadīgajiem, kuru patvēruma pieteikumi ir noraidīti, tiek piešķirta legāla *ex officio* uzturēšanās atļauja līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. Luksemburgā ir iespējams uz laiku atcelt deportāciju ("sursis à l'éloignement"), taču tikai medicīnisku problēmu dēļ. **Beļģijā, Čehijā, Itālijā** un **Portugālē uzturēšanās atļauja** var tikt piešķirta tikai noteiktos apstākļos. **Beļģijā** Ārvalstnieku birojs (*Office des Etrangers*) piešķir uzturēšanās atļauju, ja atgriešanās

vai ģimenes atkalapvienošanās nav iespējama. **Itālijā** nepilngadīgie vienmēr var iegūt uzturēšanās atļauju maza vecuma dēļ. Ar likumu ir atļauts šo uzturēšanās atļauju pagarināt, pat ja nepilngadīgais ir vecāks, ja viņš ir Itālijā nodzīvojis vismaz trīs gadus pirms pieteikuma iesniegšanas un ir piedalījies sociālās integrācijas projektā vismaz divus gadus. **Apvienotajā Karalistē** un **Zviedrijā** nevar iegūt citu nepavadītiem nepilngadīgajiem paredzētu statusu, jo visi pārējie statusi tika izskatīti patvēruma piešķiršanas un pārsūdzības procedūrās un neviens no šiem statusiem netika piešķirts.

7.4. Iespējamie procedūras rezultāti

Patvēruma piešķiršanas procesa sekas var ievērojami atšķirties dažādās valstīs. Dažās valstīs, piemēram, **Beļģijā, Bulgārijā, Čehijā, Francijā, Īrijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā** un **Spānijā**, iespējamie šīs procedūras rezultāti ir diezgan vienkārši un atbilstoši starptautiskajam un Eiropas tiesiskajam patvēruma regulējumam: atteikums, bēgļa statuss un alternatīva aizsardzība. Citās valstīs, piemēram, **Austrijā, Kiprā, Dānijā, Somijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Itālijā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Slovākijā, Zviedrijā** un **Apvienotajā Karalistē**, patvēruma procedūra ir galvenais un dažreiz arī vienīgais veids, kā iegūt tiesības uzturēties valstī. Tas nozīmē, ka **šīs procedūras rezultātā var iegūt bēgļa statusu vai alternatīvu aizsardzību, kā arī cita veida uzturēšanās atļauju**.

Kiprā pieteikuma iesniedzējam tiek piešķirta uzturēšanās atļauja uz noteiktu laika posmu (parasti humānu apsvērumu dēļ), pat ja patvēruma pieteikums tiek noraidīts. **Somijā** personas vienlaicīgi piesakās dažādiem starptautiskās aizsardzības veidiem un var saņemt zemāka līmeņa statusu, kas praksē ir migrācijas statuss. **Vācijā** ir diezgan daudz personu, kuru statuss pēc procedūras būs "Duldung"¹⁴⁴. "Duldung" nozīmē, ka deportācija ir uz laiku atlikta, tādējādi tā nav ne uzturēšanās atļauja, ne likumīgs statuss.

Grieķijā kompetentas amatpersonas var piešķirt pieteikuma iesniedzējam uz humāniem iemesliem balstītu uzturēšanās atļauju, pat ja šī kandidāta pieteikums starptautiskajai aizsardzībai tika iepriekš noraidīts¹⁴⁵. **Ungārijā**, ja patvēruma prasība tiek noraidīta, Imigrācijas un pilsonības birojs var nepavadītiem nepilngadīgajam piešķirt tolerances statusu, kas ir izraidīšanas (deportācijas) aizliegums uz 1 gadu ar pagaidu uzturēšanās atļauju. **Itālijā** Starptautiskās aizsardzības atzīšanas teritoriālās komisijas var pieņemt jebkuru no četriem lēmumiem: piešķirt bēgļa statusu, nodrošināt alternatīvu aizsardzību,

¹⁴³ Intervija ar juridiskajiem pārstāvjiem, 28.11.2011. un 29.11.2011.

¹⁴⁴ Uzturēšanās akts (Aufenthaltsgesetz, AufenthG), 60.a sadaļa. Pieejams vietnē: <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/AufenthG.htm> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹⁴⁵ Prezidenta dekrēts Nr. 114/2010, 28. pants, *op.cit.* (91. piezīme).

piešķirt humanitāro statusu vai noraidīt pieteikumu. **Maltā** Bēgļu komisāra birojs kopā ar bēgļa statusu un alternatīvu aizsardzību var piešķirt aizsardzību, kas balstīta uz humāniem apsvērumiem, piemēram, vecumu, invaliditāti vai veselības problēmām.

Apvienotajā Karalistē iespējamie patvēruma procedūras rezultāti ir: tiešs atteikums (ar pamatotiem iemesliem) vai atteikums uz neatbilstības pamata (ar procedūru saistītu iemeslu dēļ), bēgļa statusa piešķiršana, humanitārās aizsardzības (alternatīvās aizsardzības) nodrošināšana vai brīvas uzturēšanās atļaujas piešķiršana, t.i., uzturēšanās atļauja atbilstoši migrācijas likumam. Šis ir ļoti svarīgs Apvienotās Karalistes politikas aspekts saistībā ar nepavadītiem nepilngadīgajiem, jo lielākajā daļā gadījumu patvērumu meklējošu nepavadītu bērnu patvēruma prasību rezultāts tiešām ir brīvas uzturēšanās atļaujas piešķiršana. Kopš 2007. gada aprīļa tā tiek piešķirta, līdz pieteikuma iesniedzējs sasniedz 17,5 gadus, vai arī uz trim gadiem atkarībā no tā, kurš nosacījums tiek izpildīts agrāk¹⁴⁶. Dažādas ieinteresētās personas bieži uzskata, ka nepavadītiem nepilngadīgajiem tiek piešķirta brīvas uzturēšanās atļauja, atbilstoši neizmeklējot, vai viņiem ir nepieciešama aizsardzība.

7.5. Ģimenes atkalapvienošanās

Tā kā bērns, kuram piešķirta aizsardzība, nav spējīgs atgriezties savā izcelsmes valstī, valstīm ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka bērna ģimene var apvienoties ar šo bērnu. Šī ir ģimenes atkalapvienošanās problēma, kas saistīta ar Bērnu tiesību konvencijā minētajām katra bērna tiesībām uz dzīvi ar saviem vecākiem¹⁴⁷.

Saskaņā ar ES direktīvu par ģimenes atkalapvienošanu, *"Ja bēglis ir nepilngadīgais bez pavadības, dalībvalstis: (...) atļauj viņa/viņas pirmās pakāpes radnieku taisnā augšupējā līnijā ieceļošanu un uzturēšanos ģimenes atkalapvienošanās nolūkā (...) [un] var atļaut viņa/viņas likumīgā aizbildņa vai cita ģimenes locekļa ieceļošanu un uzturēšanos ģimenes atkalapvienošanās nolūkā, ja bēglim nav radnieku taisnā augšupējā līnijā vai ja šādus radniekus nevar atrast."*¹⁴⁸.

Attiecībā uz patvēruma procedūrām 2004. gada kvalifikācijas direktīva nosaka, ka *"Dalībvalstis nodrošina, ka bēgļa vai alternatīvā aizsardzības statusa saņēmēja ģimenes locekļi, kas atsevišķi nekvalificējas šāda statusa*

*saņemšanai, ir tiesīgi pieprasīt pabalstus, kas minēti 24. līdz 34. pantā, saskaņā ar valstī noteiktajām procedūrām un ciktāl tie savienojami ar ģimenes locekļa personīgo tiesisko statusu"*¹⁴⁹. Jaunā direktīva, kas tika pieņemta 2011. gadā un kurai ir jābūt izskaidrotai valstu likumdošanā līdz 2013. gada beigām, ietver tos pašus noteikumus¹⁵⁰.

7.5.1. Ģimenes definīcija saistībā ar ģimenes atkalapvienošanu

2004. gada kvalifikācijas direktīvā esošajā "ģimenes locekļu" definīcijā netika iekļauta nepilngadīgā bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības saņēmēja ģimene¹⁵¹, taču jaunajā direktīvā tā ir iekļauta. 2011. gada kvalifikācijas direktīvā kā ģimenes locekļi tiek definēti *"tēvs, māte vai cits pieaugušais, kas saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi ir atbildīgs par starptautiskās aizsardzības saņēmēju, ja minētais starptautiskās aizsardzības saņēmējs ir nepilngadīgs vai neprecējies"*¹⁵².

Ģimenes definīcijas saistībā ar ģimenes atkalapvienošanu mainās atkarībā no valsts. Dažās valstīs šī definīcija skar tikai pieauguša bēgļa ģimeni.

Lielākajā daļā valstu nepilngadīga bēgļa ģimene tiek definēta kā **nepavadīta nepilngadīgā bēgļa vecāki**. Šāda definīcija tiek piemērota **Austrijā, Beļģijā, Kiprā, Francijā, Grieķijā, Īrijā, Itālijā, Lietuvā, Slovākijā, Spānijā un Zviedrijā**.

Šo stingro definīciju var paplašināt līdz likumīgā aizbildņa līmenim kā, piemēram, **Čehijā, Somijā, Ungārijā, Latvijā un Slovēnijā**. Dažās citās valstīs tie varētu būt vecāki, aizbildnis vai cits pieaugušais no bērna ģimenes kā, piemēram, **Bulgārijā, Igaunijā un Portugālē**. Dažās valstīs nepavadītiem nepilngadīgiem bēgļiem var pievienoties viņu vecāki un **arī viņu brāļi un māsas** kā, piemēram, **Dānijā, Vācijā, Luksemburgā, Nīderlandē un Polijā**. **Apvienotajā Karalistē** bēgļu ģimenes atkalapvienošanās attiecas tikai uz bērniem un laulātajiem dzīvesbiedriem, kas ir atkarīgi no bēgļiem, bet ne vecākiem. Tādējādi nepavadītam bērnam ir niecīgas iespējas lūgt ģimenes atkalapvienošanu.

¹⁴⁶ Šis izmaiņas politikā ir vērstas uz to, "lai nodrošinātu, ka apelācijas process ir beidzies laikā, kad pieteikuma iesniedzējs sasniedz 18 gadu vecumu, lai varētu nosūtīt šo personu atpakaļ uz izcelsmes valsti, tiklīdz tas ir iespējams", un šie noteikumi ir striktāki nekā iepriekšējās politikas noteikumi. R (AO pieteikumā) pret Iekšlietu ministrijas valsts sekretāru [2011] EWHC 110 (admin.) (2011. gada 28. janvāris).

¹⁴⁷ Konvencija par bērna tiesībām, 22. pants, *op.cit.* (76. piezīme).

¹⁴⁸ Padomes Direktīva 2003/86/EK (2003. gada 22. septembris) par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanu, 10. panta 3. punkts. Pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0086:EN:NOT> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹⁴⁹ Padomes Direktīva 2004/83/EK, 23. panta 2. punkts, *op.cit.* (3. piezīme).

¹⁵⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu, 23. panta 2. daļa. Pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:EN:PDF> [skatīts 2012. gada 11. jūnijā].

¹⁵¹ Direktīvā ir minēti tikai alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēja laulātie un bērns.

¹⁵² Direktīva 2011/95/ES, 2. panta j) punkts, *op.cit.* (150. piezīme).

7.5.2. Potenciāla ģimenes legalizācija, ja tā jau atrodas pieņemšajā valstī

Ja ģimene jau atrodas valstī vai ierodas tajā patstāvīgi, vai šai ģimenei var tikt piešķirta uzturēšanās atļauja? Kopumā ir pavisam nedaudz informācijas par šo tematu, un jebkurā gadījumā tas ne vienmēr ir atrunāts tiesību aktos.

Daudzās valstīs ir pieejams ļoti maz datu par šo problēmu, t.i., **Beļģijā, Igaunijā, Grieķijā, Īrijā, Luksemburgā, Maltā, Polijā, Portugālē un Slovēnijā**. Dažās valstīs ģimenei var tikt piešķirts **bēgļu statuss**. Tas notiek **Kiprā, Čehijā, Dānijā, Ungārijā un Slovākijā**.

Kiprā likums nosaka, ka patvērums ir jāpiešķir bēgļa ģimenes locekļiem, kas Republikā ierodas kopā ar bēgļi vai vēlāk¹⁵³. Līdzvērtīgs noteikums nepastāv kandidātiem, kuri jau saņem alternatīvu aizsardzību. Saskaņā ar **Čehijas** tiesību aktiem vienam no vecākiem ir jāpiesakās patvērumam un pēc iespējas ātrāk jāsaņem tāds pats – pozitīvs – lēmums¹⁵⁴. Teorētiski bērna alternatīvās aizsardzības saņēmēja statusam šādā gadījumā nav ietekmes.

Citās valstīs ģimenei var piešķirt **uzturēšanās atļauju**, piemēram, **Francijā, Beļģijā, Vācijā, Īrijā, Itālijā, Latvijā, Lietuvā un Zviedrijā**. **Beļģijā** pastāv iespēja, kad nepilngadīgā vecāki var lūgt legalizāciju īpašu apstākļu dēļ, ja viņi jau attiecīgajā brīdī likumīgi uzturas valstī¹⁵⁵. **Francijā** vecāki var saņemt uzturēšanās atļauju uz 10 gadiem, taču tikai tādā gadījumā, ja jau iepriekš viņi Francijā uzturējās normālā statusā¹⁵⁶. **Vācijā** nepilngadīga ārvalsts pilsoņa vecākiem ir jāpiešķir uzturēšanās atļauja ar nosacījumu, ka Vācijā neuzturas neviens no bērna vecākiem, kas ir tiesīgs rūpēties par konkrēto nepilngadīgo un uzraudzīt to¹⁵⁷. Līdzīgā veidā arī citiem nepilngadīgā ģimenes locekļiem var tikt piešķirta uzturēšanās atļauja ģimenes atkalapvienošanās nolūkā ar nosacījumu, ka tas ir nepieciešams, lai "izvairītos no pārmērīgām grūtībām". **Lietuvā**, ja bērnam tika piešķirts bēgļa statuss, tad viņa ģimenes locekļiem ir jāpiesakās uzturēšanās atļaujai trīs mēnešu laikā no bēgļa statusa piešķiršanas brīža. Ja bērnam tika piešķirta alternatīva aizsardzība, bērnam ir jābūt uzturēšanās atļaujai vismaz jau 2 gadus, lai viņa ģimenes locekļiem būtu iespēja pieteikties uzturēšanās atļaujai šajā valstī uz ģimenes atkalapvienošanās pama-

ta. **Apvienotajā Karalistē** ģimenes atkalapvienošanās nepavadītiem nepilngadīgajiem šķiet gandrīz neiespējama.

7.5.3. Atkalapvienošanās ar ģimeni, kas dzīvo trešā valstī

7.5.3.1. Nepavadīta bēgļu bērna ģimenes meklēšana

Lai veiktu ģimenes atkalapvienošanu, ir jāzina bērna ģimenes atrašanās vieta. Starptautiskā Konvencija par bērnu tiesībām paredz, ka dalībvalstu pārstāvjiem jāveic pasākumi "ikviena bēgļu bērna vecāku vai citu ģimenes locekļu meklēšanai, lai iegūtu ģimenes atkalapvienošanai nepieciešamo informāciju"¹⁵⁸. Tādējādi starptautiskie līdzekļi paredz ģimenes meklēšanu. **Austrijā**¹⁵⁹, **Beļģijā**¹⁶⁰, **Bulgārijā**¹⁶¹, **Kiprā**¹⁶², **Čehijā, Grieķijā**¹⁶³, **Īrijā**¹⁶⁴, **Latvijā, Lietuvā, Luksemburgā, Polijā**¹⁶⁵, **Portugālē**¹⁶⁶, **Slovēnijā**¹⁶⁷ un **Zviedrijā** ģimenes meklēšanas iespēja ir paredzēta arī valsts likumdošanā.

Par šādu ģimenes meklēšanu var būt atbildīgas dažādas organizācijas vai iestādes. Dažreiz tie var būt **imigrācijas pakalpojumu sniedzēji**, piemēram, **Dānijā, Somijā, Lietuvā, Polijā, Portugālē un Zviedrijā**. **Čehijā** saskaņā ar tiesību aktiem par ģimenes locekļu meklēšanu atbild Starptautiskais Bērnu aizsardzības birojs, kas atrodas Brno, Čehijā. Tomēr praksē šis birojs nesniedz atbalstu meklēšanā. **Beļģijā** ģimenes meklēšana teorētiski ir viens no **aizbildņa uzdevumiem**.

Rumānijā bēgļu bērnu ģimenes meklēšanas jautājumos Iekšlietu ministrija sazinās ar Ārlietu ministriju. Pēc tam Ārlietu ministrija sazinās ar Rumānijas vēstniecībām konkrētajās valstīs, lai atrastu ģimenes locekļus izcelsmes valstī.

Daudzās valstīs par šiem meklējumiem vai par vismaz vienu no pakalpojumiem, kas var palīdzēt atrast ģimeni, atbild organizācija **Sarkanais Krusts**. Tas attiecas uz

¹⁵³ 2000. gada Bēgļu likums, 25. panta 1. punkts, *op.cit.* (33. piezīme).

¹⁵⁴ Likums Nr. 325/1999 (Likums par patvērumu), 13. pants. Pieejams vietnē: <http://www.mvcr.cz/mvcr/en/article/procedure-for-granting-international-protection-in-the-czech-republic.aspx> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹⁵⁵ Likuma par ārvalstniekiem 9.bis pants, citēts lietā VAN ZEEBROECK C., PLATE-FORME MINEURS EN EXIL, *Aspects législatifs de la situation des mineurs étrangers non-accompagnés en Belgique*, 2008, 419.-444. lpp.

¹⁵⁶ *Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile*, pants L 314-11-8. Pieejams vietnē: http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?sessionId=AA49BE3DFAE817CB6C55AE4D2F65C222.tpdjo08v_3?cidArticle=LEGIARTI000006335113&cidTexte=LEGITEXT000006070158&dateTexte=20120709 [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

¹⁵⁷ Likums par uzturēšanos, 36. sadaļas 1) punkts, *op.cit.* (144. piezīme).

¹⁵⁸ Konvencija par bērna tiesībām, 22. pants, *op.cit.* (76. piezīme).

¹⁵⁹ Austrijas patvēruma likums (AsylG 35. § 1. un 2. daļa).

¹⁶⁰ *Loi-programme du 24 décembre 2002 Tutelle des mineurs étrangers non accompagnés*, *op.cit.* (42. piezīme).

¹⁶¹ Bēgļu un patvēruma likums (ar 2007. gadā veiktajiem grozījumiem) [Bulgārija], 2002. gada 16. maijs, 34. panta 9. punkts, pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48ca6fa2.html> [skatīts 2012. gada 15. jūnijā].

¹⁶² 2000. gada Bēgļu likums, 25. panta A) punkta 3) daļa, *op.cit.* (33. piezīme).

¹⁶³ Prezidenta dekrēts Nr. 168/2008.

¹⁶⁴ Bērna aprūpes likuma 4. sadaļa, 1991. Pieejams vietnē: <http://www.iri-shstatutebook.ie/1991/en/act/pub/0017/index.html> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

¹⁶⁵ 2003. gada 13. jūnija Likums par ārvalstniekiem [Polija], 2003. gada 1. septembris, 61. panta 3. daļa. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e539f1c2.html> [skatīts 2012. gada 15. jūlijā].

¹⁶⁶ 2008. gada 30. jūnija Likums Nr. 27/2008, 79. pants, *op. cit.* (65. piezīme).

¹⁶⁷ Starptautiskās aizsardzības likums [Slovēnija], 2008. gada 4. janvāris, 16. panta 1) punkts. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47f1dfc2.html> [skatīts 2012. gada 15. jūnijā].

Bulgāriju, Čehiju, Igauniju, Franciju, Apvienoto Karalisti, Ungāriju, Īriju, Latviju, Lietuvu, Luksemburgu, Poliju, Portugāli un Zviedriju. Francijā šos meklējumus var veikt sociālie dienesti, asociācijas (piemēram, Sarkanais Krusts) vai sociālie darbinieki, kas strādā ar nepilngadīgajiem. Tomēr tas netiek darīts sistemātiski.

Zinot iepriekš minēto informāciju, rodas daudzi jautājumi, piemēram, **jautājums par konfidencialitāti saistībā ar patvēruma nepilngadīgā meklētāja vai bēgļa statusu.**

7.5.3.2. Ģimenes atkalapvienošanās procedūra

Ģimenes atkalapvienošanās ir procedūra, kas ļauj bēglim vai alternatīvas aizsardzības saņēmējam apvienoties ar savu ģimeni valstī, kurā viņš ir ieguvis starptautisko aizsardzību.

Dažās valstīs, piemēram, **Beļģijā, Kiprā, Francijā**¹⁶⁸ un **Itālijā**, ģimenes atkalapvienošanās procedūra tiek attiecināta tikai uz bēgļiem, nevis uz alternatīvas aizsardzības saņēmējiem. Dažās valstīs (**Austrijā, Somijā, Francijā, Ungārijā** un **Luksemburgā**) **ši procedūra var būt sarežģīta vai ļoti ilga.**

Austrijā amatpersonas var no ģimenes locekļiem pieprasīt oficiāli atzītus dokumentus, kā arī DNS analīzi un vecuma izvērtēšanu. Lai uzsāktu ģimenes atkalapvienošanās procedūru ar **Somijā** esošu nepavadītu bērnu, ģimenes locekļiem izcelsmes valstī ir jāveic vairāki, bieži vien dārgi vai pat bīstami apmeklējumi Somijas vēstniecībā, kas neredzi atrodas citā valstī¹⁶⁹. Šīs vizītes sākotnēji ir nepieciešamas, lai pieteiktos ģimenes atkalapvienošanai, bet vēlāk – intervijām un iespējamām DNS analīzēm.

Savukārt **Čehijā** procedūra šķiet vienkāršāka. Ja kāds no vecākiem neatrodas Čehijā, viņam ir jāizmanto labvēlīgi noteikumi attiecībā uz ģimenes atkalapvienošanu atbilstoši Likumam par ārvalstniekiem¹⁷⁰. **Lietuvā** ģimene var iegūt vīzu ģimenes atkalapvienošanai, lai varētu ierasties valstī un saņemt uzturēšanās atļauju. Ja bērnam ir piešķirts bēgļa statuss, šī bērna vecāki var pieteikties uzturēšanās atļaujai uz 1 gadu. Pēc viena gada ģimenes locekļiem būs atkārtoti jāpiesakās uzturēšanās atļaujai. Pēc pieciem gadiem ģimenes locekļi varēs saņemt pastāvīgu uzturēšanās atļauju.

Apvienotajā Karalistē saskaņā ar ģimenes atkalapvienošanās noteikumiem bēgļa vecāki nedrīkst viņam pievienoties. Tomēr daži no jaunajiem imigrācijas noteikumiem sniedz imigrantiem tiesības pieteikties uz atkalapvienošanu ar citiem ģimenes locekļiem (t.i.,

vecākiem, brāļiem un māsām), taču viņiem par šo pieteikumu ir jāmaksā, kā arī jāpierāda, ka viņi ir spējīgi finansiāli atbalstīt savus radniekus¹⁷¹. **Rumānijā** Imigrācijas birojs automātiski uzsāks ģimenes atkalapvienošanas procedūru.

7 IETEIKUMS - lēmums un tā sekas

- Apsverot nepilngadīgo personu vieglo ievainojamību un īpašās vajadzības, ir svarīgi, lai tiktu pieliktas visas iespējamās pūles savlaicīga un taisnīga patvēruma lēmuma pieņemšanai.
- Pieņemot lēmumus saistībā ar nepavadītu bērnu pieteikumiem, ir liberāli jāizmanto princips izvērtēt šaubas par labu atbildētājam. Lēmuma pieņemšanas procesā ir jāņem vērā bērnu vajāšanas veidi.
- Nepavadītiem nepilngadīgajiem nekad nav jāliedz iespēja pārsūdzēt noraidošu lēmumu.
- Tā bērna, kam piešķirta starptautiska aizsardzība, ģimenei ir jāpiešķir uzturēšanās atļauja. Ģimenes atkalapvienošanās iespējai ir jābūt pieejamai visiem nepilngadīgajiem, kam ir piešķirta starptautiska aizsardzība, atvieglojot un paātrinot atkalapvienošanās procedūru.

¹⁶⁸ Tomēr apelācijas tiesa (CNDA) 2009. gada martā nolēma, ka nepilngadīgajam, kuram tika piešķirta alternatīva aizsardzība, ir jāaicina savi vecāki, un tiem ir jāpiešķir uzturēšanās atļauja uz vienu gadu vai alternatīva aizsardzība.

¹⁶⁹ Saskaņā ar jauno integrācijas aktu, kas stājās spēkā 2011. gada septembra sākumā.

¹⁷⁰ Likums Nr. 326/1999, op.cit. (82. piezīme).

¹⁷¹ Imigrācijas noteikumi, 319. §. Pieejams vietnē: <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/policyandlaw/immigrationlaw/immigrationrules/part8/> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

"Neizraidīšanas" princips¹⁷² aizliedz bēgļu izraidīšanu un pieprasa dalībvalstis izskatīt patvēruma pieteikumus pirms personas deportēšanas. Atrodoties uz robežas, tas nozīmē, ka dalībvalstīm ir jāsniedz iespēja piekļūt patvēruma procedūrai.

Saistībā ar šo prasību attiecībā uz nepavadītiem nepilngadīgajiem jaunākajā ES rīcības plānā ir noteikts: *"Kamēr nav atrasts ilgtspējīgs risinājums, uzņemšanas pasākumi un piekļuve attiecīgajām procesuālām garantijām ir jāpiemēro no brīža, kad nepavadīts nepilngadīgais ir atklāts uz ārējām robežām vai ES teritorijā. (...) "*¹⁷³.

Šis vispārējais apsvēruma nepavadītam patvērumu meklējošam bērnam rada grūtības saistībā ar piekļuvi patvēruma procedūrai, aizbildnību, interviju un izraidīšanu.

8.1. Piekļuve patvēruma procedūrai uz robežas

Ne visās Eiropas valstīs ir pieejamas procedūras uz robežas. **Maltā** personas, kas šķērso jūras robežu, nekavējoties tiek iesaistītas standartā procedūrā un turētas aizturēšanas centros. **Rumānijā** nepavadīti patvērumu meklējošie nepilngadīgie netiek pakļauti robežas šķērsošanas procedūrai¹⁷⁴. **Dānijā** nav tradicionālas robežas ar satiksmes kontroli. **Austrijā** nav robežas šķērsošanas procedūras, izņemot tā saucamo "īpašo tranzītu" Vīnes lidostā.

Bulgārija, Kipra, Apvienotā Karaliste, Īrija un **Rumānija** nav Šengenas valstis. Dažām valstīm ir robežas ar valstīm, kas ir ārpus ES un nav Šengenas valstis, piemēram, **Lietuva** (robeža ar Baltkrieviju un Krievijas Federāciju) un **Polija** (robeža ar Krievijas Federāciju, Lietuvu, Baltkrieviju un Ukrainu). Nepietiekamā patvēruma meklētājiem sniegtā sociālā atbalsta un zemu attīstītās integrācijas politikas dēļ daudzi patvēruma meklētāji uzskata Poliju par tranzīta valsti, nevis par galamērķi. Līdzīga situācija ir **Ungārijā** un **Slovākijā**, kas robežojas ar tādām ES neietilpstošām valstīm kā Serbija un Ukraina. Nepavadīto nepilngadīgo skaits, kas tika

atgriezti no Ungārijas Serbijā, ievērojami pieauga 2011. gadā: tika identificēti vismaz 75 gadījumi, kad nošķirti bērni no Ungārijas tika nosūtīti atpakaļ uz Serbiju, neizvērtējot viņu individuālās situācijas un aprūpes līmeni, ko viņi saņemtu Serbijā¹⁷⁵.

Somijā 2008. gadā lidostās tika iesniegti tikai 4 nepavadītu nepilngadīgo pieteikumi starptautiskai aizsardzībai, pārējie 702 pieteikumi tika iesniegti vietējā policijā¹⁷⁶. **Īrijā** pastāv politika, ka nevienam nepilngadīgajam nedrīkst aizliegt iebraukt valstī, tiklīdz tiek atzīta viņa nepilngadība. **Kipra** ir sala netālu no Turcijas, Sīrijas un Ēģiptes. Tās mazās platības dēļ neviena no patvēruma procedūras daļām nenotiek uz robežas, lai gan kandidātam uz robežas tiek atļauts iesniegt pieteikumu policijā. **Francijā** 2011. gadā 44 nepavadīti bērni ir prasījuši patvērumu tā saucamajās "zones d'attente" (2010. gadā – 99 bērni)¹⁷⁷. Deviņus no viņiem uzņēma teritorijā, lai tie iesniegtu patvēruma pieteikumu.

8.2. Aizbildniecība uz robežas

Austrijā, Bulgārijā, Dānijā, Igaunijā, Somijā, Itālijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Portugālē, Slovēnijā, Zviedrijā un **Apvienotajā Karalistē** uz robežas netiek tieši iecelts aizbildnis, kad tiek identificēts nepavadīts nepilngadīgais.

Beļģijā robežas aģentiem ir jāinformē Aizbildniecības dienests ("service des tutelles"), tiklīdz uz robežas tiek identificēts nepilngadīgais. Problēmu rada fakts, ka šis process var aizņemt laiku, kas nozīmē, ka aizbildnis nevar tikt iecelts, kamēr jauniešs atrodas robežpunktā. **Lietuvā** pirmajā nopratināšanā uz robežas piedalās īpaši nozīmēts advokāts, kas patvēruma meklētājam sniedz juridiskos pakalpojumus un aizstāv nepavadītā nepilngadīgā intereses, kā arī teritoriālā bērnu tiesību aizsardzības dienesta pārstāvis. Šī persona netiek oficiāli iecelta par aizbildni, taču personas pienākums ir pārstāvēt nepilngadīgā intereses. **Apvienotajā Karalistē** nav reālas aizbildnības sistēmas ne uz robežas, ne valstī.

¹⁷² ANO Ģenerālās Asamblejas Konvencija par bēgļa statusu, 33. pants, op.cit. (2. piezīme); Padomes Direktīva 2004/83/EK, 21. pants, op.cit. (3. piezīme).

¹⁷³ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei: Rīcības plāns par nepavadītiem nepilngadīgajiem (2010.-2014. gads). Pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:EN:PDF> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā], 4. nodaļa, 10.-12. lpp.

¹⁷⁴ Likums Nr. 122/2006, 84. panta 1. punkts, op.cit. (92. piezīme).

¹⁷⁵ Saskaņā ar Ungārijas Helsinku komitejas (HHC) pieredzi robežu pārraudzībā 2011. gadā. Ungārijas likums paredz, ka nepavadīta nepilngadīga persona var tikt izraidīta tikai tad, ja mērķa valstī notiek ģimenes atkalapvienošanās vai tiek nodrošināta pienācīga aprūpe. TCN akta 45. sadaļas 5. punkts.

¹⁷⁶ Parsons, Annika (2010) *The best interests of the child in asylum and refugee procedures in Finland*, Nepilngadīgo tiesībsarga birojs, 33. lpp. Pieejams vietnē: http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0009/contributions/public_authorities/042_ombudsman_for_minorities_finland_report.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹⁷⁷ OFPRA *Rapport d'activité 2011*, 34. lpp. Pieejams vietnē: http://www.nouvellecour.com/espace_client/ofpra2/ [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

Čehijā, Francijā, Vācijā, Ungārijā, Luksemburgā, Nīderlandē un Slovākijā tiek iecelts aizbildnis katram nepilngadīgajam, kas nokļūst uz robežas.

Francijā aizbildnim ir jābūt ieceltam uz robežas. Šis "ad hoc administrators" ir jāieceļ nekavējoties. Tomēr praksē reizēm rodas problēmas. Piemēram, 53 no 637 nepilngadīgajiem netika iecelti aizbildņi, kad tie 2009. gadā tika ievietoti "zone d'attente"¹⁷⁸. **Luksemburgā** nepavadītiem nepilngadīgajiem, kuriem ir liegta iekļūšana teritorijā, pēc iespējas ātrāk ir jāieceļ ad hoc administrators. **Ungārijā** likumdošana paredz, ka likumīgajam aizbildnim ir jābūt ieceltam visām procedūrām, kuras, iespējams, ir jāiziet nepavadītajam nepilngadīgajam, un tas ir jāveic nekavējoties pēc tam, kad policija ir identificējusi šādu nepilngadīgo un neapstrīd viņa vecumu. Tomēr realitātē tā ir tikai formalitāte, un aizbildnim nav aktīvas lomas procesā. **Slovākijā**, kad policija uzzina, ka ārvalstnieks nav pilngadīgs, tai nekavējoties ir jāpārtrauc jebkuras citas procedūras un jāsaazinās ar vietējo nodarbinātības, sociālo un ģimenes lietu biroju, kas pārņem atbildību par aizbildņa iecelšanu. **Vācijā** ikvienam nepilngadīgajam līdz 18 gadu vecumam tiek iecelts aizbildnis un papildus arī advokāts, tomēr tas attiecas tikai uz robežas šķērsošanas procedūru lidostā.

8.3. Intervija uz robežas

Kad bērns nokļūst uz robežas un lūdz patvērumu, parasti tiek veikta intervija, lai noskaidrotu situāciju un noteiktu, vai bērns ir tiesīgs saņemt bēgļa statusu vai uz šī pamata iekļūt valsts teritorijā. Šīs intervijas apstākļu noteikšana un izvēle ir ārkārtīgi svarīga konkrētajā kontekstā, jo bērns to var uztvert kā brīvības atņemšanu un var tikt traumēts, ierodoties jaunā valstī. No šī viedokļa galvenie analizēšanas aspekti ir tulkošanas un citu pakalpojumu pieejamība uz robežas, darbinieku ievērojamā saistībā ar bērna tiesībām, kā arī intervijas saturs.

8.3.1. Tulki

Reizēm, kad nepilngadīgajam tiek uzdoti jautājumi vai paziņota informācija, **uz robežas ir pieejami tulki.**

Tulku pakalpojumi ir paredzēti daudzās valstīs, piemēram, **Austrijā, Beļģijā, Kiprā, Čehijā, Igaunijā, Somijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Īrijā, Itālijā, Latvijā, Lietuvā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē.**

Vācijā pastāv zināma atšķirība: uz ārējām valsts robežām tulkus nav sistemātiski pieejams, tomēr lidostas procedūras laikā tulkus ir pieejams. **Rumānijā** prakse rāda, ka uz robežas policijas darbiniekiem bieži ir problēmas atrast retu valodu tulkus, piemēram, somāļu, puštu un hazāru valodas tul-

kus. **Itālijā**, katru gadu noslēdzot atsevišķas vienošanās starp prefektūrām un NVO, ostās, lidostās un sauszemes robežpunktos tiek veidoti "informācijas portāli"¹⁷⁹, kuros iekļauti tādi pakalpojumi kā tulkošana.

Lai gan šis pakalpojums ir jānodrošina saskaņā ar likumu, daudzās **valstīs trūkst informācijas, lai izvērtētu, vai šāds pakalpojums tiek sniegts sistemātiski**, piemēram, **Austrijā un Kiprā. Bulgārijā** ir tulku trūkums. **Igaunijā** gadījumos, kad ir paredzēts tulkus, praksē parasti trūkst tulku ar eksotisku valodu zināšanām. **Somijā** praksē patvēruma pieteikuma veidlapa bieži tiek aizpildīta ar policijas darbinieka palīdzību un pieteikuma iesniedzēja angļu valodas zināšanas bieži vien nav pietiekamas¹⁸⁰.

Maltā un Polijā tulki uz robežas nav pieejami.

8.3.2. Citi uz robežas pieejamie pakalpojumi

Dažās valstīs **uz robežas ir paredzēti arī citi pakalpojumi, lai sniegtu palīdzību bērnam.**

Austrijā nepavadītus nepilngadīgos, kā arī pieaugušos bēgļus Vīnes lidostas īpašajā tranzīta zonā uzrauga organizācija *Caritas Social Care* (*Caritas* sociālā aprūpe). **Beļģijā** dažām NVO ir atļauts kā "apmeklētājiem" iekļūt slēgta tipa pierobežas centros. Viņi var palīdzēt nepilngadīgajiem, kas aizturēti, pamatojoties uz šaubām par viņu vecumu. **Francijā** organizācijas *Sarkana Krusts* un citu NVO pārstāvji atrodas uzgaidāmajā zonā, darbojoties kā likumīgiem aizbildņiem ("Famille Assistance"). NVO *Association nationale d'assistance aux frontières pour les étrangers* (*Anafé*) arī atrodas lidostā un sniedz juridisko atbalstu nepilngadīgajiem un pieaugušajiem. 2010. gadā šī organizācija sastapās ar 53 nepavadītiem nepilngadīgajiem¹⁸¹. **Spānijā** ir vairākas NVO, kas strādā uz robežām, kur ierodas imigranti (piemēram, *Sarkana Krusts* un *Comisión Española de Ayuda al Refugiado*). **Itālijā**, katru gadu noslēdzot atsevišķas vienošanās starp prefektūrām un NVO, ostās, lidostās un sauszemes robežpunktos tiek veidoti "informācijas portāli"¹⁸². Pakalpojumu saņēmēji ir tie, kas iesniedz patvēruma pieteikumu, kā arī ārvalstnieki, kas plāno uzturēties Itālijā ilgāk nekā trīs mēnešus. 2001. gada 2. maija leģslatīvā ministrijas dekrēts nosaka, ka galvenais šo pakalpojumu sniegšanas mērķis uz robežas ir palīdzība visvieglāk ievainojamām personām, piemēram, spīdzināšanas un vardarbības upuriem, personām, kam nepieciešama palīdzība un nepavadītiem

¹⁷⁹ Imigrācijas likuma Nr. 286/98 11. panta 6. apakšsadaļā, ar grozījumiem, kas veikti Likumā Nr. 189/02, ir paredzēta šādu pakalpojumu sniegšana uz robežas.

¹⁸⁰ Parsons, Annika, 34. lpp. *op.cit.* (176. piezīme).

¹⁸¹ ANAFE *Rapport d'activité 2010*. Pieejams vietnē: <http://www.anafe.org/download/rapports/rapport%20activite%20E9%20Anaf%202010.pdf> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā], 18. lpp..

¹⁸² Imigrācijas likuma Nr. 286/98 11. panta 6. apakšsadaļā ar grozījumiem, kas veikti Likumā Nr. 189/02.

¹⁷⁸ ANAFE *Rapport d'activité 2009*, 20. lpp. Pieejams vietnē: http://www.anafe.org/download/rapports/_Rapport%20Activite%20E9%20Anaf%202009.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

nepilngadīgajiem¹⁸³. Šo pakalpojumu saņēmējiem tiek sniegta juridiskās un sociālās konsultācijas, tulka pakalpojumi, palīdzība pajumtes atrašanās, iespēja sazināties ar vietējām amatpersonām/dienestiem, kā arī informatīvi dokumenti par specifiskiem patvēruma jautājumiem, kas paredzēti patvēruma meklētājiem un robežpolicijai.

8.3.3. Uz robežas strādājošo darbinieku iejūtība saistībā ar bērnu tiesībām un tiesībām uz patvērumu

Tā kā nepavadītiem patvērumu meklējošiem bērniem ir īpašas vajadzības, **imigrācijas jomas darbiniekiem ir jābūt iejūtīgiem jautājumos, kas skar bērnu tiesības un nepavadīto nepilngadīgo tiesības uz patvērumu.**

Daudzās valstīs tiek atzīts, ka teorētiski darbinieki ir jāapmāca darbam šādos apstākļos, tomēr praksē tiek konstatēts, ka bērnu tiesības ne vienmēr tiek ievērotas.

Daudzās valstīs **darbinieki netiek īpaši apmācīti**. Līdz ar to pret nepavadītiem bērniem izturas kā pret pieaugušajiem. Dažās valstīs **uz robežas strādājošie aģenti tiek apmācīti vai vismaz ievēro īpašus noteikumus attiecībā uz darbu ar bērniem**. **Igaunijā** policijai un Robežsardzes pārvaldei ir iekšēji noteikumi – rīcības kodekss darbam ar bērniem. **Francijā** ir paredzēts, ka apmācības laikā visi policisti tiek sagatavoti darbam ar bērniem. Tomēr saskaņā ar organizācijas Sarkanais Krusts informāciju pašreizējā situācija ir citāda. Ir konstatēti nepiedienīgas attieksmes gadījumi. **Apvienotajā Karalistē** imigrācijas jomas darbiniekiem, kas strādā uz robežas, teorētiski ir jābūt iejūtīgiem bērnu tiesību jautājumos vai vismaz saistībā ar bērnu labklājību. Šim nolūkam ir izstrādāti oficiāli norādījumi¹⁸⁴, tomēr praksē ir konstatēti bērnu tiesību neievērošanas gadījumi. **Portugālē** saskaņā ar likumu¹⁸⁵ ir atbilstoši jāapmāca personāls, kas strādā ar nepavadītiem nepilngadīgajiem. Nesen, 2010. gada jūnijā, UNHCR Romas birojs rīkoja apmācību SEF patvēruma piešķiršanas darbiniekiem (tostarp darbiniekiem, kas strādā uz robežām) un organizācijas CPR juridiskajiem darbiniekiem. Apmācībā bija ietverta arī sadaļa par bērnu intervēšanas metodēm.

8.3.4. Uz robežas veiktās intervijas saturs

Lielākajā daļā valstu patvērumu meklējošos nepilngadīgos intervē uz robežas par būtiskiem jautājumiem saistībā ar viņu prasību. Piemēram, **nepavadītiem patvērumu meklējošiem bērniem jautā par iemesliem, kādēļ viņi pameta savu valsti un lūdz patvērumu**, un šī informācija var tikt izmantota turpmāk, kad tiks izvērtēts pieteikums. Toties **Grieķijā** intervija šķiet ļoti īsa – tā ilgst tikai 15 minūtes. Tādēļ nepilngadīgajam nav iespējas paskaidrot savas pārvietošanās iemeslus.

Slovēnijā nepavadīti nepilngadīgie paskaidro, kā viņi atceļojuši no savas valsts uz Slovēniju, kā arī ļoti īsi paskaidro, kādēļ viņi meklē aizsardzību Slovēnijā. Visā šī informācija tiek reģistrēta protokolā, kas tiek iesniegts iestādē, kura lemj par patvēruma piešķiršanu. Oficiālā patvēruma pieteikuma iesniegšanas brīdī nepilngadīgā liecības tiek salīdzinātas ar protokolā reģistrētajām.

Apvienotajā Karalistē, identificējot nepavadītus nepilngadīgos uz robežas, ar šiem bērniem var tikt veikta intervija kā ar nelegāliem robežas šķērsotājiem, lai noteiktu viņu identitāti ierašanās maršrutu Apvienotajā Karalistē. Pastāv bažas, ka šīs intervijas saturs var tikt izmantots patvēruma prasības izskatīšanas būtiskākajās daļās¹⁸⁶.

Francijā nepavadīti patvērumu meklējoši bērni netiek intervēti par būtiskiem jautājumiem saistībā ar viņu prasību, tomēr NVO *Association nationale d'assistance aux frontières pour les étrangers (Anafé)* pārstāvjus satrauc tas, ka iestādes *Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides* (OFPRA) darbinieki uz robežas uzdod ļoti konkrētus jautājumus.

Beļģijā, Bulgārijā, Kiprā, Čehijā, Dānijā, Igaunijā, Vācijā, Īrijā, Itālijā, Lietuvā, Rumānijā un Zviedrijā nepavadītus nepilngadīgos uz robežas neiztaujā par būtiskiem jautājumiem saistībā ar viņu prasību.

Beļģijā uz robežas nepavadītiem patvērumu meklējošiem bērniem ir jāaizpilda veidlapa, kurā viens no jautājumiem ir par migrācijas iemesliem. Šo jautājumu varētu potenciāli izmantot, lai izvērtētu patvēruma meklētāja bailes saistībā ar nosūtīšanu uz izcelsmes valsti, tomēr praksē šī veidlapa netiek sūtīta uz iestādi *Commissariat général aux réfugiés et apatrides* (CGRA) un tādēļ nevar tikt izmantota patvēruma pieteikuma izvērtēšanā.

Latvijā detalizēta informācija, kas iegūta uz robežas veiktās intervijas laikā, tiek pilnībā izmantota pieteikuma

¹⁸³ CIR e Commissione Europea Progetto S.A.B. *Servizi alle frontiere: cooperazione pratica. Rapporto finale*, 2008, 22. lpp. Pieejams vietnē: http://www.cir-onlus.org/SAB_CIR_servizi_alle_frontiere_italiano.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹⁸⁴ Apvienotās Karalistes Iekšlietu ministrija, *Ikviens bērns ir īpašs: izmaiņas bērniem*, 2009. gada novembris. Pieejams vietnē: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2a23462.html> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹⁸⁵ Likuma Nr. 27/2008 (30. jūnijs) 79. pants, kas nosaka, ka personālam, kas strādā ar nepavadītām nepilngadīgām personām, ir jābūt atbilstoši apmācītam, lai izpildītu nepilngadīgu personu vajadzības, un ir jāievēro konfidencialitāte saistībā ar informāciju, kas nonāk viņu rīcībā darba pienākumu izpildes laikā.

¹⁸⁶ REFUGEE AND MIGRANT JUSTICE, op.cit. 2010. gads: par 15 gadus vecu nepavadītu bērnu, kura patvēruma meklētāja pieteikums tika noraidīts: "Kā iemeslus atteikuma vēstulē UKBA minēja detalizētu informāciju, ko viņš bija sniedzis nelegālo robežšķērsotāju intervijās, lai mazinātu viņa patvēruma meklētāja pieteikuma uzticamību, kaut arī šīs intervijas pat netika pieminētas viņa galvenajā intervijā. UKBA pat atsakās izsniegt nelegālo robežas šķērsotāju interviju transkripcijas bērna aprūpētājam vai juridiskajam pārstāvim."

izvērtēšanas būtiskāko daļu laikā un tai ir nopietna loma, jo Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvis salīdzina kandidāta sniegtās atbildes pirmajā intervijā ar atbildēm, kas sniegtas galvenajā intervijā, ar nolūku identificēt atšķirīgu un apšaubāmu informāciju.

8.4. Aizturēšana uz robežas

Dažās valstīs nepilngadīgos nedrīkst aizturēt uz robežas. Reizēm, pat ja aizturēšana nav atļauta, praksē tā tiek veikta gadījumos, ja tiek apšaubīts nepilngadīgo vecums vai vecuma noteikšana ir bijusi nepareiza. Citās valstīs aizturēšana ir atļauta.

Austrijā, Čehijā, Somijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā, Latvijā un Maltā nepavadītus nepilngadīgos drīkst aizturēt uz robežas.

Austrijā aizturēšanas laiku var pagarināt līdz pat 6 nedēļām. **Francijā** nepavadītus nepilngadīgos uz robežas drīkst aizturēt līdz pat 20 dienām tā saucamajā "zone d'attente".

Grieķijā nepavadītus nepilngadīgos var aizturēt uz vairākām dienām vai mēnešiem. Atsaucoties uz nesen izdoto Grieķijas Bēgļu Padomes atskaiti, pēdējā gada laikā tikai vienā galamērķa centrā Filakio- Orestiāda (Trāķijas robežlīnijā ar Turciju) tika aizturēti vismaz 572 nepavadītie nepilngadīgie, 55–130 no tiem ievietojot vienā kamerā, kuras maksimālā ietilpība ir 40 personas. Tikai pēc 2011. gada septembra bērniem tika dota iespēja no tās izklūt uz vismaz 15 minūtēm dienā. Līdz tam aizturētie nepilngadīgie ļoti reti redzēja dienas gaismu vesela aizturēšanas mēneša laikā¹⁸⁷.

Dažās valstīs **aizturēšana ir atļauta un izmantota, bet tikai uz dažām stundām un tikai noteiktos apstākļos**, piemēram, **Dānijā, Igaunijā, Ungārijā, Latvijā un Apvienotajā Karalistē.**

Dānijā nepavadītus nepilngadīgos drīkst aizturēt, bet tikai uz īsu laika periodu pirms nodošanas organizācijas Sarkanais Krusts nepilngadīgo centrā. **Ungārijā** aizturēšana uz robežas ir iespējama, bet tikai līdz brīdim, kad nepavadītajam nepilngadīgajam tiek piešķirta pajumte, ja viņš meklē patvērumu, kas parasti ir ne vairāk kā dažu stundu aizturēšana robežas īslaicīgās aizturēšanas iestādē. **Polijā** bērnu īslaicīgi aiztur robežsardze uz laiku, kamēr tiek atrasta pienācīga uzturēšanās vieta un kamēr tiek iecelts aizbildnis¹⁸⁸.

Dažās valstīs **aizturēšana ir atļauta, taču praksē tiek reti izmantota**, piemēram, **Čehijā un Portugālē.**

Beļģijā, Kiprā, Īrijā, Lietuvā, Rumānijā un Slovākijā nepavadītus nepilngadīgos uz robežas aizturēt nav atļauts.

Īrijā visi nepavadītie nepilngadīgie līdz ar brīdi, kad viņus identificē Imigrācijas dienests, tiek nodoti HSE, kas nozīmē, ka viņi tiek nodoti konkrētai iestādei, kura par viņiem rūpēsies un viņus pārstāvēs.

Bulgārijā ir īpaša situācija. Principā patvēruma meklētājus, tostarp nepavadītus nepilngadīgos, nedrīkst aizturēt¹⁸⁹. Savukārt nepavadītus nepilngadīgos, kas nemeklē patvērumu, drīkst aizturēt. Līdz ar to aizturēšana šķiet iespējama, bet tikai tad, ja bērns netiek informēts par iespēju lūgt patvērumu vai ja viņa pieteikums netiek pienācīgi reģistrēts.

8 IETEIKUMS - Patvērums uz robežas

- Nepavadītiem bērniem, kas nonāk uz robežas, ir jāļauj iekļūt valsts teritorijā, lai nodrošinātu viņiem mājvietu un aprūpi tāpat kā citiem nepavadītiem bērniem, kas meklē patvērumu. Viņi nekad nav jāaiztur uz robežas.

¹⁸⁷ Grieķijas Bēgļu padome *Nepavadītas nepilngadīgas personas un Grieķijas un Turcijas robežas*, 2011. gada marts – 2012. gada marts, ziņojums. Pieejams vietnē: <http://www.gcr.gr/sites/default/files/evros.pdf> [skatīts 2012. gada 10. jūlijā].

¹⁸⁸ Atbildi Starptautiskajam Humanitāro iniciatīvu fondam rakstiskā formā sniedza Polijas Robežsardzes pārstāvis.

¹⁸⁹ 2011. gada 9. novembrī Ministru padome pieņēma grozījumus Rīkojumā par valsts iestāžu atbildību un koordināciju, ieviešot Padomes Regulu Nr. 343/2003 (2003. gada 18. februāris), Komisijas Regulu Nr. 1560/2003 (2003. gada 2. septembris), Padomes Regulu Nr. 2725/2000 (2000. gada 11. decembris) un Padomes Regulu Nr. 407/2002 (2002. gada 28. februāris).

Secinājumi

Analizējot dažādus jautājumus saistībā ar nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas meklē patvērumu, tiek izceltas daudzas problēmas. Viens no galvenajiem šī ziņojuma atklājumiem ir ar šo jomu saistīto tiesību aktu un prakses atšķirības, lai gan Eiropas Savienībā tiek veikti mēģinājumi harmonizēt patvēruma tiesību īstenošanu. Kopumā, izskatot pieteikumus uz vienu no cilvēka pamattiesībām – tiesībām uz patvērumu –, Eiropas Savienībā reti tiek ņemta vērā nepilngadība, un tas ir pretrunā ar Eiropas un Starptautisko cilvēktiesību standartu prasībām, it īpaši Konvencijas par bērnu tiesībām prasībām. Statistikas dati bieži nav pilnīgi, juridiskās pārstāvēšanas apjoms un saturs ievērojami atšķiras dažādās valstīs, Dublinas II regula ne vienmēr tiek izmantota labākajās bērna interesēs, procedūras laikā sniegtā atbalsta un mājvietas kvalitāte parasti nav apmierinoša (dažās valstīs pat ir atļauta nepavadītu patvērumu meklējošu bērnu aizturēšana), kā arī, izskatot patvēruma pieteikumu un pieņemot lēmumu, tiek ņemts vērā maz bērniem draudzīgu faktoru.

Līdz ar to situācija kopumā nav pozitīva. Tomēr šis pētījums norāda, ka situāciju var uzlabot dažādos veidos. Faktiski tiek novēroti labi prakses piemēri katrā jautājumā saistībā ar nepavadītu nepilngadīgo tiesībām uz patvērumu. Šo pozitīvo piemēru salīdzinājums var noderēt ieinteresētajām pusēm no atsevišķām dalībvalstīm un Eiropas institūcijām, lai uzlabotu šo jauno cilvēku situāciju, kuri ir daudz cietuši un kuriem tagad ir nepieciešams, lai tiktu cienītas viņu pamattiesības uz dzīves veidošanu Eiropā.

Ieviešot kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, īpaši ir jāņem vērā nepavadīto bērnu specifiskā situācija. Šajā kontekstā ir interesanti novērot, ka šis aspekts tiek ņemts vērā Eiropas institūcijās un aģentūrās, piemēram, Komisijā¹⁹⁰, Eiropas Aģentūras operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības dalībvalstu ārējām robežām (Frontex)¹⁹¹, Eiropas Patvēruma atbalsta birojs¹⁹² un Pamattiesību aģentūra¹⁹³. Šobrīd ir nepieciešams, lai Eiropas Savienība šo jautājumu risinātu vispusīgi un konsekventi un dalībvalstīs tiktu veikti attiecīgie pasākumi, nodrošinot atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai. Lai gan nepavadītie bērni ir tikai maza daļa no patvēruma pieteikuma iesniedzējiem, šie bērni, kas iekļūst Eiropā, bēgot no vajāšanas, ir Eiropas nākotne, tādēļ viņiem ir jānodrošina augsta līmeņa aizsardzība atbilstoši Eiropas Savienības saistībām un tradīcijām.

¹⁹⁰ Rīcības plāns par nepavadītiem nepilngadīgiem (2010. – 2012. gads), *op.cit.* (173. piezīme).

¹⁹¹ Frontex *Nepavadītu nepilngadīgu personu migrācijas process*, 2010. gada decembris. Pieejams vietnē:

http://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Unaccompanied_Minors_in_Migration_Process.pdf [skatīts 2012. gada 30. jūlijā].

¹⁹² Eiropas Patvēruma atbalsta birojs *Darba programma 2012. gadam*, 2011. gada septembris. Pieejams vietnē:

http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/asylum/docs/easo/EASO_2011_00110000_EN_TRA.pdf [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

¹⁹³ Pamattiesību aģentūra *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States*, 2010. gada decembris. Pieejams vietnē:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e539f1c2.html> [skatīts 2012. gada 11. jūlijā].

1. pielikums. KOPSAVILKUMS

Projekta galveno secinājumu kopsavilkums

Šobrīd, kad Eiropas Savienības dalībvalstis ir iesaistījušās kopējas Eiropas patvēruma sistēmas (CEAS – Common European Asylum System) izveidē, procedūru un prakses pielāgošana darbam ar nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu, joprojām ir ļoti svarīgs jautājums. Standarti, kas attiecas uz šo īpaši neaizsargāto iedzīvotāju grupu, ir jāpielāgo tās īpašajai situācijai. Tādi jautājumi kā, piemēram, likumīgā aizbildnība, atbalsts procedūras laikā vai intervijas apstākļi, ir būtiski šo bērnu efektīvas aizsardzības nodrošināšanai.

Norādītajā kontekstā šī pētījuma mērķis ir analizēt visu 27 ES dalībvalstu likumdošanu un praksi, lai identificētu paraugprakses piemērus, trūkumus un uzlabojumu variantus, kas saistīti ar nepavadītu bērnu patvēruma tiesību īstenošanu Eiropas Savienībā.

1. Patvēruma procedūru vispārējs apskats saistībā ar nepavadītiem bērniem

Šķiet, ka vairākās valstīs robežu šķērsotāju atgriešana tiek veikta, nenovērtējot ar patvērumu saistīto bērna situāciju, kas ir pretrunā ar neizraidīšanas principu.

Austrijā Vīnes lidostas robežas procedūras ietvaros Apvienoto Nāciju Augstajam Komisāram Bēgļu lietās (UNHCR) ir iespēja uzlikt veto atteiktajiem nepavadīto bērnu patvēruma pieteikumiem, tādējādi atļaujot iekļūt valstī.

Daži patvēruma procedūras aspekti varētu atturēt nepilngadīgos no patvēruma prasīšanas. Dažās valstīs iestāžu īstenotā neformālā prakse (piemēram, grūtības saņemt pieteikuma veidlapu) varētu ietekmēt nepilngadīgos un atturēt tos no pieteikšanās patvērumam. Citi aspekti, kas var kavēt personu atzīšanu par nepavadītiem bērniem un attiecīgi liegt iespēju izmantot konkrētas procedūras, ir drošības trūkums un **vecuma noteikšanas** procedūras ilgums. Tas ir ļoti liels pamats uztraukumam visās ES valstīs, kur ārstu apskate ir visizplatītākā metode, kaut gan tā tiek uzskatīta par nepietiekamu.

Gandrīz **visās ES valstīs** policijai saskaņā ar likumu ir jāinformē visi migranti par viņu tiesībām prasīt patvērumu, it īpaši, kad tie tiek arestēti, taču šīs informācijas saturs parasti nemainās neatkarīgi no personas vecuma. Līdz ar to praksē daudzi bērni nesaprot šo oficiālo paziņojumu, jo tajā nav ietverti īpaši noteikumi attiecībā uz nepilngadīgām personām.

Zviedrijā Migrācijas pārvalde izsniedz īpašu bērnam paredzētu dokumentu, kurā ir sniegtas dažādas vispārējas ziņas par pieteikšanās procesu bēgļa statusa saņemšanai. Turklāt organizācija Sarkanais Krusts jauniešu centros, kuros dzīvo nepavadītās nepilngadīgās personas, rīko "patvēruma informācijas darbseminārus". Šī aktivitāte ir ļoti populāra, un jauniešiem parasti rodas daudz jautājumu par procedūru.

1 IETEIKUMS – piekļuve patvēruma procedūrai

- Bērniem neatkarīgi no viņu vecuma vienmēr būtu jānodrošina piekļuve patvēruma procedūrai.
- Valsts iestādēm ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka visi nepavadītie bērni vienmēr tiek informēti par savām tiesībām uz patvērumu un ka šādas procedūras elementi ir sagatavoti bērniem draudzīgā formā un ir pielāgoti bērnu vajadzībām.

2. Statistikas dati un profili

Dažās valstīs pieejamie statistikas dati par patvēruma pieteikumiem ir neskaidri vai nepilnīgi. Kopumā tika konstatēts, ka 2010. gadā visā Eiropas Savienībā ir iesniegti 10 295 nepavadītu nepilngadīgu personu patvēruma pieteikumi. Vislielākais pieteikumu skaits tika reģistrēts **Zviedrijā** (2393), **Vācijā** (1948) un **Apvienotajā Karalistē** (1595). Izņemot **Čehiju**, citviet nav pieejami dati par pārsūdzēšanas gadījumiem no nepavadītiem bērniem.

13 valstīs no 21 valsts, kurā bija pieejami dati ar patvēruma meklētāju iedalījumu pēc valstspiederības, Afganistāna bija pirmā izcelsmes valsts. Gandrīz katrā gadījumā šie kandidāti šķiet vecāki par 15 gadiem. 2010. gadā vidējais rādītājs valstīs, par kurām šie statistikas dati ir pieejami, liecina, ka 82 % nepilngadīgo pieteikuma iesniedzēju ir vīriešu dzimuma pārstāvji.

Lielākā daļa valstu nenodrošina detalizētus datus, kas varētu sniegt informāciju par lēmumu skaitu saistībā ar nepavadītu bērnu patvēruma pieteikumiem. Gadījumos, kad šādi dati ir pieejami, var novērot, ka pozitīvo lēmumu daudzums svārstās no 8 % (**Īrijā**) līdz 61 % (**Apvienotajā Karalistē**), taču iespējamie procedūru rezultāti nav vienādi visās valstīs ("pozitīvs" lēmums var tikt pieņemts, bet tam var būt mazāk labvēlīgs statuss nekā bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statuss).

2 IETEIKUMS – statistikas dati

- Katrai dalībvalstij ir jāievāc un jāsniedz dati par patvēruma pieteikumiem un lēmumiem, kas saistīti ar nepavadītiem nepilngadīgajiem, sadalot datus pēc dzimuma, tautības un vecuma, lai veicinātu zināšanu attīstību par šo parādību un piemērotas politikas izveidi.

3. Likumīgā aizbildnība

Eiropas valstīs tiek īstenoti dažādi likumīgās aizbildnības modeļi. Vairākās ES valstīs tiek izmantota likumīgās aizbildnības sistēma, kas ir īpaši paredzēta nepavadītiem bērniem, kas meklē patvērumu (**Kiprā, Čehijā, Dānijā, Igaunijā, Somijā, Francijā, Luksemburgā, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā** un **Zviedrijā**).

Citās valstīs nepavadītus bērnus patvēruma procedūrā pārstāv likumīgie aizbildņi, kuri netiek īpaši iecelti šai procedūrai (**Austrijā, Beļģijā, Bulgārijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Īrijā, Latvijā, Lietuvā, Maltā, Nīderlandē, Slovākijā, Spānijā** un **Apvienotajā Karalistē**).

Apstākļi, kuros personu var iecelt par aizbildni, dažādās valstīs ir atšķirīgi. **Austrijā, Bulgārijā, Somijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Īrijā, Itālijā, Latvijā, Lietuvā, Rumānijā, Slovākijā, Spānijā** un **Apvienotajā Karalistē** patvēruma tiesību aktos nav oficiālu prasību attiecībā uz zināšanām vai apmācību. Dažās valstīs ir nepieciešama īpaši eksperti, piemēram, **Kiprā, Dānijā, Igaunijā, un Nīderlandē**.

Lai kļūtu par aizbildni **Nīderlandē**, personai ir jāiegūst bakalaura grāds sociālā darba jomā. Lai atbalstītu aizbildņus, NIDOS organizē seminārus, kā arī kursus atsevišķos uzņēmumos. Kad šīs personas sāk pildīt savus pienākumus, tiek organizēts četru dienu ievadkurss. Aizbildņi Šipholas lidostā organizētās konferencēs un ar kultūras vidutāju starpniecību saņem informāciju par izcelsmes valstīm.

ES likumīgās aizbildnības jautājums tiek risināts daudzveidīgi. Dažu valstu atbildīgās struktūras uzskata, ka likumīgā aizbildņa pienākums ir rūpēties par visiem bērna dzīves aspektiem, tostarp patvēruma procedūrām. Šī iespēja šķiet labs risinājums, ja aizbildnim ir pietiekamas zināšanas par patvēruma tiesībām. Īpaša aizbildņa iecelšana patvēruma procedūrai arī ir iespējams risinājuma veids, taču tas nozīmē, ka starp šo īpašo aizbildni un vispārējo aizbildni ir jābūt labām attiecībām. Tas nozīmē arī to, ka šī īpašā aizbildņa loma, kurš ir apmācīts darbam ar patvēruma jautājumiem, tiek paplašināta, lai ietvertu sevī visus procedūras aspektus, ieskaitot atbalstu pieteikuma rakstīšanā un sagatavošanos intervijai.

3 IETEIKUMS – likumīgā pārstāvība

- Patvēruma procedūras laikā ir jāieceļ likumīgais aizbildnis katram nepavadītajam bērnam.
- Aizbildnim ir jābūt īpašām zināšanām likumdošanas un patvēruma procedūras jomās, un viņam ir jābūt pieredzei bērnu tiesību un bērnu aizsardzības jomā. Šim aizbildnim ir jābūt neatkarīgam no valsts iestādēm.
- Ir jāievieš pārraudzības sistēma, lai novērtētu likumīgā aizbildņa darbu. Atbilstoši bērna vecumam un briedumam bērnam ir jāsniedz iespēja paust viedokli par aizbildņa iecelšanu un darbu.

4. Dublīnas II regula

Saskaņā ar Padomes 2003. gada 18. februāra regulu, ko parasti sauc par Dublīnas II regulu, *“ja patvēruma meklētājs ir nepilngadīgais bez pavadības, tad dalībvalsts, kas atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, ir tā dalībvalsts, kurā likumīgi atrodas kāds nepilngadīgā ģimenes loceklis, ja vien tas ir nepilngadīgā interesēs. Ja nepilngadīgajam nav ģimenes locekļu, dalībvalsts, kas atbild par pieteikuma izskatīšanu, ir tā dalībvalsts, kurā nepilngadīgais iesniedzis patvēruma pieteikumu”*. Pirkstu nospiedumus var iegūt tikai no nepilngadīgām personām, kuras ir vecākas par 14 gadiem. Praksē tas nozīmē, ka nepilngadīgos, kas jaunāki par 14 gadiem, nedrīkst pārvietot atbilstoši Dublīnas II regulai, izņemot gadījumus, kad nepilngadīgo ģimenes locekļi atrodas citā dalībvalstī.

Lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu ir **atļauta nepavadītu nepilngadīgu personu pārsūtīšana uz citu valsti atbilstoši Dublīnas II regulai**. Tā ir atļauta **Austrijā, Beļģijā, Bulgārijā, Kiprā, Čehijā, Dānijā, Igaunijā, Somijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Īrijā, Latvijā, Luksemburgā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Spānijā, Zviedrijā** un **Apvienotajā Karalistē**. Tomēr lielākajā daļā šo valstu, kurās ir atļauta pārvietošana saskaņā ar Dublīnas II regulu, ir **pārtraukta pārvietošana uz Grieķiju**. Dažās valstīs **pārvietošana var notikt, taču praksē tas notiek reti**. Tā tas ir **Luksemburgas, Rumānijas un Slovākijas** gadījumā – saskaņā ar šo valstu tiesību aktiem pārsūtīšana atbilstoši Dublīnas II regulai ir iespējama, tomēr praksē tā gandrīz nekad netiek veikta.

Itālijā nepavadīti nepilngadīgie netiek pārvietoti uz citu valsti, izņemot gadījumus, kad nepilngadīgais un ģimenes loceklis skaidri izsaka vēlmi atkalapvienoties un ja bērna labvēlīgākās intereses bērna principa ietvaros tiek aizsargātas.

Pārsūtīšana dažādās valstīs tiek īstenota atšķirīgi. Dažās valstīs bērni, gaidot deportēšanu, var tikt aizturēti. Dažkārt viņi tiek informēti par gaidāmo pārsūtīšanu dažas dienas iepriekš, un viņiem tiek izskaidrots, kas viņus sagaida. Dažreiz viņus pārvieto, sniedzot ļoti maz informācijas. Dažas valstis nodrošina bērnu nokļūšanu mērķa valstī, bet dažos gadījumos viņiem uz šīm valstīm ir jādodas patstāvīgi. Dažās valstīs bērni tiek pavadīti uz pārsūtīšanas mērķa valsti. Būtisks jautājums ir saistīts kontroles pasākumiem pēc bērna atgriešanās, un šķiet, ka šādi pasākumi netiek īstenoti.

4 IETEIKUMS – Dublīnas II regula

- Dublīnas II regulu nevajadzētu piemērot nepavadītām nepilngadīgām personām, izņemot ģimeņu apvienošanās nolūkā, ja tas ir bērna interesēs. Šajā gadījumā nepilngadīgas personas ir pienācīgi jāinformē un pārsūtīšanas laikā jāpavada.

5. Atbalsts un izmitināšana procedūras laikā

Nepavadītiem bērniem, kuri ir iesnieguši patvēruma pieteikumu, ir jāgaida vairākas nedēļas vai mēneši pirms galvenās intervijas un galīgā lēmuma pieņemšanas. Šā perioda laikā viņiem ir vajadzīga mītne un īpašs bērniem un patvēruma meklētājiem paredzēts atbalsts, aptverot medicīniskos, psiholoģiskos un tiesiskos aspektus.

IZMITINĀŠANA

Noteiktās valstīs dažreiz tiek izvēlēta iespēja **audžuģimenēs** izmitināt nepavadītus bērnus, kas meklē patvērumu, taču šī iespēja nekad netiek plaši izmantota. Dažās valstīs izvēlēta pieeja ir atkarīga no nepilngadīgās personas vecuma. Nepavadītie nepilngadīgie var tikt izmitināti bērnu uzņemšanas centros, kas nozīmē, ka viņus izmitina kopā ar valsts pilsoņiem, vai centros, kas paredzēti nepavadītām nepilngadīgām personām no ārvalstīm. Dažreiz, izvēloties izmitināšanās veidu, par prevalējošu tiek uzskatīts bērnu patvēruma meklētāja, nevis nepilngadīgā statuss. Tāpēc bērni var tikt ievietoti patvēruma meklētāju uzņemšanas centrā kopā ar pieaugušajiem, kas Eiropas tiesību aktos attiecībā uz bērniem, kuri ir vecāki par 16 gadiem, ir atļauts. Līdz ar to šiem nepilngadīgajiem tiek sniegti juridiskie pakalpojumi, bet viņu kā nepilngadīgo personu vajadzības ne vienmēr tiek nodrošinātas. Visbeidzot, bērnu var izmitināt **specializētos centros, kas ir paredzēti nepavadītiem bērniem, kuri meklē patvērumu.**

Francijā valsts līmenī darbojas viens centrs, kas ir īpaši paredzēts nepavadītiem bērniem. Tajā tiek nodrošināti juridiskie un izglītības pakalpojumi. Šis nepilngadīgiem patvēruma meklētājiem paredzētais uzņemšanas centrs (CAOMIDA) atrodas netālu no Parīzes. Šajā centrā strādā psihologs un juridiskais eksperts. Šie speciālisti bērniem sniedz atbalstu patvēruma procedūras laikā. Šajā centrā ir tikai 33 vietas, un tas nozīmē, ka daudzi citi nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu, šeit netiek izmitināti.

JURIDISKAIS ATBALSTS

Dažās valstīs ir paredzēta un/vai tiek nodrošināta **bezmaksas juridiskā palīdzība** (to parasti sniedz jurists). Citās valstīs **bezmaksas juridiskais atbalsts ir pieejams tikai pārsūdzēšanas vai citos īpašos gadījumos**, piemēram, **Dānijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā, Latvijā, Maltā, Portugālē** un **Slovākijā**. Valstīs, kurās nav paredzēts bezmaksas juridiskais atbalsts, vai papildus šādam atbalstam palīdzību var piedāvāt **NVO vai tieslietu speciālisti uzņemšanas centros.**

Beļģijā frankofonajā Briseles Advokātu asociācijā ietilpst juridiskās palīdzības dienests, kurā strādā juristi, kas ir specializējušies nepavadītu nepilngadīgu personu lietās. Šo darbinieku grupu veido 15 juristi, kuri specializējas ar nepavadītām nepilngadīgām personām saistītu procedūru jomā un apmainās ar informāciju par visām šāda veida lietām.

Dažkārt bērni pieteikuma sagatavošanā var izmantot bezmaksas tulka pakalpojumus. Praksē arī gadījumos, kad nepilngadīgās personas pieteikuma sagatavošanā nav paredzēta tulka palīdzība, **dažkārt šādu atbalstu var piedāvāt NVO vai brīvprātīgie.**

Gadījumā ja bērns vēlas sniegt papildu informāciju, **Latvijā** un **Ungārijā** viņš var iesniegt attiecīgos dokumentus savā dzimtajā valodā. Amatpersona vai atbildīgā iestāde būs atbildīga par šo dokumentu tulkošanu.

MEDICĪNISKĀ UN PSIHOLOĢISKĀ PALĪDZĪBA

Dažās valstīs nepavadītie bērni saņem tādu pašu medicīnisko un psiholoģisko palīdzību kā valsts aprūpē esošie bērni. Citās valstīs nepavadītiem patvēruma meklējošiem nepilngadīgajiem ir pieejama medicīniskā aprūpe kā patvēruma meklētājiem. Visbeidzot, nepavadītas nepilngadīgas personas var saņemt medicīniskās aprūpes pakalpojumus kā bērni UN kā patvēruma meklētāji (divkāršs statuss). Turklāt nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu, vairumā gadījumu var saņemt NVO atbalstu. Šķiet, ka psiholoģiskais atbalsts netiek nodrošināts visās valstīs.

Somijā Imigrācijas dienests nevalstiskās organizācijas Yhteiset Lapsemme (Visi mūsu bērni) vadīta projekta ietvaros izstrādāja patvēruma procedūru nepavadītām nepilngadīgām personām. Projekta mērķis bija izstrādāt instrumentus, lai veicinātu bērna interešu ievērošanu Somijas patvēruma procedūras ietvaros, kā arī uzlabotu nepavadītas nepilngadīgas personas psiholoģiskā stāvokļa un labklājības novērtēšanu patvēruma procedūras laikā.

AIZTURĒŠANA

No rīcībā esošās informācijas var izveidot to valstu sarakstu, kurās nepavadītu bērnu aizturēšana ir aizliegta: **Beļģija, Kipra, Dānija, Francija, Ungārija, Īrija, Itālija, Lietuva, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Spānija, Zviedrija** un **Apvienotā Karaliste**. Otru to valstu sarakstu, kurās ir aizliegta nepavadītu bērnu, kuri meklē patvērumu, aizturēšana, veido **Bulgārija** un **Polija**. **Austrija, Čehija, Igaunijā, Somijā, Vācijā, Grieķijā, Latvijā, Maltā, Nīderlandē** un **Slovēnijā** nepavadīti bērni var tikt

aizturēti, neraugoties uz to, vai viņi ir vai nav patvēruma meklētāji.

Portugālē nepilngadīgos nedrīkst aizturēt par nelegālu iekļūšanu vai atrašanos valstī. Šajā kontekstā likumā ir paredzēts īpašs režīms, kas ļauj legalizēt šādu valstī atklātu nepilngadīgu personu situāciju.

Dažās valstīs, kurās nepavadītu nepilngadīgu personu aizturēšana ir atļauta, apstākļi, kādos jāuzturas aizturētajiem, ir visai slikti. Tomēr, kad nepavadītie nepilngadīgie tiek aizturēti, viņus parasti uztur **atsevišķi no pieaugušajiem.**

Kā apliecina rīcībā esošā informācija, nepavadītu bērnu, kas meklē patvērumu, aizturēšana nav aizliegta visās 27 ES dalībvalstīs. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir apliecinājusi šo bērnu neaizsargātības augsto līmeni aizturēšanas kontekstā. Ceram, ka šie atzinīgi vērtējamie notikumi nākamo gadu laikā nodrošinās šādu praksi izskaušanu.

5 IETEIKUMS – atbalsts un izmitināšana

- Nepavadītām nepilngadīgām personām visos procedūras posmos ir jāsaņem atbalsts pieteikuma sagatavošanā.
- Neraugoties uz nepavadīto nepilngadīgo personu juridisko statusu, viņiem ir jānodrošina nepieciešamā aizsardzība, kā arī medicīniskā un psiholoģiskā pamataprūpe.
- Nepavadīti bērni, kuri meklē patvērumu, ir jāievieto bērniem paredzētā izmitināšanas centrā. Darbinieki, kuri strādā ar šiem bērniem, ir pienācīgi jāapmāca saistībā ar patvēruma meklētāju un bērnu īpašajām vajadzībām.
- Nepavadītus nepilngadīgos nekad nevajadzētu turēt apcietinājumā, neatkarīgi no tā, vai viņi meklē vai nemeklē patvērumu.

6. Galvenā intervija

Galvenā intervija parasti ir patvēruma procedūras galvenā daļa. Tas ir svarīgs brīdis, kad patvēruma pieteikuma iesniedzējs var izskaidrot savu situāciju, sniedzot sīkāku informāciju. Patvēruma dienesta darbiniekiem šī intervija ir laba iespēja pārbaudīt stāstījuma ticamību, uzdodot precīzus jautājumus par rakstiskajā pieteikumā sniegtajām ziņām.

PATVĒRUMA PIEŠĶIRŠANAS AMATPERSONU APMĀCĪBA

Patvēruma piešķiršanas amatpersonas parasti tiek apmācītas dažādos ar patvērumu saistītos aspektos, piemēram, par tiesību kritēriju saturu, likumdošanas vai valsts apstākļu izpēti vai par starpkultūru saskarsmi intervijas laikā. Tomēr, lai izskatītu pieteikuma veidlapas no nepavadīta nepilngadīgā, ir nepieciešama papildu apmācība noteiktos jautājumos, kas saistīti ar šo viegli ievainojamo iedzīvotāju grupu. Neraugoties uz lielo norumu un ieteikumu skaitu, patvēruma piešķiršanas amat-

personu apmācības līmenis un zināšanas saskarsmē ar nepavadītiem bērniem ES dalībvalstīs nav vispārināms.

Īrijā UNHCR piedāvā apmācības iespējas, kas aptver galvenos bērnu intervēšanas principus, kā arī pilnībā aptver aizsardzības novērtējuma procesu (ticamības izvērtēšanu, pierādīšanas pienākumu, bērnu vajāšanas veidus u.c.). Apmācībā ir ietverta gadījumu izpēte, kā arī bērnu psihologs iepazīstina ar intervēšanas metodēm. Pašlaik saskaņā ar patvēruma meklētāju biroja sniegto informāciju visi iesaistītie darbinieki ir saņēmuši atbilstošu apmācību.

INTERVIJAS APSTĀKĻI

Nepavadīti nepilngadīgie nav spējīgi izstāstīt par savu situāciju tāpat, kā to var veikt pieaugušie. Viņu īpaši vieglās ievainojamības dēļ intervijai ir nepieciešami īpaši apstākļi. Ir svarīgi materiālie aspekti, piemēram, īpašas telpas, tomēr visbūtiskāk ir izmantot specifiskas intervēšanas procedūras un metodes atbilstoši bērna vecumam un briedumam. Īpaši nepilngadīgajiem paredzēti intervijas apstākļi netiek piemēroti visās ES dalībvalstīs. Likumdošana un prakse atšķiras katrā valstī.

Beļģijā patvēruma piešķiršanas amatpersonai intervijas sākumā ir jāpārliecinās, ka nepilngadīgais saprot tulku. Nepavadīti nepilngadīgie tiek intervēti īpašās telpās. Patvēruma komisija ir pieņēmusi īpašu metodi, ko sauc par "dialoga sazināšanās metode"¹¹¹. Šī metode tika pielāgota tieši bērna atmiņai. Vēl viena intervēšanas metode ir ļaut bērnam pirmajam brīvi runāt par savu pieredzi konkrētajā jomā pirms konkrētu jautājumu uzdošanas.

6 IETEIKUMS – galvenā intervija

- Bez intervijas nedrīkst pieņemt nevienu noraidošu lēmumu, izņemot gadījumus, kad pieteikuma iesniedzēju pilnībā izvērtē neatkarīga iestāde un tas tiek atzīts par pilnīgi nespējīgu.
- Intervija ir jāveic bērnam draudzīgos apstākļos, tā ir jāvada speciāli kvalificētai un apmācītai amatpersonai ar atbilstošām zināšanām par bērnu psiholoģisko, emocionālo un fizisko attīstību, kā arī uzvedību. Turklāt ES un konkrētās valsts iestādēm ir jāsniedz informācija patvēruma piešķiršanas amatpersonām par situāciju, kas skar bērnus izcelsmes valstī.

7. Lēmums un tā sekas

Situācijā, kad nepavadīti bērni meklē patvērumu, ir nepieciešams, lai lēmumu pieņemšanas procesā tiktu ņemta vērā pieteikuma iesniedzēja nepilngadība un vieglā ievainojamība.

BĒRNIEM SPECIFISKI LĒMUMU ASPEKTI

Lai noteiktu, vai pret nepavadītiem bērniem ir īpaša atbilstība, var salīdzināt atzīšanas līmeni starp pieaugušajiem un nepavadītiem bērniem. Dati, kas pieejami **Beļģijā, Francijā, Ungārijā, Lietuvā, Portugālē, Slovēnijā** un **Īrijā** norāda, ka bērnu pieteikumi tiek izvērtēti labvēlīgāk nekā pieaugušo pieteikumi. **Grieķijā, Latvijā, Maltā, un Slovēnijā** bērnu aizsardzības līmenis šķiet ļoti līdzīgs pieaugušo līmenim.

No dažiem vajāšanas veidiem cieš tieši bērni. To var saistīt ar juridiskajiem standartiem bēgļa statusa vai alternatīvas aizsardzības piešķiršanā. Daudzās valstīs, piemēram, **Bulgārijā, Kiprā, Grieķijā** un **Portugālē**, specifiskie bērnu vajāšanas veidi netiek minēti valsts likumos vai vadlīnijās un praksē nav zināms neviens gadījums, kad bērniem tiktu piešķirta aizsardzība, balstoties uz šiem vajāšanas veidiem.

LĒMUMU PAZIŅOŠANA

Dažās valstīs lēmumu visbiežāk paziņo likumīgajam aizbildnim. Citās valstīs lēmumu paziņo gan bērnam, gan likumīgajam aizbildnim. Visbeidzot, šo lēmumu var paziņot vairākām personām atkarībā no situācijas. Lielākajā daļā valstu netiek izmantota bērniem pielāgota valoda vai citas iespējas, kā varētu paziņot lēmumu bērnam.

Čehijā bērns un viņa aizbildnis tiek informēti par datumu, kad tiks paziņots lēmums par patvēruma piešķiršanu. Iekšlietu ministrijas pārstāvis ierodas centrā norunātajā dienā, lai paziņotu šo lēmumu. Lai bērns būtu pavadīts, ir jāierodas arī aizbildnim.

PĀRSŪDZĒŠANA UN IESPĒJAMIE PROCEDŪRAS REZULTĀTI

Tādās valstīs kā **Austrija, Beļģija, Francija, Ungārija** un **Itālijā** aizbildnim ir jāpieprasa pārsūdzēšana vai vismaz ir jāsniedz piekrišana. Daudzās valstīs pirmās instances procedūra un pārsūdzēšana var atšķirties, taču ne attiecībā uz bērniem specifiskiem apstākļiem. Dažās valstīs pārsūdzēšanas tiesības šķiet apdraudētas.

Patvēruma piešķiršanas procesa sekas var ievērojami atšķirties dažādās valstīs. Dažās valstīs, piemēram, **Beļģijā, Bulgārijā, Čehijā, Francijā, Īrijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā** un **Spānijā**, iespējamie šīs procedūras rezultāti ir diezgan vienkārši un atbilstoši starptautiskajam un Eiropas patvēruma regulējumam: atteikums, bēgļa statuss un alternatīva aizsardzība. Citās valstīs, piemēram, **Austrijā, Kiprā, Dānijā, Somijā, Vācijā, Grieķijā, Ungārijā, Itālijā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Slovēnijā, Zviedrijā** un **Apvienotajā Karalistē**, patvēruma procedūra ir galvenais un dažreiz arī vienīgais veids, kā iegūt tiesības uzturēties valstī. Tas nozīmē, ka šīs procedūras rezultātā var iegūt bēgļa statusa vai alternatīvu aizsardzības, kā arī cita veida uzturēšanās atļauju.

Dažās valstīs, pasludinot galīgo noraidošo lēmumu, nepavadītam patvērumu meklējošam nepilngadīgajam ir jāpamet valsts, uz kā pamata viņš var tikt izraidīts. Tā notiek **Bulgārijā, Kiprā, Igaunijā, Somijā, Vācijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Polijā, Slovēnijā, Spānijā** un **Zviedrijā**. Dažās valstīs nepavadītiem nepilngadīgajiem tiek atļauts uzturēties valstī līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. **Beļģijā, Čehijā, Itālijā** un **Portugālē** uzturēšanās atļauja var tikt piešķirta tikai noteiktos apstākļos.

ĢIMENES ATKALAPVIEŅOŠANĀS

Ģimenes atkalapvienošanās problēma ir saistīta ar Konvencijā par bērna tiesībām minētajām katra bērna tiesībām uz dzīvi ar saviem vecākiem.

Ģimenes definīcijas saistībā ar ģimenes atkalapvienošanās mainās atkarībā no valsts. Dažās valstīs, piemēram, **Austrijā, Beļģijā, Kiprā, Francijā, Grieķijā, Īrijā, Itālijā, Lietuvā, Slovēnijā, Spānijā** un **Zviedrijā**, ģimene tiek definēta kā **nepavadīta nepilngadīgā bēgļa vecāki**. Šo stingro definīciju var paplašināt līdz likumīgā aizbildņa līmenim kā, piemēram, **Čehijā, Somijā, Ungārijā, Latvijā** un **Slovēnijā**. Dažās citās valstīs tie varētu būt vecāki, aizbildnis vai cits pieaugušais no bērna ģimenes kā, piemēram, **Bulgārijā, Igaunijā** un **Portugālē**. Dažās valstīs nepavadītiem nepilngadīgiem bēgļiem var pievienoties viņu vecāki un **arī viņu brāļi un māsas**, piemēram, **Dānijā, Vācijā, Luksemburgā, Nīderlandē** un **Polijā**. **Apvienotajā Karalistē** bēgļu ģimenes atkalapvienošanās attiecas tikai uz bērniem un laulātajiem dzīvesbiedriem, kas ir atkarīgi no bēgļiem, bet ne vecākiem.

Lai veiktu ģimenes atkalapvienošanu, ir jāzina bērna ģimenes atrašanās vieta. Ģimenes meklēšana ir paredzēta starptautiskajos instrumentos. **Austrijā, Beļģijā, Bulgārijā, Kiprā, Čehijā, Grieķijā, Īrijā, Latvijā, Lietuvā, Luksemburgā, Polijā, Portugālē, Slovēnijā** un **Zviedrijā** ģimenes meklēšanas iespēja ir paredzēta arī valsts likumdošanā. Par šādu ģimenes meklēšanu var būt atbildīgas dažādas organizācijas vai iestādes. Dažreiz tie var būt **imigrācijas pakalpojumu sniedzēji**, piemēram, **Dānijā, Somijā, Lietuvā, Polijā, Portugālē** un **Zviedrijā**. Daudzās valstīs par šiem meklējumiem vai par vismaz vienu no pakalpojumiem, kas var palīdzēt atrast ģimeni, atbild organizācija **Sarkanais Krusts**. Zinot iepriekš minēto informāciju, rodas daudzi jautājumi, piemēram, jautājums par **konfidencialitāti saistībā ar patvēruma nepilngadīgā meklētāja vai bēgļa statusu**.

Dažās valstīs, piemēram, **Beļģijā, Kiprā, Francijā** un **Itālijā**, ģimenes atkalapvienošanās procedūra tiek attiecināta tikai uz bēgļiem, bet ne uz alternatīvās aizsardzības saņēmējiem. Dažās valstīs **ši procedūra var būt sarežģīta vai ļoti ilga**.

7 IETEIKUMS – lēmums un tā sekas

- Apsverot nepilngadīgo personu vieglo ievainojamību un īpašās vajadzības, ir svarīgi, lai tiktu pieliktas visas iespējamās pūles savlaicīga un taisnīga patvēruma lēmuma pieņemšanai.
- Pieņemot lēmumus saistībā ar nepavadītu bērnu pieteikumiem, ir liberāli jāizmanto princips izvērtēt šaubas par labu atbildētājam. Lēmuma pieņemšanas procesā ir jāņem vērā bērnu vajāšanas veidi.
- Nepavadītiem nepilngadīgiem nekad nav jāliedz iespēja pārsūdzēt noraidošu lēmumu.
- Tā bērna, kam piešķirta starptautiska aizsardzība, ģimenei ir jāpiešķir uzturēšanās atļauja. Ģimenes atkalpvienošanās iespējai ir jābūt pieejamai visiem nepilngadīgajiem, kam ir piešķirta starptautiska aizsardzība, atvieglot un paātrinot atkalpvienošanās procedūru.

8. Patvērums uz robežas un tā specifiskie aspekti

“Neizraidīšanas” princips aizliedz bēgļu izraidīšanu un pieprasa dalībvalstis izskatīt patvēruma pieteikumus pirms personas deportēšanas. Atrodoties uz robežas, tas nozīmē, ka dalībvalstīm ir jāsniedz iespēja piekļūt patvēruma procedūrai.

Austrijā, Bulgārijā, Dānijā, Igaunijā, Somijā, Itālijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Portugālē, Slovēnijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē uz robežas netiek tieši iecelts aizbildnis, kad tiek identificēts nepavadīts nepilngadīgais. **Čehijā, Francijā, Vācijā, Ungārijā, Luksemburgā, Nīderlandē un Slovākijā tiek iecelts aizbildnis katram nepilngadīgajam, kas nokļūst uz robežas.**

Tā kā nepavadītiem patvērumu meklējošiem bērniem ir īpašas vajadzības, **imigrācijas aģentiem būtu jābūt iejūtīgiem jautājumos, kas skar bērnu tiesības un nepavadīto nepilngadīgo tiesības uz patvērumu.** Daudzās valstīs tiek atzīts, ka teorētiski darbinieki ir jāapmāca darbam šādos apstākļos, tomēr praksē tiek konstatēts, ka ne bērnu tiesības ne vienmēr tiek ievērotas. Lielākajā daļā valstu patvērumu meklējošos nepilngadīgos intervē uz robežas par būtiskiem jautājumiem saistībā ar viņu prasību. Piemēram, **nepavadītiem patvērumu meklējošajiem bērniem jautā par iemesliem, kādēļ viņi pameta savu valsti un lūdz patvērumu**, un šī informācija var tikt izmantota turpmāk, kad tiks izvērtēts pieteikums.

Austrijā, Čehijā, Somijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā, Latvijā un Maltā nepavadītos nepilngadīgos drīkst aizturēt uz robežas. Dažās valstīs aizturēšana ir atļauta un izmantota, bet tikai uz dažām stundām un tikai noteiktos apstākļos, piemēram, **Dānijā, Igaunijā, Ungārijā, Latvijā un Apvienotajā Karalistē.** Dažās valstīs aizturēšana ir

atļauta, taču praksē tiek reti izmantota, piemēram, **Čehijā un Portugālē. Beļģijā, Kiprā, Īrijā, Lietuvā, Rumānijā un Slovākijā nepavadītos nepilngadīgos uz robežas aizturēt nav atļauts.**

Īrijā visi nepavadītie nepilngadīgie līdz ar brīdi, kad viņus identificē Imigrācijas dienests, tiek nodoti HSE, kas nozīmē, ka viņi tiek nodoti konkrētai iestādei, kura par viņiem rūpēsies un viņus pārstāvēs.

8 IETEIKUMS – patvērums uz robežas

- Nepavadītiem bērniem, kas ierodas uz robežas, ir jāļauj iekļūt valsts teritorijā, lai nodrošinātu viņiem mājvietu un aprūpi tāpat kā citiem nepavadītiem bērniem, kas meklē patvērumu. Viņi nekad nav jāaiztur uz robežas.

Secinājumi

Analizējot dažādus jautājumus saistībā ar nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas meklē patvērumu, tiek izceltas daudzas problēmas. Viens no galvenajiem šī ziņojuma atklājumiem ir ar šo jomu saistīto tiesību aktu un prakses atšķirības, lai gan Eiropas Savienībā tiek veikti mēģinājumi harmonizēt patvēruma tiesību īstenošanu. Kopumā, izskatot pieteikumus uz vienu no cilvēka pamattiesībām – tiesībām uz patvērumu –, Eiropas Savienībā reti tiek ņemta vērā nepilngadība, un tas ir pretrunā prasībām Eiropas un Starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, it īpaši no Konvencijai par bērnu tiesībām. Statistikas dati bieži nav pilnīgi, juridiskās pārstāvēšanas apjoms un saturs ievērojami atšķiras dažādās valstīs, Dublīnas II regula ne vienmēr tiek izmantota labākajās bērna interesēs, procedūras laikā sniegtā atbalsta un mājvietas kvalitāte parasti nav apmierinoša (dažās valstīs pat ir atļauta nepavadītu patvērumu meklējošu bērnu aizturēšana), kā arī, izskatot patvēruma pieteikumu, un pieņemot lēmumu tiek ņemts vērā maz bērniem specifisku faktoru.

Līdz ar to situācija kopumā nav pozitīva. Tomēr šis pētījums norāda, ka situāciju var uzlabot dažādos veidos. Faktiski tiek novēroti labi prakses piemēri katrā jautājumā saistībā ar nepavadītu nepilngadīgo tiesībām uz patvērumu. Šo pozitīvo piemēru salīdzinājums var noderēt ieinteresētajām pusēm no atsevišķām dalībvalstīm un Eiropas institūcijām, lai uzlabotu šo jauno cilvēku situāciju, kuri ir daudz cietuši un kuriem tagad ir nepieciešams, lai tiktu cienītas viņu pamattiesības uz dzīves veidošanu Eiropā. Lai gan nepavadītie bērni ir tikai maza daļa no patvēruma pieteikuma iesniedzējiem, šie bērni, kas iekļūst Eiropā, bēgot no vajāšanas, ir Eiropas nākotne, tādēļ viņiem ir jānodrošina augsta līmeņa aizsardzība atbilstoši Eiropas Savienības saistībām un tradīcijām.

2. pielikums. Starptautiskie un Eiropas standarti

Apvienoto Nāciju Organizācija

ANO konvencijas

- ▶ 1951. gada 28. jūlija Konvencija par bēgļa statusu, pieņemta ANO pilnvaroto pārstāvju konferencē par bēgļu un bezvalstnieku statusu, ko sasauca ar 1950. gada 14. decembra Ģenerālās asamblejas rezolūciju.
<http://www2.ohchr.org/english/law/refugees.htm>
- ▶ Konvencija par bērna tiesībām, kas pieņemta un atvērta parakstīšanai, ratifikācijai un piekļūšanai ar Ģenerālās asamblejas Rezolūciju Nr. 44/25 1989. gada 20. novembrī.
<http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>

ANO vadlīnijas un komentāri

- ▶ ANO Augstais komisārs bēgļu lietās *Vadlīnijas nepavadīto nepilngadīgo Intervēšanai un sociālās vēstures sagatavošanai*, 1985. gada oktobris
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/47fdfae5d.html>
- ▶ UNHCR Bērni: *Vadlīnijas par aizsardzību un aprūpi*, Ženēva, 1994. gads
<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3ae6b3470.pdf>
- ▶ UNHCR modulis *Pieteikuma bēgļa statusam iesniedzēja intervēšana* (RLD4), 1995
<http://www.unhcr.org/publ/PUBL/3ae6bd670.pdf>
- ▶ UNHCR *Vadlīnijas par politiku un procedūrām saskarsmē ar nepavadītiem bērniem, kas meklē patvērumu*, 1997. gada februāris
<http://www.unhcr.org/3d4f91cf4.pdf>
- ▶ Bērnu tiesību komiteja, vispārējs komentārs Nr. 6, CRC/GC/2005/6 (2005) *Apiešanās ar nepavadītiem un nošķirti bērniem ārpus to izcelsmes valsts*
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf>
- ▶ UNHCR *Secinājumi par apdraudētiem bērniem*, 2007. gada 5. oktobris, Nr. 107 (LVIII) – 2007.
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/471897232.html>
- ▶ UNHCR *Vadlīnijas par bērna labāko interešu noteikšanu*, 2008. gada maijs
<http://www.unhcr.org/4566b16b2.html>
- ▶ Bērnu tiesību komiteja. Atskaišu izskatīšana, kuras iesnieguši valstu pārstāvji, atbilstoši *Konvencijas 44. pantam: Konvencija par bērna tiesībām: noslēdzošie*

novērojumi: Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste, 2008. gada 20. oktobris, CRC/C/GBR/CO/4
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4906d1d72.html>

- ▶ ANO Augstais komisārs bēgļu lietās, norādījumu piezīme par bēgļu prasībām attiecībā uz sieviešu ģenitāliju izkropļošanu, 2009. gada maijs
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a0c28492.html>
- ▶ UNHCR *Eiropas robežu un iebraukšanas jomas amatpersonu apmācības rokasgrāmata*, 2011. gada 1. aprīlis
<http://www.unhcr.org/4d948c736.html>
- ▶ ANO Augstais komisārs bēgļu lietās, *UNHCR globālās tendences 2010. gadā*, 2011. gada jūnijs
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e01b00e2.html>

Eiropas Savienība

- ▶ Padomes Rezolūcija 97/C 221/03 (1997. gada 26. jūnijs) par nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas ir trešo valstu pilsoņi
[http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31997Y0719\(02\)&model=guichett](http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31997Y0719(02)&model=guichett)
- ▶ Eiropas Savienības Pamattiesību Harta, (2000/C 364/01)
http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
- ▶ Padomes Regula (EK) Nr. 2725/2000 (2000. gada 11. decembris) par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas Eurodac izveidi, lai efektīvi piemērotu Dublīnas Konvenciju
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R2725:EN:HTML>
- ▶ Padomes Direktīva 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:EN:HTML>
- ▶ Padomes Regula (EK) Nr. 343/2003 (2003. gada 18. februāris), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:050:0001:0010:EN:PDF>
- ▶ Padomes Direktīva 2003/86/EK (2003. gada 22. septembris) par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0086:EN:NOT>

► Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0083:EN:HTML>

► Padomes Direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF>

► Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:EN:PDF>

► Eiropas Komisijas rīcības plāns par nepavadītiem nepilngadīgiem (2010.-2014. gads) SEC(2010)534
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:EN:PDF>

► Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 439/2010 (2010. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:132:0011:0028:EN:PDF>

► Padomes secinājumi par nepavadītiem nepilngadīgajiem, TIESLIETU un IEKŠLIETU padomes 3018. sanāksme Luksemburgā 2010. gada 3. jūnijā
http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/114833.pdf

► Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus klasificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:EN:PDF>

Eiropas Padome

► Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Ieteikums Nr. 1703 (2005) par nošķirtu bērnu patvēruma meklētāju aizsardzību un palīdzību šādiem bērniem
<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta05/erec1703.htm>

► Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Rezolūcija Nr. 1810 (2011) par nepavadītiem bērniem Eiropā: problēmas saistībā ar ierašanos, uzturēšanos un atgriešanu
<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta11/ERES1810.htm>

► Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Rezolūcija Nr. 1969 (2011) par nepavadītiem bērniem Eiropā: problēmas saistībā ar ierašanos, uzturēšanos un atgriešanu
<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta11/EREC1969.htm>

► Eiropas Padomes Parlamentārās Asamblejas Ieteikums Nr. 1985 (2011) par neregistrētiem migrējošiem bērniem neparastās situācijās: reāls pamats bažām
<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta11/EREC1985.htm>

3. pielikums. Vispārēja bibliogrāfija

DEMOKRĀTIJAS PĒTĪŠANAS CENTRS, Integrating refugee and asylum-seeking children in the educational systems of the EU member states, 2012. gada marts

http://www.csd.bg/fileadmin/user_upload/INTEGRACE_handbook.pdf

BĒRNU AIZSARDŽĪBA, Core standards for guardians of separated children in Europe, 2011

<http://www.defenceforchildren.nl/images/69/1632.pdf>

ECRE, GLĀBIET BĒRNUS, Comparative study in the field of return of minors, 2011. gada decembris

http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/Return_of_children-final.pdf

ENGI, Care for unaccompanied minors – minimum standards, risks factors and recommendations for practioners, 2011. gada oktobris

EIROPAS PAMATTIESĪBU AĢENTŪRA, Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, 2011. gada 7. decembris

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e539f1c2.html>

EIROPAS AĢENTŪRA OPERATĪVĀS SADARBĪBAS VADĪBAI PIE EIROPAS SAVIENĪBAS DALĪBVALSTU ĀRĒJĀM ROBEŽĀM (FRONTEX), Unaccompanied Minors in the Migration Process, Warsaw, 2010. gada decembris

http://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Unaccompanied_Minors_in_Migration_Process.pdf

EIROPAS PATVĒRUMA ATBALSTA BIROJS, Darba programma 2012, 2011. gada septembris, pieejama:

http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/asylum/docs/easo/EASO_2011_00110000_EN_TRA.pdf

EIROPAS MIGRĀCIJAS TĪKLS, Small scale study family reunification, 2007. gada oktobris

EIROPAS MIGRĀCIJAS TĪKLS, Policies on reception, return and integration arrangements for, and numbers of, unaccompanied minors – an EU comparative study, 2009. gada 4. jūnijs

<http://emn.intrasoft-intl.com/Downloads/prepareShow-Files.do?directoryID=115>

EIROPAS MIGRĀCIJAS TĪKLS, Assisted Return and Reintegration in Third Countries: Programmes, Strategies and Incentives, 2009

FRANCE TERRE D'ASILE, CIR, I-RED, *Reception and care of unaccompanied minors in eight countries of the European*

Union: comparative study and harmonisation prospects, final report, 2010. gada decembris

<http://www.france-terre-asile.org/images/stories/children-studies/the-reception-and-care-of-unaccompanied-minors-in-eight-countries-of-the-eu-final-report-en.pdf>

FORUM REFUGIES et al., Projet transnational Dublin, Rapport final, 2011

HUMA-TĪKLS, Health for undocumented migrants and asylum seekers- access to health care and living conditions of undocumented migrants and asylum seekers- access to health care and living conditions of undocumented migrants and asylum seekers- in Cyprus, Malta, Poland and Romania, 2011. gada marts

http://www.huma-network.org/averroes_fr/Publications/Nos-publications/Access-to-healthcare-and-living-conditions-of-asylum-seekers-and-undocumented-migrants-in-Cyprus-Malta-Poland-and-Romania

STARPTAUTISKĀ KATOĻU MIGRĀCIJAS KOMISIJA, MayDay – strengthening responses of assistance and protection to boat people and other migrants arriving in Southern Europe – 60 years ICMC 1951-2011, 2011

http://www.icmc.net/system/files/publication/icmc_europe_mayday_strengthening_responses_of_as_22403.pdf

PARSONS, ANNIKA (2010), The best interests of the child in asylum and refugee procedures in Finland. Nepilngadīgo Tiesībsarga birojs, Publikācija 6, Helsinki, 2010. gads, pieejama: http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0009/contributions/public_authorities/042_ombudsman_for_minorities_finland_report.pdf

GLĀBIET BĒRNUS un EIROPAS KOMISIJA, *Special child protection measures: realities and perspectives: save the children*, 2008. gada oktobris

BĀREŅU PROGRAMMA EIROPĀ, Newsletter n°30-36, (2008-2011)

http://www.separated-children-europe-programme.org/separated_children/publications/newsletter/index.html

BĀREŅU PROGRAMMA EIROPĀ, Review of current laws, policies and practices relating to age assessment in sixteen European Countries, 2011. gada maijs

<http://resourcecentre.savethechildren.se/content/library/documents/review-current-laws-policies-and-practices-relating-age-assessment-sixteen>

TOUZENIS Kristina, Unaccompanied Minors, Rights and Protection, Cosmopolis XL Edizioni, Roma, 2006, 287 p.

UNESCO, Migrating alone, unaccompanied and separated children's migration to Europe, 2011

<http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001907/190796e.pdf>

UNICEF, *Age assessment practices : a literature review and annotated bibliography*, Terry SMITH, Laura BROWNLEES, 2011, 85 p, pieejama :

http://www.unicef.org/protection/Age_Assessment_Practices_2010.pdf [piekļūts 2012. gada 10. jūlijā].

FRANCE TERRE D'ASILE

Siège social
24, rue Marc Seguin
75 018 PARIS
Tél. : +33 1 53 04 39 99
Fax : +33 1 53 04 02 40

e-mail : infos@france-terre-asile.org

Association régie par la loi du 1er juillet 1901
Prix des droits de l'homme de la République française, 1989
Grande cause nationale fraternité 2004
Caractère de bienfaisance reconnu par arrêté préfectoral du 23 février 2006
Mention d'honneur 2010 de l'UNESCO - Prix pour la promotion
d'une culture universelle des droits de l'homme

ISSN : 2102 - 376X

Projekts ir līdzfinansēts Eiropas Savienības programmas "Pamattiesības un pilsonība" ietvaros.

*Šajā dokumentā ir pausts autora viedoklis, un tas neatspoguļo ne Eiropas Komisijas,
ne tās dienestu nostāju.*